

Pd
1

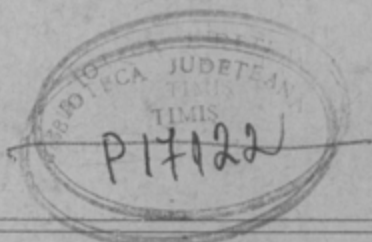
ANUL VI. Nr. 1—3

IANUARIE-FEBRUARIE-MARTIE 1956

1956

MITROPOLIA BANATULUI

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI TIMIȘORII
ȘI CARANSEBEȘULUI ȘI AL EPISCOPIEI ARADULUI

: - : Editura Mitropoliei Banatului : - :

MITROPOLIA BANATULUI

C U P R I N S U L

<i>Redacțional:</i>	<u>Pag.</u>
Frățietate și colaborare interculturală	1—3
<i>Indrumări omiletice :</i>	
V. Loichița; Sfinții Trei Ierarhi	4—16
Pr. Marin Sfetcu: Despre post	17—20
<i>In apărarea păcii :</i>	
Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii	21—24
Conferința miniștrilor Afacerilor Externe de la Geneva	24—27
<i>Studii pe tema: „Creștinul în fața vieții“</i>	
Creștinismul este religia bucuriei optimiste	29—31
Creștinismul și frumosul	32—35
Piins și bucurie	35—40
Risul în scrierile patristice	40—41
Dansul și pietatea creștină	41—46
Păcatul tristeții	47—49
Frica și viața duhovnicească	49—53
Cum rezolvă creștinismul dualismul suflet-trup ?	53—57
Ce trebuie să înțelegem prin „fuga de lume“	57—59
Terapia morții	59—63
<i>Documentar :</i>	
Prot. Gh. Cotoșmanu: 300 de ani de la moartea sf. Iosif de la Partoș	64—83
Viața și petrecerea sf. ierarh Iosif al Timișoriei	84—89
<i>Biserica și societatea :</i>	
Alegerile de deputați pentru sfaturile populare	90—92
Muncile agricole de primăvară	92—94
<i>Probleme practice :</i>	
Ciți preoți oficiază sf. Maslu ?	95—
Diaconul Nicolae: Scurt îndreptar pentru serviciul liturgic al diaconilor	96—99
Insemnări	100—105
<i>Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului :</i>	
Arhiepiscopia Timișoriei și Caransebeșului	106—114
Episcopia Aradului	114—115
Știri din țară și de peste hotare	116—126
Recomandări bibliografice	127—130
Poșta Redacției	131—132

Frățietate și colaborare interculturală

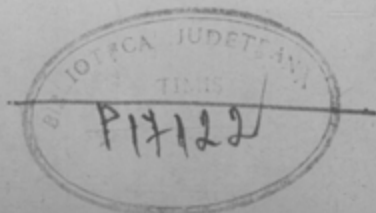
Unul din aspectele problemei cultelor din patria noastră înainte de 23 August 1944 a fost printre altele, acela al neînțelegerilor și luptei întreolaltă. Nu odată închinătorii lui Dumnezeu, manevrați de dușmani ai poporului care își ascundeau interesele și afacerile lor sub masca unei pietăți zgomotoase, au ridicat pumnul unul împotriva altuia. Uzînd de relațiile ce le aveau, de atîtea ori reprezentanți ai unui cult făceau totul ca să submineze pozițiile altui cult. Situația aceasta care ducea la dispute și vrăjmășii continue, convenea guvernanților de atunci care puteau astfel exploata în liniște masele de credincioși antrenate în certuri religioase nesfîrșite. Nu odată apoi naționalismului și sovinișmului li s-au dat coloratură religioasă pentru justificarea unor persecuții ori, și mai grav, a unor agresiuni armate.

Tabloul acesta dureros și întristător nu-l mai poate nimeni întîlni astăzi în tinăra dar viguroasă noastră republică. Patrie a tuturor marilor libertăți, R. P. R. oferă cultelor religioase o situație de egalitate, chemîndu-le să conlucre în vederea sprijinirii acțiunilor menite a desăvîrși fericirea pămîntescă a oamenilor. Ortodocși și romano-apuseni, reformați și mozaici, evanghelici și baptiști, adventiști și penticostali... și-au dat mîna pentru ca împreună să contribuie, cu mijloacele proprii lor, la ridicarea standardului material și cultural al maselor, la înlăturarea primejdiei războiului.

Fie că este vorba de sprijinirea unor acțiuni urmărind binele obștesc, ca spre pildă: îndeplinirea în bune condițiuni a muncilor agricole, realizarea planului de colectări, alfabetizarea, răspîndirea cărții, popularizarea normelor de igienă etc..., fie că este vorba de sprijinirea nobilei lupte pentru apărarea păcii, deservinții și credincioșii cultelor, umăr la umăr, fără deosebire, își dau contribuția lor entuziastă și dezinteresată.

Strădaniile acestea comune i-au apropiat mult pe unii de alții, dîndu-le conștiința legăturii frățești întru unul și același Dumnezeu. Se cunoaște colaborarea pe care Prea Fericitul Patriarh Justinian a realizat-o cu conducătorii tuturor cultelor, de la problemele cele mai mari și pînă la cele mai mărunte. Insuflețiți de acest exemplu, și preoții au procedat întocmai.

Cu deosebită plăcere am luat la cunoștință nu de mult, din paginile „Telegrafului Român“ (nr. 37—38/1955, p. 10) de

felul în care preoții ortodox și evanghelic dintr-o comună ardeleană, au contribuit prin înțeleptul și plinul de iubire spirit de colaborare pe care l-au pus la baza activității lor, la frățeasca conviețuire a credincioșilor aparținând unor naționalități diferite. Fiind invitat de preotul evanghelic, preotul ortodox împreună cu o seamă de credincioși a luat parte la un serviciu religios în biserica evanghelică și a predicat în limba maghiară. La citva timp în urmă, preotul evanghelic cu aproape o sută de credincioși de-ai săi a participat la sf. liturghie de la biserica ortodoxă, cu care ocazie a fost organizat și un concert religios. Au cuvântat atât preotul ortodox cit și cel evanghelic în cadrul concertului.

Conlucrări asemănătoare se întîlnesc azi aproape pretutindeni, ele manifestînd atît o puternică dorință de a sprijini cu puteri unite eforturile în spre mai bine ale societății, cit și o superioară înțelegere a principiilor religioase. Intr-adevăr: sub raport duhovnicesc deosebirea „confesionale” orî cultice, își pierd conturul.

Cineva relatează următoarea întîmplare semnificativă: un pravoslavnic locuia datorită unor împrejurări oarecare, într-un sătîșor din vechea Castilie (Spania). Prieten cu bătrînul preot al satului, stătea odată cu el de vorbă în grădinița casei parohiale. Bătrînul îi povestise tocmai istoria sfintei Tereza din Avila care — se zice — vedea pe Dumnezeu pînă și-n cele mai mărunte lucruri și care trăia neîncetat învăluită în harul Sfințului Duh, în așa măsură, preciza bătrînul, că soarele alături de ea părea palid; apoi istoria sfintei Caterina care se ruga lui Dumnezeu să-i mai potolească focul dragostei; a sfîntului Francisc din Assisi pentru care pămîntul era tot una cu cerul.

Pravoslavnicul îi povesti și el, printre altele, istoria minunatei vieți a sfîntului Serafim de la Sarov.

Dragul meu, zise, după o lungă tăcere, preotul cu lacrimile-n ochi, crezi d-ta că aceștia mai făceau parte din Biserici deosebite?

Și n-avea dreptate oare acest preot bătrîn din cîmpia spaniolă? N-avea dreptate cînd își inchipuia unite și nedespărțite în fața tronului Celui Veșnic sufletele fericite al sfintei Tereza, al sfîntului Francisc, al sfîntului Serafim?

Care-i elementul ce-i unia pe toți laolaltă în inima bătrînului preot, cu toate deosebirile de mentalitate dintre ei? Ceea ce l-a făcut pe bătrînul preot să descopere adevăratul mijloc ce înfăptuiește neîncetat unirea nevăzută a sufletelor, este, nu mai incăpe indoială, dragostea lui către Dumnezeu.

Tot aceeași dragoste către Dumnezeu, și implicit către semenii, este aceea care unește indisolubil pe preoții și credincioșii de astăzi ai tuturor cultelor, în eforturile lor spre mai bine.

În volumul al V-lea al „Apostolatului Social”, nu de mult apărut, Prea Fericitul Patriarh Justinian scrie cu atîta îndreptă-

fire: „... Biserica Ortodoxă își dă bine seama că unele deosebiri în înțelegerea creștinismului sînt firești, și nu face din uniformitatea generală și absolută în toate, condiția împăcării tuturor creștinilor“. Totuși, „dezbinarea bisericească este pentru întreaga lume prilej de nemulțumire și neîncredere. Ea a adus Bisericii critici și ponoase. Ea trebuie să înceteze, prin înțelegerea și unirea creștinilor, în pacea, frăția și libertatea aduse de Iisus Hristos!“

„Dezbinarea“ de care vorbește Prea Fericirea Sa e de acum înlăturată din punct de vedere practic, nu și doctrinal e adevărat, prin colaborare frățească a membrilor cultelor în acțiunile care depășesc prin amploarea lor deosebirile existente. Pacea, bunăstarea, culturalizarea, înlăturarea nedreptăților sociale... sînt obiective care depășesc orice diferențiere și unesc pe cei care-și fac din ele, în mod sincer, obiectiv de atins.

Culte din patria noastră au fericitul prilej de a sprijini lupta pentru instaurarea unei păci trainice și drepte pentru ridicarea nivelului material și cultural al maselor. Fixindu-și aceste obiective, preoți și credincioși, indiferent de apartenența lor religioasă, dindu-și mina frățește, colaborează și se ajută reciproc.

Colaborarea aceasta e o semnificativă realizare a vremurilor noastre. Să ținem la ea, s-o adîncim, s-o apărăm și s-o ferim de orice tendințe potrivnice!

INDRUMĂRI OMILETICE

Sfinții Trei Ierarhi

— Cuvinte pentru prăznuirea lor —

Creștinismul este una în a recunoaște pe marele Vasile, pe Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul și pe Ioan Gură de Aur de mari dascăli ai Ortodoxiei, pe care Biserica noastră dreptmăritoare îi cinstește și îi preamărește într-un chip de sfințită cuviință în rugăciunile și cîntările sale orînduite la sărbătoarea sfinților Trei Ierarhi, ca pe aceiași neîntrecuți și neegalați mari dascăli ai credinței.

Ce datorește Biserica, dar mai ales Teologia ei, acestor trei Părinți, se va vedea din expunerea noastră, al cărei conținut îl face tocmai Teo — și hristologia lor.

Fixăm mai întîi cadrul istoric în care și-au desfășurat opera.

Persăcuțiunile dezlănțuite împotriva creștinismului cu cuvîntul și cu arma, trei veacuri de-arîndul, de la întemeierea lui și pînă la începutul veacului al patrulea, și-au ajuns în sfîrșit mîrginirea lor. Profeția Domnului privitoare la soarta și viitorul Bisericii Sale s-a îndeplinit întocmai. Dușmăniile și persăcuțiunile îi veneau din două laturi concentrice, din partea reprezentanților Vechiului Legămînt cărora religia creștină le era smînteală, fiindcă nu favoriza un mesianism sectar, particularist și pămîntesc, și din partea elinilor orgolioși cărora ea le era nebulie; cu arme intelectuale, zeflemisind și luînd creștinismul în deridere, cit și cu forța brutală, prin persăcuții singeroase fără de seamăn.

Principiul divin formulat de însuși dumnezeiescul Intemeietor al împărăției Sale de pe pămînt, Biserica Sa, în cuvintele asigurătoare: „Iată Eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacurilor”, a fost pe deplin biruitor.

El a fost viu și lucrător în sufletul și inima martirilor care cu înfrigurată bucurie își vărsau singele lor pentru Domnul, chemînd călăul să lovească, să decapiteze, să taie și să ardă, după ce mai-nainte își mărturiseau credința cu rugăciuni cîntate, în Dumnezeu Tatăl, în Dumnezeu Fiul și în Dumnezeu Duhul Sfînt.

Apologetul și scriitorul bisericesc Tertulian, în mijlocul cumplitelor persăcuțiuni de la finea veacului al doilea, a putut

cu drept cuvînt apostrofa pe păgîni, strigîndu-le : „Inzadar vărsați singele nostru, căci fiecare picătură de sînge vărsat al creștinilor este sămînță de noi creștini“ (Semen est sangvis christianorum).

Edictul de toleranță din Milan din pragul primăverii anului 313 și declararea creștinismului în anul 323 ca religie de stat, aduse pace creștinismului și o transformare radicală în viața imperiului greco-roman. Zvircolirile lui Iulian Apostatul din scurtă sa domnie de la 361—363 de a reintrona păgînismul, le califică sf. Atanasie ca pe „un nou raș, ce se va șterge curînd de pe firmamentul Bisericii“. Și în adevăr, foarte curînd, cînd Teodosie cel Mare îi dă lovitura de grație prin edictele din 380, 391 și 392, cu desăvîrșita interzicere a cultului păgîn, iar închiderea școlii neoplatonice din Atena în anul 529 de către împăratul Iustinian, a trecut păgînismul în legendă : c-a fost odată.

Creștinismul și păgînismul și-au schimbat rolurile. Păgînismul, scos treptat din circulație, e pregătit să dispară, iar creștinismul prin puterea de stat a fost ridicat din baie de sînge și așezat pe purpură de tron. Desigur, pilaștrii acestui tron erau încă nesiguri. Numai la suprafață și nu în adîncime a devenit imperiul, altul. Împărații au fost creștini, dar împărăția a rămas și pe mai departe păgînă, pentru că a fost și purtată de ideea păgînă a omnipotenței sale, încorporată în despotism. Împăratul se amesteca în chestiuni de conștiință și dădea și edicte de credință. Teodosie cel Mare își oferea brațul său Bisericii. Dar cît de greu a apăsat bumnul unui Constantin sau Valens chiar asupra purtătorilor de cuvînt ai Bisericii ! Si printre cei ce după exemplul împăraților s-au atașat Bisericii, au fost multe elemente dubioase. Aceștia numai din afară erau creștini, dinăuntru lor însă, foarte distanțați de el. Astfel, atît în viață cît și în știință și literatură dominau anumite acomodațiuni, încercări de miilocire, compromisuri, un fel de sincretism.

Aceasta a fost situația din afară a Bisericii, din a cărei schimbare ea a profitat în interesul dezvoltării vieții ei interioare. Muguri, ce au mijit și s-au arătat de mult, se dezvoltă acum în înflorire abundentă. Organizația și administrația bisericească este reglementată pînă în mici amănunte ; pe fondul doctrinei bisericești cresc o mult ramificată știință teologică, iar în jurul serbării serviciului dumnezeiesc se ghirlandează curuni de nepieritoare artă nouă. Bărbați ca Atanasie cel Mare în intimă și continuată colaborare cu triumviratul marilor Părinți capadocieni : Vasile și cei doi Grigorii la răsărit, iar la apus Ambrozio, Ieronim și Augustin, fac ca în veacul al patrulea, veacul definitivei biruințe a creștinismului, sfîșnicul literaturii să se mute de la locul său de mai-nainte, de la păgînismul muribund, la creștinismul proaspăt și tînăr.

Dar avintul, zborul și înălțarea Teologiei și a literaturii bisericești, erau condiționate înainte de toate, prin ridicarea și lăfirea culturii în general.

Situația mai bună economică a clerului și accesul creștinilor în funcțiuni publice, au creat posibilități și condițiuni prielnice pentru însușirea comorilor culturale de pe toate terenurile vieții spirituale ale anticilor.

Școli noi creștine caută să ia locul și îndatoririle celor păgine, în care și într-insele se va cultiva aurul lămurit al clasicismului antic. Tineretul creștin să-și cultive puterile lui spirituale pe lângă comorile revelaționale ale sfintelor Scripturi, și la clasici, căci zice sf. Vasile cel Mare în tratatul său „Către tineri, cum pot ei să tragă foloase din scrierile păginești“, că la autorii clasici se găsește nu numai otravă, ci și miere și adevăr, și frumos etc. Sf. Grigorie la rindu-i, recomandă cu un zel deosebit, prin cuvint și faptă, cultivarea studiilor umanistice. Se mișcă dar întreaga sa activitate scriitoricească pe liniile tradiției școlii antice, încit astăzi el este considerat ca o podabă și între clasicii literaturii poetice elene din veacul al patrulea. În cuvintarea funebră ținută la moartea prietenului său iubit, sf. Vasile, Grigorie crede că poate califica pe toți aceia dintre creștini, care consideră științele profane ca „păgubitoare, periculoase și instrăinătoare de Dumnezeu“, ca pe niște smintiți și proști, care ar vrea să-i vadă pe toți de aceeași pănură ca și dinșii, pentru ca în totalitatea obștei, poziția lor de singularizare și de prostie, să rămină ascunsă.

Apusul latin este mai circumspect și mai puțin intransigent, încit și în veacul al patrulea, unii dintre creștini întreabă, ca și Tertulian din veacul al treilea: „Ce are Atena comun cu Ierusalimul, și ce Academia cu Biserica?“ Temeiul ultim este totuși acela, că interesul pentru știință și cultură a fost în genere în acel timp, mai puțin dezvoltat la romani, pe care li interesau mai mult probleme de ordin practic, de necesitate și utilitate, ca de pildă omul și îndatoririle lui, Biserica și organizarea ei, decit la orientalii antici, dispuși mai mult spre ideal, ușor inflamabili și plutind în regiunile speculațiunii și dialectice, tratind probleme predilecte ca spre pildă unitatea lui Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu, Creatorul și creațiunea, credința și cunoștința. Această deosebire de dispoziție spirituală, care își are originile și rădăcinile sale în particularitățile naționale ale elinilor și romanilor, se va nuanța mai tirziu și mai pregnant. În amindouă părțile, în Răsărit ca și în Apus, se întemeiază școli și direcțiuni, cu tendințe speciale și citeodată diametral opuse.

În Orient sint în speță două asemenea școli: cea alexandrină nouă, față de cea alexandrină veche din veacul al doilea și al treilea, și cea antiohiană.

Cea nouă alexandrină crește de pe trunchiul vechi și vestitei școli catehetice din Alexandria, unde au strălucit cindva Clement Alexandrinul cu străduința de a fundamenta filozofic adevărurile de credință și de a demonstra că între credință și știință, între pistis și gnosis nu este și nu poate fi un raport de opoziție, ci raport de desăvîrșită armonie, și diamantul Origen cu merite nepieritoare pentru critica textului Bibliei și interpretarea ei, pe lingă toate eterodoxiile sale pe care Biserica le-a condamnat. Ea, această școală, își caută patrie nouă, căci steaua Alexandriei vechi pâlea, încît în veacul al patrulea Alexandria nu ne-a putut livra decît doi scriitori bisericești de marcă : pe sf. Atanasie și pe Didim cel Orb. Lor li se atasează și monahii cu renume : Macarie Egipteanul și Evagrie Ponticul. Dar renumele și mindria școlii noi o fac pe lingă sf. Atanasie, de sigur, prietenii origeniști din Asia Mică, cei trei luceferi de pe firmamentul Bisericii din Capadochia : sf. Vasile și cei doi Grigorii, unul prietenul și celalalt fratele sf. Vasile.

Semnul ei caracteristic este un idealism și misticism cu coloratură platonice. Adevărul religios, obiectul credinței, este privit ca ceva obiectiv, care prin activitate spirituală umană poate fi adîncit și lămurit, dar niciodată înmulțit sau perfectuat. Regula de credință a Bisericii este temeiul solid și norma neclintită și fixă a oricărei științe teologice. Adevărul oferit de credință se cuprinde intuitiv sau se întărește în mod spiritual, prin har, în cunoaștere. Dar nu există nici o cunoaștere (gnosis) fără credință (pistis), nici o cuprindere și o pricepere a adevărului fără curăție de suflet, nici o cunoaștere a lucrurilor divine fără o trăire în aceasta. Această școală a părăsit extravaganțele dogmatice ale măiestrului ei de altădată, Origen. Chiar însăși speculația dogmatică sănătoasă a format tăria ei caracteristică. Ea a dat Bisericii pe cei mai hotărîți și fecunzi protagoniști împotriva rătăcirilor și ereziilor trinitare și hristologice. Și alegorismul excesiv și arbitrar al lui Origen în interpretare, l-au părăsit alexandrinii cei noi. Niciodată ei n-au abandonat cu desăvîrșire cuvîntul biblic sau să fi părăsit sensul istoric al textului. Și la prilejuri anumite ei au renunțat chiar și la jocul exegezei pneumatice, desigur nu din îndemn propriu, ci constrinși de considerațiuni exterioare. Erezia ariană lupta nu numai cu Aristotel, ci și cu locuri biblice și cu o mai mare cunoștință de cauză decît ereticii anteriori ; ea a știut descoperi în Vechiul și Noul Testament propte pentru sistemul ei doctrinar. De a surpa aceste propte, o putea face numai o exegeză ce proceda științific, luînd în socoteală limbajul biblic, făcînd analize și lămuriri gramaticale și luînd în considerare mai presus de toate coerența mai apropiată sau mai îndepărtată a sensului. La rezultat satisfăcător se putea ajunge numai dacă se amuțea mai mult alegorismul și i se da cuvînt logicei, gramaticei și istoriei. Împotriva arianilor așa a procedat Atanasie,

folosind o exegeză strict științifică și năzuind a scoate un sens literal istoric-gramatical. La fel au procedat și capadocienii. Omiliile sf. Vasile asupra Hexameronului sint tipice și model pentru exegeza sensului literal.

Școala antioheană întemeiată de martirul Lucian din Antiohia la începutul veacului al patrulea și căreia îi aparțin cei mai mulți scriitori bisericești din Antiohia și Siria din veacul al patrulea, și între care și sf. Ioan Gură de Aur, accentuează și ea împotriva alegoricului, istoricului, sau sensul literal al textului împotriva alegorismului origenist, ca și școala nouă alexandrină. Dar ea mai cunoaște și un sens mistic-tipic la care se ajunge prin „contemplațiune spirituală“, numită „theoria“. Meritul netrecător al școlii antiohene rămâne peste toate, întemeierea exegezei raționale. Vina deraierii ei revine personalităților care au activat într-însa. Și dacă Lucian, întemeietorul ei, a fost un Arie înaintea lui Arie, apoi de altă parte, a fost Eustatie din Antiohia un Atanasie înaintea lui Atanasie. Și, iarăși, dacă Teodor din Mopsuestia a cultivat subiectivismul și criticismul până la raționalism, apoi sf. Ioan Gură de Aur nu s-a lăsat întrecut de nimeni în privința adâncimii și sincerității convingerii lui religioase și a înțelegerii pline de pietate față de tradiția Bisericii. Spre finea veacului al patrulea aproape întreaga școală a căzut pradă concepțiilor nestoriene. Lupta dintre Ciril al Alexandriei și Nestorie a fost ciocnirea dintre direcția neo-alexandrină și cea antioheană.

Pe lângă aceste două școli, apare în veacul al patrulea și o direcție extrem-tradiționalistă, pe care o reprezintă sf. Epifanie din Salamis, care culminează în păstrarea cit mai curată a învățăturii bisericești transmisă de la înaintași, negînd gnozei și criticei, în materie de doctrină, orice justificare. Aceasta direcție unilateral-tradiționalistă, are mai mare considerare și influență în occident decît în orient, deși aici nu găsisese încă un reprezentant literar. Mișcarea științifică și producția literară erau aici mai sărace. Apariția și dăruirea sa Bisericii, o face Augustin abia de la 388 înainte, deci către finea veacului al patrulea, cînd răsăritul își dăduse deja din plin contribuția sa la temeluirea doctrinei și organizării bisericești. Savantismul său îl ridică pe fericitul Augustin la înălțimile lui Origen, în Biserica apusului.

Cei 3—4 scriitori bisericești latini din veacul al patrulea, ca sf. Ilarie, Rufin, sf. Ambrozie, se numesc de obicei apuseni-grecizanți, pentru că se folosesc de izvoare grecești sau traduc lucrări grecești.

Știința teologică cu ramificația ei în felurite discipline, începută în veacul al treilea, continuă a avea în veacul al patrulea reprezentanți fruntași. Așa în apologetică, polemică, dogmatică,

Teologia biblică, istorică, practică ; iar dintre formele literare se cultivă literatura predicatorială, epistolară, dialogul, întrebările și răspunsul, sentența și poezia.

*

Este de mirare și o dovadă în plus pentru divinitatea religiei creștine, că ea s-a putut menține și dezvolta atât de măiestros în ciuda tuturor obstacolelor ce i-au venit din afara ei, precum am mai spus-o mai sus.

Dar ea încrestează obstacole deja de la începuturile ei, în interiorul ei, adesea, ca de pildă arianismul, mult mai periculoase decât o persecuțiune singeroasă. Acestea erau otrava, învățăturile rătăcite, ereziile, răsărite din sinul ei, și care căutau, ca o plagă, să-și facă cuib în trupul ei. Arianismul a zguduit porțile ei 50 de ani, provocând aspre persecuțiuni în rindurile ortodocșilor. Este cazul sf. Atanasie, care în episcopatul său eroic de 45 de ani, de cinci ori a fost depus, înfruntând 20 de ani de exil.

Nici unul dintre erezurile celor trei veacuri primare, începînd de la erezul ebioniților, continuînd cu cel al gnosticilor de toate nuanțele, cu antitrinitarii sau monarhianii și cu subordinațianii din veacul al treilea, n-a zguduit așa de greu Biserica ca și arianismul veacului al patrulea. Cu rădăcini subordinațiane, cînd a fost considerat numai ca o opinie eronată, arianismul se dezvoltă într-un sistem de doctrină subliniată abia în veacul al patrulea de presbiterul alexandrin Arie. El învăța, urmînd sistemul subordinațian al măiestrului său Lucian, întemeietorul școlii din Antiohia, că Logosul sau Fiul lui Dumnezeu este o simplă creatură a lui Dumnezeu ; prin voia liberă a lui Dumnezeu a fost adus din nimic la existență și pentru aceasta după ființa Sa complet deosebit de Tatăl. Sinodul din Nicea de la 325 definește adevărata dumnezeire a Fiului și omousia Lui cu Tatăl. Dar abia după o luptă crîncenă, care părea că pune la întrebare însăși existența Bisericii, a primit dogmatizarea niceană recunoaștere universală. Purtătorul de cuvînt la sinod, ca și purtătorul de steag biruitor împotriva arianilor după sinod, a fost marele Atanasie, numit pentru aceasta și părintele Ortodoxiei.

Marea lui moștenire o primiră cei trei iluștri capadocieni.

Superbă și monumentală este Teologia lor trinitară ! Într-însa odihnește pentru veacuri fundamentarea științific teologică a tot „ce” și „cum” să credem despre ființa și raportul ipostasurilor din Preasfînta Treime, așa cum o mărturisește aceasta Simbolul crezului nostru creștin, formulat la întîiul și al doilea sinod ecumenic.

Cei trei capadocieni consideră ca cea mai nobilă preocupare și îndatorire a lor de a apăra două omousii* două deo-

ființimi, cea a Fiului împotriva arianilor și cea a Duhului Sfânt împotriva luptătorilor contra Duhului Sfânt, numiți pneumatomași.

Și arma de luptă a sufletului și gândului lor mare și de Dumnezeu luminat a rămas pentru toate generațiile creștine candela perpetuă de luminare a luminii celei neapropiate a Preasfintei Treimi și opaițul neconținut aprins la picioarele Domnului, căruia nu i se mai poate adăuga nimic din untul de lemn al cugetării omenești.

Taina adincă și de abis a dogmei trinitare — formulată cu dumnezeiască arătare și luminare de sus în mărturisirea soborului de la Nicea și care apăra divinitatea celui de al doilea ipostas al Preacuratei Treimi, a Logosului, a Cuvintului celui veșnic și deoființă cu Tatăl și lămurirea raportul lui cu Tatăl — a găsit în *sf. Vasile cel Mare* (330—379) un deschizător de drum pentru apărarea Dumnezeirii atacate și a celui de al treilea ipostas al Sf. Treimi a deoființimii și a raportului Sfântului Duh cu Tatăl și cu Fiul, stînd pe aceeași bază de gîndire niceană ca și înaintașii săi sfinți Părinți de la întiul sinod ecumenic.

Toată etica și ascetica sa și-a răzimat-o și și-a întemeiat-o sf. Vasile iarăși și iarăși pe credința, pe dogma Bisericii.

Cea dintii lucrare dogmatică a sa în trei cărți este îndreptată împotriva arianului Eunomiu, a cărui întreagă gîndire teologică se rezumă într-o doctrină dialectică și silogistică despre ceea ce este nezămislit și zămislit. Sf. Vasile răspunde în cartea întia cu respingerea tezelor eunomiene: că nezămislirea, agennesia, ar constitui ființa lui Dumnezeu și că într-însa s-ar cunoaște deplin adecvat ființa lui Dumnezeu. Agennesia în sens de nezămislire (= necreare) este semnul deosebitor al ipostasului sau persoanei Tatălui, iar agennesia în sens de nedevenire este atribut al ființei divine. Sondarea acestei ființe și a raportului ei către cele trei ipostasuri întrece nu numai puterile omenești, ci, în genere, orice putere creată.

Cartea doua rezolvă problema omousiei Fiului așa: Atributul ființial al nedevenirii nu se suprimă prin proprietatea personală caracteristică și prin aceasta deosebitoare a Fiului de a fi zămislit, creat sau născut. Ființa sa, și-o primește Fiul în veac de la Tatăl și pentru aceasta este El de o ființă cu El și la fel veșnic.

În cartea a treia pledează nu cu mai puțină hotărîre pentru omousia sau deoființimea Duhului Sfânt.

O a doua lucrare dogmatică este cea „Despre Duhul Sfânt” în care arată că formula „Și Fiului și Duhului Sfânt”, adăusă la doxologia: „Mărire Tatălui prin Fiul în Duhul Sfânt”, are temeiuri revelaționale, Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, ba este chiar mai caracteristică ca cea dintii pentru că formula „Și Fiului și Duhului Sfânt” fixează deodată atît proprietățile caracteristice

ale ipostasurilor, cit și inseparabilitatea comuniunii de ființă, excluzind și respingind în același timp și sabelianismul și arianismul.

Deviza sf. Vasile în Teologia sa trinitară a fost: una ființă, trei ipostasuri. Distincția între ființă și ipostas era deja dominantă pe vremea sa în Asia Mică, pe la mijlocul veacului al patrulea. Nedubitat, sf. Vasile ar fi rămas, cu plăcere, static, la apărarea acestei certitudini dogmatice de distincție între ființă și ipostas, mincind de la principiul profund și necesar, că, în materie de credință, trebuie să ținem tare și neinduplecat la tradiție, și, că, marile mistere ale revelațiunii nu se pot demonstra în mod filozofic, tot așa precum și orice cunoaștere de Dumnezeu, în genere, este neajungătoare.

Dar lupta cu contrarii mărturisirii niceane și contrarii divinității și a Duhului Sfânt, pneumatomahei, și ei arieni în fond, l-au minat înainte făcându-l cercetătorul și deschizătorul de drum pentru marea operă dogmatică trinitară, inclusiv luminarea poziției Duhului Sfânt, dogmatizată la sinodul al doilea ecumenic din 381, a celor doi Grigorii ce l-au supraviețuit, unul fratele său mai mic, Niseanul, altul prietenul său rar, cuvântătorul de Dumnezeu, Nazianzeanul, a doua și a treia columnă tare din profunza gândire teologică a celor trei mari capadocieni. El, sf. Vasile, a pus baza liniilor de terasament, înăuntrul cărora ceilalți doi și-au înălțat construcțiile lor mărețe de Teologie trinitară, zice un cercetător al vieții și Teologiei marelui Vasile.

Aproape de fiecare dată, cînd vorbește numai despre pluralitatea ipostasurilor, nu uită să adauge imediat unitatea numerică a ființei. Proprietățile ipostasurilor, zice el, „nu sfîșie identitatea ființei”. „Pentru că Fiul este în Tatăl și Tatăl în Fiul; pentru că acesta este ca și acela, și acela ca și acesta; și în aceasta stă unitatea”. După proprietățile ipostasurilor deci există unul și unul, după posesiunea comună a naturii însă, sint amîndoi, unul. „Fiul are una și aceeași ființă cu Tatăl. Căci eu nu privesc o altă Dumnezeuire în Tatăl și o alta în Fiul, nici naturi deosebite în amîndoi. Pentru ca să-ți fie deci lămurită proprietatea ipostasurilor, numără deosebit pe Tatăl și numără deosebit pe Fiul; dar ca să nu cazi în politeism, apoi mărturiseste unitatea ființei în amîndoi”.

Temeiul de lămurire pentru unitatea ființei, îl găsește sf. Vasile ca și sf. Atanasie în faptul, „că Tatăl împărtășește ființa Sa, întreg și neștirbit, Fiului și Duhului Sfânt. Raportul ființei față de ipostasuri, este ca și acela al comunului față de propriu, ca și al animalului față de inteligența omului, cu toate că aceste asemănări nu sint decît numai o imagine și o umbră palidă a adevărului inexprimabil și imperceptibil”, zice sf. Vasile.

Distincția sau deosebirea dintre ipostasuri se întemeiază pe anumite proprietăți sau semne deosebitoare. Ca semne deosebitoare pentru Tatăl și Fiul, el a fixat deja împotriva lui Eunomiu predicatelor nezămislire (necreare, nenaștere) și zămislire (naștere, creare). Deși ele din punct de vedere obiectiv sînt justificate, dar biblic nechezășuite, și pentru aceasta termenii paternitate și filiațiune, aflători în Sfînta Scriptură, pot avea întietate pentru desemnarea semnelor deosebitoare ale ipostasurilor cu atît mai mult, cu cît ele evidențiază în același timp și raportul celor două ipostasuri, a Tatălui și a Fiului, într-olaltă.

Proprietatea deosebitoare a inostasului al treilea, a Duhului Sfînt, o mărturisește sincer această insuficientă, cu caracteristica omului de omenie, că n-o poate indica, și speră că va putea cunoaște acest caracter personal al Duhului Sfînt în fericitoarea contemplare a vieții viitoare.

În acestea se rezumă Teologia sa trinitară cu mărimi demne de admirația posterității, pe care fratele său Grigorie Niseanul o adîncește.

Dar sf. Vasile, înălbit și gîrbovit prea fîră de vreme de aspra sa asceză ce dedubla convorbirea sa intimă cu Dumnezeu, rugăciunea sa, moare la 379 în vîrstă numai de 49 ani.

Sf. Vasile a fost mare și în celelalte ramuri ale activității sale arhipăstorești. Mare prin scrierile sale ascetice și moralizatoare, a căror cunună le-o dă regulile sf. Vasile, drept norme pentru viața monahală a Bisericii noastre ortodoxe, făcîndu-l organizatorul și reformatorul acestei vieți.

Mare prin omiliile, predicile și scrisorile sale; cine dintre noi nu cunoaște omiliile cele nouă la număr asupra creațiunii, Hexameron-ul său, a căror exegeză, privitoare la creațiune, a rămas și va rămîne de-apururi normă pentru înțelesul verbal al referatului biblic despre creațiune.

Mare și cu profundă pricepere pentru frumusețile cultului divin orînduite în sf. liturghie purtătoare a numelui său, care, parcă, simbolizează cu miros de bună mireasmă, înălțată pînă la cer, liturghia îngerilor înaintea tronului Mielului înjunghiat prin bunăplăcerea Tatălui iubitor și a Duhului Sfînt a toate sfinților.

Mare prin sărăcia și milostenia sa, împărțind toate ale sale sărmanilor și celor bolnavi din spitaliceasca sa ctitorie creștină — prima în felul ei — ce-i purta cu vrednicie numele, lui rămînîndu-i cărțile și biet hainele sale roase și lucioase de uzare și de lipsuri; în sfîrșit, mare prin sufletul său gata de a primi oricînd mucenicia pentru Domnul Hristos.

Acesta a fost sf. Vasile.

Dacă sf. Vasile cel Mare a fost peste toate omul fantei și cu netrecătoare merite pentru fundamentarea dogmei trinitare, apoi cel de al doilea capadocian și mare prieten al său, sf. Grigorie Nazianzeanul (329—390), a fost poetul lui Dumnezeu.

omul sentimentului și gândirii profunde închinat lui Dumnezeu. „Era un suflet blind și moale, cu o fire din cale afară impresionabilă, accesibil tuturor impresiunilor și omul momentului, ușor inflamabil și ușor liniștindu-se“. Sf. Vasile, asemănându-i, a fost stejarul, iar sf. Grigorie lujerul îmbrățișător de trunchi. Harfa și alăuta lui Dumnezeu, numiri date sf. Grigorie, vreau să marcheze tocmai sufletul său delicat și într-aripat din cuvântările și poeziile sale, cărora le-a dat „cea mai desăvârșită formă artistică a retoricei și poeziei elene“. Pentru aceasta e și citat ca model printre poeții clasici ai vremii sale. Acest talent primit de la Dumnezeu și dăltuit prin sirguitoare osteneală ca să primească forma desăvârșirii — căci bine știm că, nici un talent mare fără truda contribuției personale nu poate urca culmile apogeeului — sf. Grigorie l-a închinat în primul rind apărării Bisericii și credinței ei. El a fost în cadrele contemporanilor săi părinți și ierarhi ai Bisericii unul dintre cei mai renumiți și fericiți protagoniști ai dogmei trinitare și a celei despre întruparea Fiului lui Dumnezeu în lume. Într-o cuvîntare adresată candidaților la botez, întregul mister al Preasfintei Treimi îl formulează în chip uimitor de magistral, astfel :

„Dumnezeirea și puterea cea una, care este unificată în cei trei, și cuprinde în sine despărțit pe cei trei, nu diferită în ființă sau natură, nu mărită prin adaus sau micșorată prin luare, cu totul asemenea, cu totul una și aceeași, ca și una frumusețe și măreție a cerului, unime nesfîrșită a trei nesfîrșiți, fiecare, privit pentru sine, Dumnezeu, Fiul ca și Tatăl, Duhul Sfînt ca și Fiul, în timp ce fiecare i se păstrează proprietatea sa specială, Dumnezeu cuprinzînd pe toți trei laolaltă, aceea din cauza omousiei, aceasta din cauza monarhiei“.

Această monarhie sau unitate a lui Dumnezeu, sf. Grigorie a accentuat-o poate mai pregnant, mai subliniat decît sf. Vasile. Însă el vrea prin aceasta să întărească și să evidențieze tocmai unitatea și identitatea Dumnezeirii subsistente în cele trei ipostasuri. Și recurge imediat la acest silogism : Deoarece Tatăl este principiul comun al Fiului și al Sfîntului Duh, și Tatăl și Fiul sînt în plenitudinea posesiunii Dumnezeirii Tatălui, apoi există o Dumnezeire și un Dumnezeu.

Pentru stabilirea raportului dintre ipostasuri, sf. Grigorie nu recurge la analogii ca și înaintașii săi învățători Părinți ai dogmei trinitare. Imaginile vechi ca „soare, rază, lumină“ etc., i se par că ar putea duce la înțelegeri greșite, și mai bine renunță la folosirea lor. Totuși, în repetate rînduri recurge la o nouă asemănare, care, evident, garantează mai nimerit unitatea lui Dumnezeu, la asemănarea, cumva : „nous kai logos kai pnevma“.

Deplin convins despre deoființimea ipostasurilor trinitare, prietenul său sf. Vasile totuși nu s-a putut hotări de a-l numi pe Duhul Sfînt de sine și pentru sine singur Dumnezeu. A făcut-o cu curaj sf. Grigorie, cu puterea imaginației sale străbătătoare

de toate adincurile și de toate tainele înălțimilor cugetării o-menești luminate de Dumnezeu spre a stabili originea și raportul trinitar al persoanei a treia din Sfinta Treime, a Duhului Sfint, față de Tatăl și față de Fiul. Din celebrul loc: cap. XV, v. 26 al evangheliei lui Ioan, el găsește termenul și formula adecvată, pentru a stabili pentru toate vremurile originea Duhului Sfint prin purcedere = ekporevsis numai din Tatăl, după ce atributele: nezămislirea, necrearea, nenașterea-agennesia Tatălui și originea Fiului prin naștere-genesis, erau deja de mai înainte fixate. Această iscusită pătrundere în misterul Sfintei Treimi îi și procură numele de Teolog, de Dumnezeu cuvintător.

Dar pe cit de profund pătrunzător a fost sf. Grigorie în rezolvarea dogmei trinitare, tot așa a fost de mare și în definirea și expunerea dogmei hristologice, în cele două scrisori cu conținut dogmatic adresate presbiterului Cledonie.

Prietenul său mare și scump sf. Vasile, adormise deja în Domnul cind sf. Grigorie fu pus pe neașteptate în fața problemei hristologice prin doctrina eronată a lui Apolinarie, care ataca deplinătatea naturii umane a Domnului nostru Iisus Hristos, negîndu-i Domnului rațiunea (nous-ul) sufletului său omenesc. Că Logosul a luat un corp neinsufletit sau că în Hristos cel istoric, Logosul a reprezentat sau a luat locul sufletului omenesc, învăța Apolinarie.

În Domnul Hristos, accentuează sf. Grigorie, prezența rațiunii umane este indispensabilă, căci tocmai dînsa, rațiunea umană a Domnului, a fost revărsarea sau emanația și imaginea rațiunii divine, organul de unire, „peretele despărțitor“ natural dintre divinitate și umanitate. În genere, ideea mîntuirii postulează neînduplecat adevărul că Domnul Hristos este de o parte Dumnezeu adevărat, căci numai singele dumnezeiesc a putut spăla întreg păcatul, de altă parte om adevărat, un membru al genului uman, care a putut suferi jertfa crucii pentru a noastră mîntuire și unire nedespărțită cu divinitatea. Mîntuitorul Hristos a unit deci două firi într-un singur ipostas divin al său. Unirea este o unire ființială în perihoreză, în întrepătrundere, în locuirea una în alta a celor două firi în unul ipostas al veșnicului Logos. Nu ulterior abia s-a unit Logosul cu un om născut din Preacrata Fecioară Maria, ci Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu și al Tatălui a luat firea umană în pîntecele Preacuratei. Atributul de Născătoare de Dumnezeu revine deci cu dreptul Maicii Preacurate. Cu această expunere uimitor de sigură sf. Grigorie temeluiește și rezolvă de veci hristologia veacurilor ce vor să vie și stă la baza formulărilor hristologice ale sinodului al treilea și al patrulea ecumenic și la cea a hristologiei lui Ciril din Alexandria, a celei lui Dionisie Areopagitul, a lui Maxim Mărturisitorul și a celei lui Ioan Damaschinul, pe care toate le anticipă cu decenii și veacuri înainte.

Repede și de timpuriu, Răsăritul ca și Apusul au recunoscut doctrina sf. Grigorie ca o normă a credinței. Și de aici și citatele și comentariile ulterioare ale lui Maxim Mărturisitorul și Ioan Damaschin, pentru temeiurile dogmei trinitare și a celei hristologice, în tratatele și expunerile lor de credință, toate din doctrina sf. Grigorie s-au alimentat.

Imense sînt studiile monografice ce i s-au închinat operei sale vaste și cuprinsă în cuvîntările, poeziile și scrisorile sale, de către toate neamurile creștine ale pămîntului.

Lor, acestor doi capadocieni, li se înșirue al treilea vestit dascăl al lumii creștine: sf. Ioan (354—407), cuvîntătorul cu *gura de aur*. El va rămîne de-a pururi model de păstorie suile-tească, ale cărei principii totdeauna valabile, sînt cuprinse în tratatul său „Despre preoție”; carele n-a slujit făpturii, ci lui Dumnezeu, biciuind neînfriecat relele pînă sus în cercurile imperiale chiar, atrăgîndu-și pentru acest zel și curaj pastoral: persecuție, depunere din scaun și moarte în exil.

Hristologia lui este cea a Părinților anteriori și contemporani lui. În Domnul sînt două naturi unite neamestecat și neschimbat, învăța el. Domnul Hristos este deoființă cu Dumnezeu Tatăl, și a primit o fire omenească, este drept fără de păcat, dar de aceeași ființă cu natura noastră umană. Cu toate acestea este un Hristos pentru că o natură nu s-a schimbat în alta, ci ele au fost numai unite. În opoziție cu Diodor din Tars și Teodor din Mopsuestia, scriitori bisericești din aceeași școală anti-oheană căreia i-a aparținut și sf. Hrisostom, el n-a vorbit nicînd de „doi fii”, ci de un Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pentru ca cu atît mai mult să se evidențieze principiul personal unitar sau subiectul cel unul purtător a toată viața și suferința în Domnul.

De un renume deosebit s-a bucurat sf. Ioan Gură de Aur și prezentat posterității ca doctorul sfîntei Euharistii. Arătînd spre altar zice într-o omilie a sa: „Iată-l pe Hristos junghiat aici”; „trupul său stă întins înaintea noastră”. „Ceea ce este acolo în potir, este aceea ce a curs din coasta Sa. Ce este plînea? Trupul lui Hristos”. „Gîndește-te, omule, ce carne de jertfă vrei tu să iei în mina ta și la ce masă vrei să te apropii? Cum păneste deci, că tu, pulbere și cenușă, primești, singele și trupul lui Hristos”.

Spre a accentua și mai tare prezența reală și adevărată, prin prefacere, a Domnului Hristos în sfînta Euharistie, el transpune chipul pîinii și al vinului, accidentii, asupra substanței trupului și singelui, învățînd prin aceasta, ca și sf. Ioan Damaschin mai tirziu, prefacerea totală a elementelor euharistice, respingînd anticipat teoria scolastică romano-apuseană de distincție între accidente (piine și vin) și substanță, la prefacere. „Să-l mîncăm pe Domnul, zice el; Domnul vrea la jertfă, cînd se jertfește, să se rupă în bucăți, spre a satura pe toți, unîndu-l

în modul cel mai intim cu Sine". Se jertfește și se mănincă deci, trupul și singele Domnului. „Dacă pe de altă parte deseori se vorbește cînd de „înroșirea" altarului cu singele Domnului cînd de cea a buzelor și a limbii celui ce se împărtășește, apoi acest fel de a vorbi poate că vrea să indice folosirea vinului roșu la sfînta Euharistie". Preotul jertfitor însă, ca și ospătătorul, este iarăși Domnul.

„Să credeți că acum se serbează cîna la care era însuși Domnul Hristos; acea cînă, cîna cea de taină, nu se desrubește de cîna aceasta, cea de pe altar. Căci cîna aceasta nu se săvîrșește cumva de vreun om, iar aceea de însuși El, nu, ci și aceea și aceasta se săvîrșește de însuși Domnul Hristos". „Noi îndeplinim rolul de servitori; El este însă acela care sfințește și preface cele puse înainte. Căci nu om lucrează taina trupului și singelui lui Hristos, ci Hristos cel răstignit pentru a noastră mîntuire. Preotul este locțiitor cînd rostește cuvintele acestea, dar puterea și harul este al Domnului".

De mare preț sînt cuvintele dintr-o omilie, care parcă ating ceva din marele mister al modului prefacerii. „Să nu te gîndești că este (corpul) piine; nici să crezi că (singele) este vin. Căci nu ajung ca și celelalte mîncări cu ieșire din noi. Departe să fie un asemenea gînd! Ci mai ales, precum de la ceară, cînd o atinge focul, nimic nu se pierde nici rămîne ceva dintr-însa, la fel trebuie să te gîndești că și aicea mistериile se consumă în întregime de substanța corpului Domnului Hristos, ci numai că sfînta Euharistie la mîncare, trece în întregime fără urmă de rămășiță în substanța corpului omenesc. Această idee o găsim și la sf. Ciril din Ierusalim într-o cateheză mistagogică și la sf. Ioan Damaschin în „Acribia" sa, cînd vorbește în cartea a patra despre sfînta Euharistie.

În Teologie în genere, prin prodigioasele sale lucrări pe tărîmul Teologiei exegetice, practice și sistematice, sf. Ioan Gură de Aur, autorul și al sfîntei liturghii ce-i poartă numele, se situează în poziție de mare și strălucit predicator și exegetul omiletic neîntrecut și de model al Bisericii creștine universale.*)

Vasile Loichița

profesor universitar I. p.

*) Bibliografie larg utilizată: Eusebiu Popovici, Istoria bisericăască universală, Periodul I și II, trad. At. Mironescu, București 1927; Otto Bardenhewer, Patrologie, Freiburg im Breisgau, 1894; O. Bardenhewer, Geschichte der altkirchlichen Literatur, III, Band, Freiburg im Br., 1923; J. Tixeront, Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne, II, Paris, 1931; V. Loichița, Perihoreza în dogmatică, în rev. Candela, 49, nr. 1—12/1938, Sf. Grigorie Naz., Două scrisori către presbiterul Cledonie, tra-

POSTUL, STILP AL PROGRESULUI DUHOVNICESC
ȘI AL SFÎNȚENIEI

„Întoarceți-vă la Mine din toată
inima voastră cu post, cu plinsete și
bocet“.
(Ioil 2, 12)

Vremea postului, e vremea înfrinării, a pocăinței și a ier-
tării. Nimic nu-i este mai supărător diavolului, decît practicarea
postului, fiindcă cel ce postește, pășește pe cărarea eliberării
din cursele lui și înaintează încet spre culmile sfîințeniei. Cel
mai greu război pentru diavol este cel dus cu cei ce se supun
practicării postului.

Cel mai strălucit exemplu în practicarea postului adevărat
ni-l dă însuși Mîntuitorul Hristos, în cele patruzeci de zile și
patruzeci de nopți petrecute în pustie în post și rugăciune.

Spre sfîrșitul postului, după ce a flămînzit (Mt. 4, 2), „a
venit la dînsul ispititorul“ (Mt. 4, 3) și găsindu-l flămînd, i-a
prezentat ideea pîinii; găsindu-l smerit, i-a prezentat ideea mă-
ririi și a treia oară știindu-l despărțit de „împărăția lumii“ și
slava lor“ (Mt. 4, 8), toate i le-ar fi dat numai să i se închine
lui. Dar Mîntuitorul stînd pe stîncă de granit a sfîințeniei, ridi-
cată pe temelia postului și a rugăciunii, l-a respins hotărît și
muștrător spunîndu-i: „Mergi înapoia mea Satano, că scris este:
Domnului Dumnezeuului tău să te închini și lui unuia să-i slu-
jești“ (Mt. 4, 10). Această ripostă o poate da ispitei diavolului
oricare creștin ce și-a clădit viața pe post și pe rugăciune.

Dar acest dușman al omului credincios și evlavios nu se
dă bătut, ci dă mereu asalturi asupra sufletelor slabe ale creș-
tinilor și caută să le subjuge. De aceea sf. noastră Biserică a
așezat vremea postului, ca un mijloc de întărire a credinței, de
oțelire a voinței și de înaripare a nădejdei, în pornirea lor pe
calea sfîințeniei.

duse de dr. Nicolae Cotos, în rev. Candela, nr. 5—6/1924, pp.
226—241. V. Loichița, Doctrina sf. Ioan Damaschin despre Mai-
ca Preacurată, ed. 2-a, 1939; Ioan Damaschin, Expunerea exactă
a cred. ort., traducere rom. în manuscris, tot de același (o parte
a traducerii a apărut în rev. Candela).

Nota Redacției: Din multele studii apărute asupra Trei Ie-
rarhilor amintim: C. Erbiceanu, Despre cei trei Sfînți Corifei ai
Ortodoxismului, în rev. Bis. Ort. Rom. nr. 11/1910, pp. 1252—9;
prof. Teodor M. Popescu, Sfînții Treia ierarhi ca ideal pastoral,
în rev. Bis. Ort. Rom. nr. 2/1926, pp. 95—100; Pr. Matei Pîslaru,
Sfînții Trei Ierarhi, R. Vilcii, 1937; Pr. prof. Ioan G. Coman,
Idei misionare, pastorale și sociale înnoitoare la Sfînții Trei Ie-
rarhi, în Revista Teologică, nr. 1—2/1951, pp. 100—107.

Postul este necesar sănătății și trupului și sufletului. Postul este lupta cea grea ce o dă creștinul cu ispita, după cum bolnavul o dă cu microbul ce îi atacă trupul. Postul este leac tămăduitor și pentru trup și pentru suflet. Postul înseamnă înfrinare și cumpătare; înfrinarea ochilor, a gurii, a cugetului și a inimii. Postul trupesc este strins legat de cel sufleteș, fiindcă unul influențează pe celălalt.

Postul este un regenerator al trupului. 1) Dar, a posti numai cu trupul și a lăsa libere pornirile gândurilor rele și a vorbelor urite și deșarte, aceasta este numai o închipuire a postului.

Postul adevărat este și trupesc și sufleteș în același timp. A nu minca și a nu bea, dar în același timp și a nu minți, a nu injura, a nu cleveți, a nu birfi, a nu pizmui, a nu gândi rău altuia, a face bine etc. Acesta este postul adevărat. Un medicament pentru trup și un stimulent pentru suflet. E calea înțelepciunii, care începe prin o viață cumpătată și ordonată atît în cele ale trupului cît și în cele ale sufletului.

Cînd stomacul e îmbicsit numai cu mîncare și băutură în mod exagerat, atunci nici gîndirea nu-și poate lua zborul spre culmi de revelare a adevărului, nici voința nu e împinsă spre muncă creatoare și nici sentimentele nu zburdă după puritatea vieții, ci omul cade într-o moleșală decadentă și ditsrugătoare. Plăcerea și imbuibarea în mîncări și beuturi „încălzește stomacul și aprinde dorința spre pofta de rușine“ se exprimă atît de minunat sf. Maxim Mărturisitorul.

Postul este prin urmare o dezintoxicare a vieții. Pornind pe acest drum, îți simți începutul unei vieți noi: „Mori, trăiești, suferi și te naști“, ar fi momentele acestei renașteri spirituale.

Dacă omenirea s-ar fi condus numai după legea îngustă a stomacului, ar fi rămas tot în stadiul primitivității și nu ar fi ajuns în epoca culturii și a civilizației de azi. Or marile înfăptuiri s-au realizat prin depășirea cercului strîmt al existenței vegetative și animale, printr-un avînt de abnegație, de renunțare, de sacrificiu, spre mai bine, spre adevăr. „Nu imbuibarea și pasiunea au descoperit învîrtirea pămîntului în jurul soarelui“, observă cu bună dreptate un gînditor, ci efortul conștient de a găsi adevărul, de a pătrunde în necunoscut, printr-o ridicare eroică deasupra legilor instinctive și biologice.

Ce i-a condus pe sfinți în pustie, făcîndu-i să renunțe la toate bunătățile pămîntului și să se supună de bună voie la suferințele foamei și a mizeriei? Ce i-a făcut pe martirii și mucenicii creștini să renunțe la ce au avut ei mai scump pe lume, la viața lor? Ce i-a făcut pe marii descoperitori să-și părăsească familiile și confortul de acasă, și să se piardă în întinderea nemărginită a mărilor și a oceanelor? Ce i-a făcut pe marii savanți să se desprindă din tihna unei existențe comode,

și si se dedea unor cercetări trudnice, terminate deseori cu sacrificiul propriei vieți? Ce altceva decît dorul ascuns în suflet, de a descoperi adevărul și setea de a dobîndi o mai desăvîrșită fericire.

Munca spirituală la care se dedă creștinul, atrage și supunerea trupului față de atenția încordată și disciplina viguroasă a cugetării înalte și a simțămintelor spirituale. Deci, cine vrea să păsească pe drumul luminos al lui Hristos, acela trebuie să pornească cu îndrăzneală și cu hotărîre împotriva tuturor deprinderilor și înclinărilor lui rele. Trebuie să înfruntăm totul, să ne smulgem din vechiul nostru „eu” și „să servim pe Dumnezeu cu îndrăzneală”.

„Postul gonește ispitela, zice atît de frumos un sînt Părinte, postul duce la evlavie, este tovarăș nedespărțit al cumpătării, creator al înfrînării. Postul este spor caselor, mama sănătății, povățuitorul tinereții, podoaba bătrînilor... Dacă ar domni postul nu s-ar făuri arme, n-ar fi tribunale, nici războaie, n-ar sta oamenii în închisori, n-ar fi tîlhari în cîldri, n-ar fi clevețitori în orașe și nici hoți pe mare... Căci este lămurit că postul ar fi învățat pe toți nu numai înfrînarea de la mîncări, ci și înfrînarea de la iubirea de argint și lăcomie și fuga și îndepărtarea desăvîrșită de orice rău”.

Postul pune friu „lăcomiei, beției, desfrîului, hoției, etc. patimi cari sînt izvorul tuturor relelor individuale și sociale, începînd cu boalele corpului și mergînd progresiv la discordia familială, socială și la războaie.

Iată prin urmare care sînt foloasele postului: te duce spre evlavie și sfințenie, îți întărește credința, te scapă de suferință, te face bun, te îndepărtează de diavol și te apropie de Dumnezeu. Viața cu Dumnezeu și în Dumnezeu este viața în post și rugăciune.

Postul este calea sigură spre progres duhovnicesc și spre sfințenie.

Postul creștin nu înseamnă tristețe, ci voieșie. „Nu fiți triști ca fățarnicii”, spune Mintuitorul Hristos (Mt. 6, 16).

Postul este o încordare stăruitoare spre cele sfinte. Este deci o „faptă de virtute”. „Postul este și un act de cult, adică o faptă de cinstire a lui Dumnezeu, de renunțare și de jertfă spre progres și spre desăvîrșire”. „Postul este lucrul lui Dumnezeu, căci Lui nu-I trebuie hrană — zice Simion al Tesalonicului. Este viață și petrecere îngerească, pentru că îngerii sînt fără hrană... și izgonirea patimilor este postul, căci lăcomia întărită patimile trupului”. Moartea înfrînării este ispita ochilor și a inimii. De aceea sf. Ioan Gură de Aur zice: „Nu numai gura și stomacul vostru să postească ci și ochiul și urechile, și picioarele și minile voastre și toate măduarele trupului vostru”. 2)

În acea încordare spre sfințenie prin post și rugăciune, omul nu se găsește singur, ci îl are pe Hristos alături de el. „Aproape este Domnul de toți cei ce-l cheamă pe El întru adevăr“ (Ps. 144, 19).

Drumul mântuirii e drum spinos la început, dar cu cât înaintezi mai mult pe el, prin post și rugăciuni stăruitoare, cu atât spinii încep să dispară și el devine mai curat, neted și plin de bucurie.

„Drept aceea umblați în duh și nu în pofta trupului“ (Gal. 5, 16). „Fiți oameni raționali: Omul cumpătat, e omul rațional, iar omul cu adevărat rațional are o singură grijă, să asculte pe Dumnezeu și să-i placă Lui“. (Sf. Antonie cel Mare).

Prot. Marin Sfetcu

Chișineu-Criș

NOTE

1) Nota red. Sub titlul „Igienă și asceză“, Emile Favier a publicat mai de mult un interesant studiu în colecția „Cahiers catholiques“, rezumat apoi în ziarul „Crucea“ nr. 15017 din 10 februarie 1932, p. 4.

2) Nota red. Postul este un mijloc, nu scop în sine. De aceea și spune atât de bine Diadoch al Foticeei: „Postul are în sine laudă, dar nu la Dumnezeu. Căci este numai o unealtă, ducind spre cumpătare pe cei ce vreau. Deci cei ce se nevoiesc nu se cade să se fălească cu el, ci să aștepte numai cu credință în Dumnezeu sfârșitul după care se doresc. Căci meșterii nici unui meșteșug nu se laudă cu uneltele lor, ca și când ar fi rezultatul meșteșugului lor, ci așteaptă fiecare să isprăvească lucrul de care s-au apucat, ca din el să arate destoinicia meșteșugului lor“ (Cuvint ascetic, 74, în Filocalia, trad. D. Stăniloae, vol. I, ed. 1-a, Sibiu, 1946, p. 357).

IN APĂRAREA PĂCII

Pentru continuarea „spiritului Genevei“

Conferința de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru mari puteri din iulie trecut, a însemnat o cotitură serioasă în relațiile internaționale și a dat naștere a ceea ce s-a numit „spiritul Genevei“. Colaborarea internațională, dorința de înțelegere reciprocă bazată pe respectarea intereselor tuturor părților, încrederea între state, iată ce vroia să însemneze acest spirit nou, menit a însănătoși atmosfera internațională. Pentru aplicarea lui concretă la diferitele probleme importante la ordinea zilei: securitatea europeană și unificarea Germaniei, dezarmarea și relațiile dintre Est și Vest, s-a hotărît convocarea unei alte conferințe, tot la Geneva, în componența miniștrilor Afacerilor Externe ai U. R. S. S., S. U. A., Angliei și Franței.

Pentru ca opinia publică mondială iubitoare de pace să poată sprijini organizat, lupta pentru continuarea „spiritului Genevei“, a fost convocată sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii.

SESIUNEA BIROULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

În zilele de 12 și 13 octombrie a avut loc la Viena sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii. La lucrările sesiunii au participat: Jean Lafitte, Eugenie Cotton, Jacques Denis (Franța), Li I-man (R. P. Chineză), Maria Rosa Oliver (Argentina), Emmanuel D'Astier de la Vigerie (Franța), Jorge Amado (Brazilia), Erwin Eckert (R. F. Germană), Ilya Ehrenburg (U. R. S. S.), James Endicott (Canada), Iositaro Hirano (Japonia), D. D. Kosambi (India), Ricardo Lombardi (Italia), Monica Felton, Ivor Montagu (Marea Britanie), Nikolai Tihonov (U. R. S. S.), Jose Da Frota Moreira (Brazilia), Laurent Casanova (Franța), Ambrogio Donini (Italia), Jorje Salamea Borda (Columbia) și alții.

Sesiunea a fost consacrată situației internaționale și mijloacelor pe care trebuie să le folosească mișcarea mondială pentru pace pentru a întări „spiritul Genevei“ și a contribui la succesul conferinței miniștrilor Afacerilor Externe.

Au luat cuvîntul majoritatea din cei prezenți. Deschizînd

ședința, Emmanuel D'Astier de la Vigerie, și-a exprimat regretul pentru faptul că Frederic Joliot Curie, președintele Consiliului Mondial al Păcii, nu poate participa la lucrările sesiunii.

„Actuala sesiune, a spus D'Astier de la Vigerie, este prima sesiune care are loc după restabilirea unei Austrii independente. Profitând de acest prilej, Biroul Consiliului Mondial al Păcii salută soluționarea problemei austriece ca rezultat al politicii tratativelor și înțelegerii între Vest și Est“.

Amintind despre evoluția evenimentelor în perioada care a urmat după Adunarea Mondială a Păcii de la Helsinki, D'Astier de la Vigerie a subliniat că actuala sesiune are drept sarcină să contribuie prin toate mijloacele la menținerea și dezvoltarea spiritului Genevei, să contribuie ca lucrările conferinței miniștrilor Afacerilor Externe ai celor patru mari puteri să decurgă și să se încheie cu succes.

Apoi a luat cuvîntul *Ivor Montagu* (Marea Britanie). Referindu-se printre altele la propunerile sovietice îndreptate spre destinderea încordării internaționale și realizarea reducerii înarmărilor, Montagu a declarat că în ciuda greutăților care stau în calea rezolvării problemei dezarmărilor, această problemă poate fi rezolvată favorabil pe calea tratativelor.

Montagu a arătat importanța excluderii contactelor între țările răsăritene și occidentale sub forma schimbului de delegații parlamentare și de alte delegații.

Reprezentantul Italiei, *D. Donini* a vorbit despre avîntul mișcării pentru pace în Italia după conferința de la Geneva a șefilor guvernelor.

Laurent Casanova, care a luat apoi cuvîntul, s-a ocupat de necesitatea intensificării continue a luptei pentru interzicerea armei atomice și cu hidrogen. El a cerut să se facă totul pentru ca opinia publică să ia o atitudine și mai hotărîtă în favoarea politicii de pace și de înțelegere reciprocă între popoare.

În ședința din seara zilei de 12 octombrie a luat cuvîntul reprezentantul Indiei, *D. D. Kosambi*. El a declarat că poporul și guvernul Indiei se pronunță pentru reglementarea pașnică a tuturor problemelor litigioase pe calea tratativelor.

Kosambi a subliniat că Republica Populară Chineză trebuie să dobîndească în sfîrșit dreptul legitim de a participa la toate consfăturile și conferințele internaționale, la care se rezolvă principalele probleme internaționale.

D'Astier de la Vigerie, care a luat cuvîntul pentru a doua oară, a declarat că sarcina mișcării pentru pace este de a arăta perspectivele politice, ținîndu-se seama de aspirațiile și dorințele opiniei publice mondiale.

Referindu-se la problema securității și problema germană, D'Astier de la Vigerie a formulat următoarele teze: demilitarizarea, neinclusiunea Germaniei în blocuri militare și reunificarea ei.

În cuvîntarea sa, *Ilya Ehrenburg* (U. R. S. S.), a arătat că mișcarea pentru pace a cuprins cele mai largi mase de oameni. El a amintit că o măreață victorie a forțelor păcii a constituit-o faptul că la Geneva s-a inițiat acțiunea de înlăturare a sentimentului de teamă. Totuși, după cum a subliniat vorbitorul, mai multe ziare și posturi de radio încep din nou să reinvie războiul rece.

I. Ehrenburg a propus Biroului Consiliului Mondial al Păcii să adreseze opiniei publice apelul de a se face totul pentru victoria spiritului care a domnit la conferința de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru puteri, pentru victoria politicii de tratare și de pace.

La ședința din dimineața zilea de 13 octombrie a luat cuvîntul *Maria Rosa Oliver* (Argentina). Ea a spus că popoarele din Argentina și din întreaga Americă Latină insistă să fie acordat R. P. Chineze locul său legitim în Organizația Națiunilor Unite, să fie aplicate principiile proclamate la Bandung.

Pastorul *James Endicott* (Canada) a subliniat însemnăta-tea rezultatelor conferinței de la Geneva a șefilor guvernelor celor patru puteri. Totuși, a spus el, aceasta nu înseamnă că a dispărut definitiv primejdia războiului. În S. U. A. continuă propaganda pentru crearea unei armate uriașe, menită să dea S. U. A. posibilitatea de a-și impune voința popoarelor lumii.

La ședință au luat de asemenea cuvîntul *William Morrow* (Australia), *Yoshitaro Hirano* (Japonia), *Jose Da Frot Moreira* (Brazilia), *E. Eckert* (R. F. Germană), *Eugenie Cotton* (Franța), *Mustafa Amin* (Siria).

După ultimele cuvîntări ale participanților la sesiune, în seara zilei de 13 octombrie cînd s-a ținut ședința de închidere, la propunerea lui A. Varela (Argentina) a fost adoptată o hotărîre cu privire la comemorarea în anul 1956 a marilor reprezentanți ai științei, literaturii și artei mondiale: Rembrandt (Olanda), Benjamin Franklin (S. U. A.), Wolfgang Amadeus Mozart (Austria), Henrich Heine (Germania), Bernard Shaw (Irlanda), Pierre Curie (Franța), Henrick Ibsen (Norvegia), Kalidasa (India), Too Oda (Japonia) și F. M. Dostoievski (U. R. S. S.).

După raportul comisiei de organizare, Biroul a adresat tuturor comitetelor naționale ale partizanilor păcii chemarea de a continua și de a extinde campania pentru interzicerea armei atomice.

Participanții la sesiune au adoptat în unanimitate textul Chemării Biroului Consiliului Mondial al Păcii către opinia publică din lumea întreagă și textul telegrammei de salut adresate președintelui Consiliului Mondial al Păcii, Frederic Joliot-Curie, care a fost împiedicat să participe la lucrările sesiunii de starea sănătății sale și de activitatea sa științifică.

Textul „Chemării” cuprinde printre altele următoarele :

„Conferința șefilor guvernelor celor patru puteri care a avut loc în iulie a. c. la Geneva a schimbat profund atmosfera internațională. Ea a oglindit dorințele popoarelor. Opinia publică nu va tolera niciodată ca primele rezultate obținute să fie anihilate, ea nu se poate mulțumi cu un simplu răgaz în „războiul rece”.

„Nimeni nu trece cu vederea dificultățile serioase... O reglementare generală însă nu poate fi realizată altfel decât pe calea tratativilor, care impun manifestarea reciprocă a bunăvoinței și o răbdare neobosită.

„Ori de câte ori un acord, cit de modest ar fi el, poate fi realizat, aceasta trebuie să se facă. Aceasta va face să se obțină o dezvoltare continuă. Un acord cu privire la securitate ar accelera dezarmarea. Un acord cu privire la dezarmare ar contribui la soluționarea problemei securității și reunificării Germaniei.

„In problema dezarmării, punctele de vedere s-au apropiat într-atita, încât înfăptuirea ei nu depinde acum decât de bunăvoința guvernelor. În ceea ce privește extinderea contactelor și a schimbului internațional, s-au și făcut primii pași...

„Astăzi, cind sentimentul de teamă s-a îndepărtat, cind neîncrederea a slăbit, povara „războiului rece” este inadmisibilă. Oamenii vor ca binele adus de destinderea încordării să se resfrângă asupra vieții fiecăruia. Ei vor ca reducerea armamentelor să aducă fiecăruia mai mult belșug și ca primejdia odioasă a armei atomice să fie înlăturată.

„Popoarele nu vor admite reeditarea „războiului rece”. Ele cer noi acțiuni pe calea colaborării internaționale. Ele cer renunțarea la politica blocurilor militare, ele doresc ca politica tratativilor, întreprinsă acum, să fie extinsă asupra tuturor regiunilor globului pământesc care suferă de pe urma politicii constrângerii și a războiului rece.

„Consiliul Mondial al Păcii cheamă pe fiecare om, fiecare popor să acționeze pentru ca spiritul Genevei să triumfe în toate țările, pe toate continentele”.

CONFERINȚA MINISTRILOR AFACERILOR EXTERNE

Opinia publică mondială a așteptat Conferința miniștrilor Afacerilor Externe ce s-a ținut la Geneva între 17 octombrie și 16 noiembrie cu dorința de a se obține rezultate favorabile. De la început s-a observat însă, că înfăptuirea dezideratelor de pace ale popoarelor constituie o problemă extrem de complexă, rezolvarea ei întimpinând suficiente piedici din partea cercurilor de afaceri ale țărilor capitaliste. În timp ce Uniunea Sovietică și țările de democrație populară au întreprins acțiuni constructive

În „spiritul Genevei“, statele apusene nu și-au părăsit vechile poziții, compromise de altfel. Lucrul acesta a reeșit cu evidență din lucrările conferinței miniștrilor Afacerilor Externe.

Miniștri apusului au venit la Geneva cu un plan dinainte stabilit de a pune Uniunii Sovietice condiții pe care știau că aceasta nu le va putea accepta. Incercările delegației sovietice de a ieși în întâmpinarea miniștrilor apuseni propunând mai multe soluții care să ducă la stabilirea unui acord, în problemele înscrise pe ordinea de zi, s-au lovit de rigiditatea unor parteneri ce s-au dovedit — spre nemulțumirea opiniei publice mondiale — prea puțin dispuși la înțelegere. Așa după cum remarcă un bine cunoscut ziarist burghez, Walter Lippman, comentatorul ziarului „New-York Herald Tribune“, „condițiile cu care a sosit Dulles la Geneva ar fi fost admisibile dacă Uniunea Sovietică ar fi capitulat necondiționat. Condițiile lui au nesocotit total adevăratul spirit la Genevă, care rezidă în aceea că, întrucât nimic nu poate fi reglementat cu forța, trebuie să se recurgă la manevre, la tocmeală, să se încheie o tranzacție. Condițiile occidentale formulate la Geneva nu permiteau manevrarea, nu ofereau material de tocmeală și nu ofereau nici un fel de șanse, pentru încheierea unei tranzacții.

Critica pe care ziaristul american o face puterilor occidentale este întru totul justificată de atitudinea acestora la conferința de la Geneva. În problemele discutate la punctul unu, cei trei miniștri au încercat să obțină consimțământul Uniunii Sovietice la remilitarizarea și includerea în pactul Atlantic a întregii Germanii, la punctul doi occidentalii au dat înapoi de la propriile lor propuneri în problema dezarmării, insistând asupra unui control fără de dezarmare, iar la punctul trei au refuzat categoric să ridice barierele existente în domeniul schimburilor comerciale.

O asemenea înțelegere a „spiritului Genevei“ nu putea să ducă la încheierea de acorduri, în ciuda faptului că în toate problemele discutate au existat și numeroase puncte de contact. Puterile occidentale au condiționat oarecum acordurile asupra punctelor 2 și 3 de pe ordinea de zi de rezolvarea problemei germane în sensul dorit de ele. Cu alte cuvinte, au condiționat orice acord de acceptarea Uniunii Sovietice ca Republica Democrată Germană să fie înghițită de blocul agresiv al Atlanticului de Nord.

Cu totul alta a fost atitudinea delegației sovietice care s-a străduit să găsească tot timpul căile potrivite pentru rezolvarea problemelor litigioase.

Ce au susținut reprezentanții Uniunii Sovietice? La punctul 1, că rezolvarea problemei germane depinde de asigurarea securității în Europa, că asigurarea securității în Europa se poate face și înainte de unificarea Germaniei, că puterile occi-

dentale trebuie să renunțe la remilitarizarea și includerea Germaniei în blocul Atlantic, că rezolvarea problemei germane îi interesează în primul rînd pe germanii înșiși și deci trebuie realizată o înțelegere între cele două state germane.

La punctul 2, U. R. S. S. a arătat limpede că este pentru un control al dezarmării dar că este inacceptabil un control fără dezarmare care nu poate avea un alt efect decît o întetire a cursei înarmărilor.

La punctul 3, U. R. S. S. a propus desființarea barierei artificiale ridicate în calea liberului comerț internațional precum și un plan de măsuri pentru dezvoltarea schimburilor culturale.

În declarația făcută la ședința de închidere a conferinței, V. M. Molotov a arătat că Uniunea Sovietică speră că discuția în viitor a problemei securității europene și Germaniei va duce la concluzii și hotăriri de comun acord; că Uniunea Sovietică va continua să lupte ca și pînă acum pentru dezarmare; că Uniunea Sovietică în ciuda lipsei unui acord între cele patru puteri, va înfăptui în practică dezvoltarea contactelor cu țările care năzuiesc la aceasta. Uniunea Sovietică va urma mai departe calea păcii și colaborării internaționale.

Conferința miniștrilor Afacerilor Externe, în ciuda eforturilor delegației sovietice, s-a încheiat fără adoptarea vreunor hotăriri esențiale. Aceasta demonstrează că drumul destinderii situației internaționale nu este un drum larg deschis, ci un drum greu, cu suișuri și coborîșuri, că orice pas înainte pe acest drum întîmpină obstacole din partea celor neinteresați în destindere, ci mai degrabă interesați în eșecul înțelegerii între marile puteri. Conferința, în afara obstacolelor ivite, a arătat însă și posibilitățile care există pentru rezolvarea problemelor, a arătat că în unele probleme, în special în ceea ce privește securitatea și dezarmarea, pozițiile sînt mult apropiate. Conferința de la Geneva a mai avut darul de a limpezi pozițiile. Opinia publică mondială a văzut clar cine dorește și cine nu dorește continuarea „spiritului Genevei” și acest fapt este important în dezvoltarea ulterioară a situației internaționale căci popoarele nu vor lăsa să se stingă „spiritul Genevei”.

*

Fată de modul în care a luat sfîrșit Conferința miniștrilor de Externe de la Geneva, dușmanii păcii s-au grăbit să jubileze, intrucît orice acord realizat le-ar fi încurcat în mod serios socotelile. Înainte de terminarea conferinței chiar, agenția americană United Press transmitea următorul comentariu: „Unele oficialități guvernamentale (din S. U. A.) consideră că eșecul conferinței de la Geneva a miniștrilor de Externe ar putea fi bine venit deoarece ar pune capăt „dezarmării mintale” a opiniei publice americane (adică credinței în posibilitatea unor relații

de pace și colaborare cu Răsăritul) care a început după conferința la cel mai înalt nivel din iulie“.

Graba acestor necrofoni s-a dovedit a fi însă nejustificată. Obligați să țină cont de dorința unanimă a popoarelor, guvernanții apuseni se tem să reia pe față „războiul rece“ căruia i s-a pus o serioasă stavilă la Geneva, în vara anului trecut, și ulterior de către diplomația sovietică. De altfel însăși miniștri de Externe n-au înlăturat posibilitatea reluării discuțiilor asupra problemelor nesoluționate. În comunicatul final pe care l-au dat în 16 noiembrie ei vorbesc despre „viitoarea desfășurare a discuțiilor“ ce urmează „să fie reglementată pe căi diplomatice“. Ministrul de Externe al Angliei, H. Mac Millan, a spus textul în declarația făcută la ședința de închidere a conferinței: „... Spiritul Genevei are un conținut lăuntric. Această lumină nu arde cu o flacără vie, dar flacăra nu s-a stins încă în întregime. Este necesară o ușoară fluturare a miinii ca flacăra să se reaprindă“.

Așa dar faptul că la Geneva nu s-a realizat un acord „nu înseamnă — după cum opinia și comentatorul agenției France Presse — o revenire la războiul rece, deoarece Geneva nu a reprezentat decît o etapă în căutarea de soluții concrete pentru problemele internaționale. Ea nu a fost decît un punct pe calea foarte lungă a unui acord“.

În mod evident, „ușa rămîne mai departe deschisă negocierilor“. Discuțiile sincere și aprofundate, schimbul de păreri avut, întrunirile prietenești... contribuie la continuarea spiritului Genevei și sînt perspective ca lupta popoarelor pentru pace să fie încununată pînă la sfîrșit de un real și definitiv succes. Greutățile întîmpinate nu descurajează pe partizanii păcii ci le măresc mai mult hotărîrea de a se împotrivi oricăror manevre războinice.

Cauza păcii și colaborării internaționale este de neînvîns, pentru că ea este scumpă popoarelor, pentru că popoarele sînt hotărîte să lupte pentru triumful ei.

Creștinul în fața vieții

Invățătura Mântuitorului Hristos a adus lumii de acum aproape două mii de ani o viziune cu totul nouă asupra vieții. Morala unor filozofi din antichitate deși superioară citeodată din punct de vedere teoretic, n-a putut oferi totuși oamenilor suportul, sprijinul și țelul pe care ei le doreau, de care aveau nevoie. Ei au continuat multă vreme să orbecăiască în întunec, să fie sfirtecați de incertitudini, să naufragieze în pesimism și fatalism... Creștinismul în schimb, a dat multimilor dezorientate și necăjite de la începutul erei noastre tocmai ceea ce lipsea: o credință și o morală sănătoasă. Inși care nu mai credeau în nimic, care nu-și mai făceau nici un scrupul, care erau capabili de cele mai mari ticăloșii, care nu mai așteptau nimic de la viață, au învățat la școala lui Iisus să iubească viața, să-o prețuiască, s-o trăiască în chip demn. Creștinismul s-a manifestat ca o religie optimistă, luminoasă, umanitară.

Totuși, în practica unora din adepții lui, a îmbrăcat aspecte, le-am zice maniheiste. Austeritatea și seriozitatea moralei evanghelice au fost rău înțelese și practicate de unii creștini, care au lăsat să se înțeleagă că lupta împotriva păcatului trebuie să ducă, dacă nu se poate într-alt fel, la anihilarea energiilor vitale din om, pentru ca astfel să fie înlăturată și originea păcatelor. Dintr-o religie a luminii, a bucuriei, a optimismului, creștinismul a devenit în practica celor pe care-i vizăm, o religie a umbrelor, a posomorelii, a „mortificării”. Intrucit s-ar mai găsi și azi creștini care socotesc că numai atunci urmează cu adevărat lui Hristos când ucid în ei orice i-ar atrage spre viață și bucuriile ei, când urăsc tot ce reprezintă frumosul, lumina, veselia, când se tem de lume identificind-o ca o ispită a diavolului, când nu-și îngăduie nici un zâmbet ci doar șuvoiul lacrimilor, când sint continuu obsedați de prezența răului în viața de toate zilele, intrucit s-ar mai găsi deci astfel de creștini care datorită unei asemenea înțelegeri deformate a învățăturii evanghelice s-ar retrage spre periferiile vieții ne mai contribuind la progresul social, redacția revistei noastre și-a pus de obiectiv să infățișeze cititorilor greșala unei atari viziuni perversitoare a creștinismului autentic, plecând de la viața și scrierile marilor dascăli ai Bisericii.

În cele ce urmează vor fi dezbătute sumar câteva din aspectele acestei probleme. Nu e vorba de o epuizare a subiectului, ci doar de oferirea unor indicații, de prilejuirea unor meditații, eventual discuții, de rezumarea pe bază de texte a unei experiențe de veacuri a sfinților, acei creștini care au realizat în mod integral idealul desăvârșirii.

Redacția.

1. CREȘTINISMUL ESTE RELIGIA BUCURIEI OPTIMISTE

Bucuria este incontestabil unul din elementele constitutive importante ale vieții în Hristos. Încercarea de a discuta pe această temă ar putea apare superfluă, având în vedere evidența ei, dacă nu ar exista totuși unii creștini care să-i conteste valabilitatea, s-o anuleze chiar. E adevărat că nu e vorba de creștini autentici, ci de vulgarizatori fățarnici, care nu odată au fost arătați cu degetul și condamnați. Ne vin în minte usturătoarele versuri ale lui Eminescu din poezia „Viața” :

Cînd aud vre-odată un rotund egumen
Cu foalele-ncinse și obrazul rumen,
Povestind că viața e calea durerii
Și că pocăința urmează plăcerii —
Mă întreb : „Acesta poate ca să știe
Cum este viața, cum trebuie să fie !”

De fapt creștinismul n-a privit niciodată viața ca pe o vale a plîngerii, nici ca un nesfîrșit lanț de dureri care-ți impun permanentă întristare și plîngere. Dimpotrivă el a apreciat viața ca pe un dar al lui Dumnezeu de care ești fericit și pentru care te bucuri. Cu atît mai mare a devenit bucuria cu cit însuși Fiul lui Dumnezeu a coborît în lume ducînd o existență trupească, pentru a potența viața (cf. Ioan, X, 10), pentru a-i da mai multă seninătate, mai desăvîrșită lumină.

Indemnul „bucurați-vă” se repetă ca un refren pe aproape toate paginile sfintelor evanghelii și a scrierilor sf. apostoli (Matei 28, 9; Ioan 16, 22; II Cor. 6, 3—10; Gal. 5, 22; I Tes. 5, 16; Filipeni, 4, 4; etc....) De asemenea cărțile de ritual vorbesc mereu despre bucurie, în special în părțile legate de praznicul Învierii Domnului :

„Cele cerești să se bucure, cele pămîntești să salte, că Stăpînul moartea a biruit...”

„Toată înălțura, cu proorocii îți cîntă cu bucurie, cîntece de biruință...”

„Cerul după cuviință să se veselească și pământul să se bucure, și tot universul, lumea cea văzută să sărbătorească: Hristos a înviat, bucurie veșnică!

„Paștile! Cu bucurie unul pe altul să ne îmbrățișăm! E slobozire din întristare! (cf. Nicolae Cabasila, Tilcuirea dumnezeieștei Liturghii, cap. XIX, trad. E. Braniște, București 1946, p. 57).

Mai apoi martirii și vestiții pustnici, cunoscuți prin sobrietatea lor, au avut sufletul inundat de profunde bucurii. Pînă astăzi urmindu-le pilda creștinii adevărați au rămas oamenii bucuriei care duc pretutindeni „vestea cea bună“. (O. Prohászka, Bucuria în lumina creștină, trad. în rev. Cultura Creștină, nr. 17—18/1914, pp. 458—465).

De fapt nici nu s-ar putea ca lucrurile să stea într-altfel. „Bucuria este podoaba vieții omului... Toți tindem spre bucurii, toți le căutăm... Fără bucurii viața ar fi întunecată, pustie, apăsătoare. Și cu toate că drumul vieții fiecăruia dintre noi este presărat cu necazuri, cu boli, cu griji, cu tulburări, totuși inima noastră află și bucurii, și încă nu puține pe această cale a vieții“. (I. P. Sf. Mitropolit Nikolai Krutički, Cuvintări bisericești, trad. Pr. Nicolae M. Popescu, t. I. Buc. 1949, p. 87).

Creștinismul nu putea să nu țină cont de această necesitate a sufletului omenesc cu atât mai mult cu cât el și-a luat sarcina de a innobilă pe om, de a-l desăvirși, nu de a-l stili și micșora. Iar desăvirșirea se leagă în mod indisolubil de bucurie.

Încă și înțelepții evreilor învățau că „harul Domnului nu se arată decît pe fața acelor care îl slujesc prin bucurie“. Iar Bal Šem și Reb Beer arată că față de tristețe „care e scornirea diavolului“, „bucuria e cea mai înaltă treaptă a desăvirșirii; ea țîșnește dintr-o lume care e numai veselie și milostivenie... (ap. Šalom Aș. Judecata. Evreul cu psalmi, trad. M. Rubin și Cecilia Wechsler, Buc. 1945, p. 219).

Nevoitorii creștini intru cele ale desăvirșirii n-au fost văzuți niciodată triști. Bucuria iradia de-a pururi pe fețele lor, oricît de munciți ar fi fost. O pildă minunată în acest sens ne-a lăsat cuviosul Serafim de la Sarov. Starea de bucurie era la el ceva atât de profund încît, numea pe credincioșii care veneau să-l viziteze, „bucuria mea“ (Nikolai Krutički, o. c. p. 91).

*

Pusă astfel problema s-ar părea că nu mai e de trebuință nici o precizare în plus. Și totuși... Să ne uităm la fețele oamenilor cînd merg la o petrecere oarecare, și cînd merg la biserică. „Cînd merg la joc e sărbătoare în sufletul lor, iar cînd merg la biserică, parcă s-ar duce la înmormintarea celui mai bun prieten al lor, spunea un mare predicator berlinez. Ațiția creștini umblă prin biserică încoace și încolo cu mutra întune-

cată, iar cînd se roagă fac impresia că a vorbi cu Dumnezeu însemnează pentru om cea mai mare opinteală și cea mai grozavă plagă sufletească. În adevăr cucernicia nu este o manifestare funebră. Cui să-i mai vină pofta de a fi cucernic, dacă noi cei cucernici ieșim în lume cu mutrele veșnic ploate? Oare cucernicia e legată de vreme proastă? Sfîntul Pavel nu știe nimic de așa ceva. El scrie Filipenilor: Bucuria voastră să se facă cunoscută tuturor oamenilor (Filipeni 4, 4).

„Căci în definitiv, cine a făcut izvoarele de bucurie ale lumii? Oare diavolul a făcut bucuria și Dumnezeu jalea? Oare adevărul nu e tocmai întors? Și pentru cine a făcut Dumnezeu lumea asta așa de frumoasă? Pentru vrăjmașii Săi? Toate izvoarele de bucurie care curg pe pămînt, le-a făcut Părintele cel ceresc pentru tine. Du-te la ele și bea și indestulează-ți sufletul!

„... Nu există nici o bucurie păcătoasă, după cum nu există măr sau vin păcătos; însă tu poți fura mărul și atunci păcătuiești. Poți să abuzezi de bucurie, după cum poți abuza și de bunătațea și îndelungă răbdarea lui Dumnezeu.

„Cel care gustă bucuria socotind-o ca pe un dar primit din mina Tatălui celui din ceruri, acela nu păcătuiește; pentru acela bucuria nu devine niciodată slujbă adusă diavolului, ci este totdeauna slujbă adusă lui Dumnezeu“ (Emil Fiedler, *Omul cel nou*, trad. P. Sf. Episcop Nicolae Colan, Cluj, 1941, pp. 14—15).

Din păcate au fost unii creștini, după cum am spus deja, care și-au transformat credința într-o religie a tristeții (Al. L. Mold., „Tristețea“ credinței noastre, în rev. *Fîntina darurilor*, nr. 4-1929, pp. 134—7), depozitînd-o astfel de una din calitățile ei esențiale. Avînd la temelie lui învierea Domnului și credința în învierea obștească, creștinismul nu poate fi însă decît religia bucuriei, a luminii, a optimismului. Pe bună dreptate se putea adresa cineva omului nou crescut la școala Evangheliei: „... Treci cu ochi rîzători prin lume, tu, om nou, căci Domnul și Ziditorul acestei lumi este Părintele tău. A ta este toată frumusețea lumii, pe care Dumnezeu pentru tine o creat-o. Pentru a-ți face bucurie a îmbrăcat Dumnezeu florile în atîta podoabă. Ele însă nu știu lucrul acesta și nici animalele nu se emoționează de frumusețea florilor. Pentru cine au fost făcute deci atît de frumoase? La cine s-a gîndit Dumnezeu cînd le-a dat mii de forme și culori și le-a miresmuit cu mii de mirosmuri? Privește cîtă grijă a pus Dumnezeu în alcătuirea unui singurtrandafir, pentru a-ți face bucurie! Oare n-ar trebui să te bucuri puțin și să fii recunoscător? Nu alerga deci prin viață așa de nesimțitor, ca și cînd n-ai vedea nimic ca și cînd n-ai auzi nimic, cînd fiecare rază de soare, fiecare floare și fiecare cîntec de pasăre îți spune, că este Cineva care se gîndește la tine, care te are drag și care vrea să te bucure“ (E. Fiedler, o. c. pp. 17—18; cf. Vasile Vișcov, *Creștinismul este religia bucuriei*, în rev. B. O. R. nr. 12/1925, pp. 741—2).

2. CREȘTINISMUL ȘI FRUMOSUL

Au existat creștini, și poate că mai sint și astăzi unii, care și-au inchipuit că între dorința lor de desăvîrșire și aprecierea frumosului în genere, nu poate exista nici un fel de legătură. Efortul purificator ei l-au conceput ca incompatibil cu frumusețea.

Cei care au adoptat această poziție au fost mai ales aceia care înțelegînd greșit austeritatea moralei creștine și transformînd asceza într-o „mortificare” excesivă, n-au mai acceptat în preajma lor nimic frumos, nimic luminos, frumusețea reprezentînd pentru ei, nimic altceva decît o ispită a diavolului. Frumusețea naturii, farmecul unei persoane, armonia unui cîntec, vioiciunea unor culcri... toate erau respinse ca tentațiuni ale răului.

Concepția aceasta s-a generalizat oarecînd, mai ales sub influența curentului monastic din veacurile IV-V, determinînd destule confuzii în sufletul neofiților. Tineri păgîni din acea vreme, care doreau să devină creștini dar iubeau în același timp și lumea cu frumusețile ei, nu puteau să-și găsească un echilibru. Cassiodor (†cca 583) povestește că printre monahiile care se adunară în minăstirea pe care a întemeiat-o deasupra văii Taginae, era și tinăra Valeria. Aceasta, frămîntată de lupta care se dădea într-însa, își deschise într-o zi inima către superiorul ei, Cassiodor, și-i spuse: „...Vai de aceia cărora soarta le-a altoit în suflet două dorințe mari, care îi împing cînd spre cer, cînd spre florile pămîntului, căci nu se pot bucura nici de cer, nici de pămînt. Eu sint creștină, dar în aceeași vreme sint și romană. Credința aceasta sfîntă, rece, serioasă, amenințătoare și plină de umbre a fost totdeauna un oaspe strein în sufletul meu, dar cu toate acestea ea mă ține sub stăpînirea ei și, oricum aș dori, nu mă pot elibera de sub stăpînirea ei. Religia renunțării, a lepădării de sine și a lacrimilor, ofilește în sufletul meu lumea florilor și a razelor de lumină. În toate bucuriile mele ea amestecă stropii durerii și peste toate mulțumirile mele ea aruncă vîlul umbrei... Sufletul meu dorește cu aviditate pămîntul și lumea cea frumoasă, el vrea să aibe fericirea aici pe pămînt. Eu sint copila acestui pămînt și numai aici mă simt la mine acasă. Tu, cer albastru și scîlpitoare marmoră, voi trandafinii roșii ca focul, tu aer plin de lumină și de miresme, voi sinteți patria mea! Trăiesc laolaltă cu voi, și sorb cu nesaț sufletul vostru. Fericit e cel ce se poate bucura de voi, și vai de cel ce nu știe să se bucure de lumea voastră...” (ap. Ottocir Prohászka, Concepția superioară a vieții, trad. Ioan Rinea, Făgăraș, 1932, pp. 154-6).

Ceea ce Valeria socotea ca aparținînd învățăturii creștine, ne grăbim s-o spunem de la început, nu are nimic de-a face cu principiile evanghelice. Totuși dacă s-a produs această confu-

zie, vina o poartă aceia care practicind greșit creștinismul, au lăsat să se înțeleagă că numai calea pe care merg ei este cea justă.

Marii Părinți ai Bisericii și scriitorii creștini mai vechi și mai noi se găsesc pe o poziție cu totul contrară, ei arătându-ne că nu există nici o incompatibilitate între împărtășirea de frumusețea lumii și a vieții, și urmarea lui Hristos, chiar dacă aceasta îmbracă forma sa superioară monastică. Dimpotrivă, spun ei, frumosul atrage sufletul omului avînd darul de a-l înobilă. Frumosul, to kalon, notează Dionisie Areopagitul în mult discutata sa scriere „Despre numele divine” (IV, 7, trad. C. Iordăchescu—T. Simenschy, Iași, 1936, p. 37), derivă de la kaléo, adică: eu chem, ceea ce înseamnă că sensul cuvîntului se referă la o putere care cheamă.

Frumosul atrage cu puterea irezistibilă pe care i-o conferă obîrșia sa transcendentă. Insuși Dumnezeu este frumusețea supremă care reflectă această frumusețe a Lui, lumii (cosmos nu înseamnă în grecește altceva decît ceea ce e improbit, frumos) și în general tuturor creaturilor, inclusiv omului. „Toate cele ce sînt frumoase și sublime, zice undeva sf. Grigorie Teologul, sînt de la Dumnezeu” (Cuvîntarea VI, cap. 12, Migne, P. G. XXXV, 737 B).

A admira frumosul nu înseamnă a cădea în mrejele diavolului, ci tocmai dimpotrivă. „Toate frumusețile ce vă plac și care desfătează privirea, explică fer. Augustin, sînt create de Dumnezeu. Dacă atît de mare este frumusețea operelor create de El, cu atît mai mult va fi El însuși” (Comentar la Psalmul 84, 9, Migne, P. L. XXXVII, 1075). Același Augustin spune într-alt loc: lumea „este un poem, cîntecul unui artist care ne duce la contemplarea veșnicei Bunătăți” (Epistola 138, 5, Migne, P. L. XXXIII, 527).

E clar deci că potrivit învățaturii evanghelice admirarea frumosului departe de a constitui o ispită, este dimpotrivă un act de adorare a lui Dumnezeu, de înălțare sufletească, de purificare chiar. Pînă și frumusețea fizică nu e privită în creștinism ca o primejdie ci tot ca o „chemare” în spre adorarea Creatorului. Ioan Scărarul relatează, în această ordine de idei, următoarea întîmplare:

„... Cineva văzînd o femeie minunat de frumoasă găsi prilej de a adora și slăvi prin laudele sale, suverana. Frumusețea a cărei creatură este această femeie. La vederea ei dragostea de Dumnezeu îl cuprinse și din ochi țîșni un șiroi de lacrimi...” (Scara, 15, Migne, P. G. LXXXVIII, 892 D). *)

*) Vorbînd despre tinăra Marcela, renumită prin frumusețea ei, Cervantes spune: „... cînd ajunse de implini vîrsta de 14 pînă la 15 ani, n-o privea nimeni fără să binecuvînteze pe Dumnezeu că o crescuse atît de frumoasă” (Iscusitul Don Quijote de la Mancha, cap. XII, trad. Al. Popescu, Buc. 1944, t. I, p. 180). Mulți alți scriitori relatează fapte asemănătoare.

Scrierile creștine abundă în precizări și explicații de felul celor acum notate. Am putea invoca multe altele, dar socotim că și cele de mai sus pot da o imagine a concepției autentic creștine despre frumos. Invățătura evanghelică n-a oprit și nu oprește pe nimeni să ia parte la frumusețea lumii și a vieții, s-o trăiască, să se împărtășească de ea. Ceea ce se interzice e doar degradarea frumuseții, coborîrea ei în noroiul păcatelor, perversitatea frumuseții. De aci însă, și pînă la condamnarea frumuseții, este o distanță astronomică.

Leonardo de Vinci: Sf. Ioan Botezătorul.

Imbinînd trăsăturile bărbătești cu cele feminine, artistul a încercat să înfățișeze un model de frumusețe, o frumusețe pură și desăvîrșită, desprinsă parcă din paradis.

Că lucrurile stau așa și nu într-alt fel, ne-o dovedește și altfel și faptul că la umbra creștinismului, arta sub toate aspectele ei, s-a dezvoltat nu numai nestinjenită, ci chiar impulsiv-

mată. O seamă de capodopere ale geniului uman, au la bază, o inspirație creștină. Or e clar că de s-ar fi urmat calea celor ce nu voiau să știe de frumusețe și contemplarea ei, nu s-ar fi putut realiza nimic din tot ceea ce s-a realizat, nici pinzele lui da Vinci, nici statuile lui Buonarroti, nici „Divina Comedie”, a lui Dante, nici „Paradisul pierdut” a lui Milton, etc....

Ceea ce ne interesează însă mai mult aici, e atitudinea creștinului în viața de toate zilele față de frumos. În acest sens am vrea să fie clar pentru orice credincios că admirarea frumuseții sub toate aspectele ei, nu este un rău ci dimpotrivă o calitate în stare a prilejui apropierea de Dumnezeu. „Îmi place să șed seara pe malul lacului, scria mai de mult Herțen în ziarul său, și să privesc asfințitul soarelui. Și nu pricep de ce ori de câte ori văd soarele apunând, mă cuprinde un dor neînțeles, sufletul se desface din mine, năzuind să zboare în altă parte” (ap. I. P. Sf. Mitropolit Nikolai Krutițki, Cuvântări bisericești, t. I, trad. Pr. Niculae M. Popescu, Buc. 1949, p. 25). Viața petrecută în continuă admirare a frumosului, este o viață petrecută în preajma Dumnezeirii. Rătăciți sint aceia, așa dar, care cred că numai atunci sint cu adevărat creștini dacă apar în lume sub un aspect respingător, dacă dușmănesc orice e frumos, dacă preferă doar ceea ce e urât, sub pretextul că în felul acesta au înlăturat orice ispită și deci orice prilej de a păcătui. Viața trebuie să o privim sub „specie pulchritudinis”, pentru că așa ne învață și ne cer înaintașii noștri întru bătătorirea drumului care duce la Hristos.

„Cînd sufletul nostru începe să nu mai poftască lucrurile frumoase ale pămîntului, zice atît de minunat austerul episcop Diadoch al Foticeei, se furișează de cele mai multe ori în el un gînd de trîndăvie, care nu-i îngăduie să stea cu plăcere nici în slujba cuvîntului și nu-i lasă nici dorința hotărîtă după bunurile viitoare, ba îi înfățișează și viața aceasta trecătoare ca neavînd nici un rost și fiind cu totul incapabilă de vreo faptă vrednică de-a fi numită virtute și însăși cunoștința o disprețuiește, ca pe una ce a fost dată și altor oameni, sau ca pe una ce nu ne făgăduiește nimic desăvîrșit. De această patimă moleșitoare și aducătoare de toropeală vom scăpa de ne vom ține cu tărie cugetul nostru între hotare foarte înguste, căutînd numai la pomenirea lui Dumnezeu. Căci numai întorcîndu-se astfel mintea la căldura ei, va putea să se izbăvească fără durere de acea împărășiere nesocotită...” (Cuvînt ascetic, 58, în: Filocalia, trad. D. Stăinloae, t. I, ed. I-a, Sibiu, 1946, pp. 361—21).

3. PLINS ȘI BUCURIE

În spiritualitatea ortodoxă se vorbește cu multă insistență despre un așa numit „*dar al lacrimilor*”, sau chiar despre o „*Teologie a lacrimilor*”. Plecînd de la premiza că viața creștinului trebui să se deslășoare sub semnul *bucuriei* — „*bucura-*

ți-vă totdeauna în Domnul, și iarăși zic bucurați-vă“, indeamnă sf. Pavel (Fil. IV, 4) — ne putem pune însă întrebarea, cum se împacă plînsul cu bucuria?

În vorbirea curentă lacrimile sînt semnul unei tristeți mari, provenind dintr-un gînd împovăraător ori dintr-o împrejurare neplăcută. E adevărat că există și „lacrimi de bucurie“, dar cele mai adesea ele sînt de durere, de întristare. Cînd deci lacrimile apreciate, în spiritualitatea ortodoxă, a rezultat al unui înalt grad de perfecțiune, nu însemnează oare că cel ce vrea să urmeze lui Hristos, e necesar să înlăture de la sine orice bucurie, manifestîndu-se în permanență trist, plîngător?

Trebuie să spunem că sînt credincioși care înțelegînd unilateral recomandarea vestiților dascăli din vechime, alungă din viața lor orice bucurie pentru a nu lăsa loc decît tristeții. Unii preferă chiar numai întunecul ori umbra și culoarea neagră... Dacă se pot justifica cu exemplul asemănător al unor antecesorii, aceștia nu pot găsi totuși nici un reazim atitudinii lor, în adevărata „Teologie a lacrimilor“, care însemnează cu totul altceva decît ceea ce au înțeles ei.

Nu e fără de folos a preciza dintru bun început că „darul lacrimilor“ nu exclude bucuria ci dimpotrivă o provoacă, o însoțește și o desăvîrșește, o bucurie infinit superioară desfătării care ne-o procură plăcerile obișnuite. Plînsul desăvîrșirii nu întristează ci veselește.

Să cercetăm însă mai pe-ndelete — fără a depăși limitele unei nepretențioase schițe — ce însemnează „darul lacrimilor“?

*

Cel care dorește să realizeze perfecțiunea, învață Părinții Bisericii, trebuie să străbată trei stadii, să urce trei mari trepte: purificarea, iluminarea și desăvîrșirea identică „îndumnezării“, denumite în cărțile obișnuite de specialitate: viața practică, viața teoretică și Theologia, ori viața purgativă, viața iluminativă și viața unitivă.

În cel dintîi stadiu, creștinul recunoscîndu-și cu umilință și părere de rău păcatele, se străduiește să se curățe de orice pată care îi întunecă „frumusețea cea dintru început“. Acum el își deplînge căderile, vărsînd lacrimile părerii de rău.

„Prima voastră grijă, zice sf. Simeon Noul Teolog, să fie pocăința, plîngerea care este legată de ea și însoțitoare plîngerii care sînt lacrimile; căci nu există pocăință fără plîngere, cum nici plîngere fără lacrimi, ci acestea trei sînt legate unele de altele și nu pot apare decît împreunate“ (Cuvîntarea 32-a, Migne, P. G. CXX, col. 489 B). „Plînsul este ac de aur, precizează sf. Ioan Scărarul, care desface sufletul de toată alipirea și înlănțuirea (Scara 7, Migne, P. G. col. 801 B). Iar un alt Părinte spune: „Mai întîi roagă-te pentru dobîndirea lacrimilor, ca prin plîns să înmoi sălbăticia ce se află în sufletul tău; și

după ce vei fi mărturisit astfel împotriva ta fărădelegile tale înaintea Domnului, să primești iertare de la El. (Evagrie, Cuvînt despre rugăciune, 5, Migne, P. G. LXXIX, col. 1165 sq. și Filocalia, trad. D. Stăniloae, t. I, ed. 1, Sibiu, 1946, p. 76).

Plînsul acesta de pocăință, „cînd păcătosul își spală patul cu lacrimile sale, cînd lacrimile se prefac în piinea sa de ziua și de noaptea“ (Origen, Omilia la Levitic. II, 2, Migne, P. G. XII, col. 417 sq.), are efect curățitor. „Precum focul mistuie paie, tot astfel lacrimile curate consumă toată întinăciunea văzută și nevăzută. (Ioan Scărarul, Scara, 7, Migne, P. G. LXXXVIII, col. 808 B).

Din acest motiv plînsul a fost numit un *al doilea botez* (Ioan Scărarul, loc. cit. col. 804 B; Nichita Stetathos, Viața sf. Simeon Noul Teolog, 90, ed. Hausherr-Horn, Roma, 1928, p. 124; cf. Ioan Hrisostom, Despre milostenie și despre cele zece fecioare. A 3-a predică despre pocăință, trad. Șt. Bezdechi, Sibiu, 1938, p. 30). Ioan Damaschin vorbește despre „al șaselea botez, care este botezul prin pocăință și lacrimi“ (Expunerea exactă a credinței ortodoxe, sau Dogmatica, IV, 9 trad. D. Fecioru, ed. 2-a, col. Izv. Ort. Buc. 1943, p. 296).

Plînsul pentru păcatele săvîrșite nu-l dobîndeste însă oricine, el fiind un *dar al lui Dumnezeu*, un dar pe măsura umilinței și vredniciei creștinului (cf. Lot Borodine, Le mystere du „don des larmes“, în suplimentul revistei „Vie spirituelle“, XLVIII, 3 (1936) p. 80 sq.)

Lacrimile de pocăință, nu deprimă cum se întîmplă în cazul tristeții obișnuite, lumești, ci mîngie și liniștesc, bucură și smeresc.

*

Dacă în stadiul prim al purificării lacrimilor sînt rezultatul unei covîrșitoare umilințe și pocăințe, care se întîlnesc cu harul dumnezeiesc, în stadiul următor al iluminării, lacrimile sînt lacrimi ale iubirii de Dumnezeu dăruite în mod gratuit. Acum mintea, întocmai ca și trupul, fiind purificată, devine iluminată (Simeon Noul Teolog, Capete practice și teologice, n. 152, Migne, P. G. CXX, col. 685 sq); iar „cînd harul începe să deschidă ochii spre a vedea lucrurile în esența lor, atunci și ochii vor începe să lăcrimeze ca niște riuri așa încît de multe ori spală obrajii prin bogata lor scurgere“ (Isaac Sirul, Creația 23-a despre dragostea lui Dumnezeu, cf. Nichifor Theotokos, Leipzig, 1770, p. 140).

Așa dar, „durerea profundă pentru păcatele săvîrșite a fost răsplătită cu mîngiere, puritatea inimii a primit iluminarea. Această iluminare este o lucrare negrăită, ceva ce rațiunea percepe dar nu înțelege, ceva ce se vede de către ochiul sufletului, nu însă de către cel al trupului“ (Ioan Scărarul, Scara, 7, Migne, P. G. LXXXVIII, col. 813 B). Ori cum zice sf. Simeon Noul

Teolog: „Pe cei care ard de părere de rău pentru păcatele lor, Tu Doamne îi răcorești ca sfântul untdelemn al îndurării, Tu îi luminezi și îi faci să participe la strălucirea dumnezeiască” (Imnul 5, ap. L. Borodine, a. c. p. 96)

Plinsul care se dăruiește creștinului în acest stadiu, este un plins al dragostei și al bucuriei (*dakrya agapis*). Harul și bucuria se împreună, după cum arată clar acest lucru observarea formei originale grecești a acestor două cuvinte care au același radical: *hara* (bucurie) și *hâris* (har).

Lacrimile însoțesc acum rugăciunea și contemplarea. Sufletul însuși lăcrimează, cum zice cuviosul Nil (Sentințe, 58, Migne, P. G. LXXV, col. 1245 B). „Semintele rugăciunii se seamănă cu lacrimi în pământul inimii, în nădejdea bucuriei secerișului ce va urma” (Diadoh al Foticeei, Cuvînt ascetic despre viața morală, n. 73, în: Filocalia, trad. D. Stăniloae, t. I, ed. I, Sibiu, 1946, p. 372).

Plinsul acesta e mereu legat de bucurie, precum precizează cu insistență sf. Părinți. E suficient, credem, dacă cităm spre exemplificare, și numai pe Ioan Scărarul: „Cel ce s-a îmbrăcat pe sine cu fericitul și de bucurie dătătorul plins ca și cu o admirabilă manta de nuntă, acela a cunoscut care e risul duhovnicească al sufletului” (Scara, 7, Migne, P. G. LXXXVIII, col. 809 A).

*

„Pe cît crește pruncul cel dinlăuntru, adică desăvirșirea interioară, — scria cineva — pe atît se face și adăugirea lacrimilor” (Isaac Sirul, Cuvîntul 33 despre felul rugăciunii..., ed. N. Theotokos, p. 213). Depășind și stadiul iluminării, trăitorul în Hristos ajunge să se „îndumnezeiască”. Desăvirșirea a atins punctul maxim. Acum plinsul e o neconținută lăcrimare de dragoste și bucurie.

„Unde e desăvirșirea duhovnicească”? Intreabă Isaac Sirul. Și răspunde tot el: „În cel care e vrednic de desăvirșita dragoste a lui Dumnezeu. Cînd ajunge omul să cunoască că a primit-o? Dacă la amintirea de Dumnezeu, inima lui se aprinde imediat de dragostea Sa și ochii lui varsă lacrimi din belșug... Celui care trăiește în dragostea de Dumnezeu, lacrimile nu lasează niciodată” (Cuvîntul 21, ap. Nic. A., Biserica răsăriteană, trad. Tit Simezea, Buc. 1929, p. 73 nota 1).

Precum „se roagă neîncetat”, tot așa cel desăvirșit plînge neîncetat. Nu un plins obișnuit, căci lacrimile harului curg fără efortare și fără contractarea mușchilor feței (L. Borodine, o. c. p. 93 nota 1). În aceste lacrimi, rezultat al „iubirii extatice” (*eros ekstatikós*) se scâldea Simeon Noul Teolog. „Nici o grijă, ne spune biograful său, nu distra și nu împrăștia gîndirea sa în impresii sensibile, ci Divinitatea însăși se potrivea cererilor sale, învăluia cu lumina interioară partea intelectuală a su-

fletului său, eliminând ceea ce putea rămâne pămîntesc în el şi umplea inima sa de înfocare şi bucurie. Atunci, purificat prin lacrimile sale ieşea din chilie ca dintr-o baie, devenit numai flacăra prin efectul rugăciunii". (Nichita Stetathos, *Viaţa sf. Simeon*, cap. 26, ed. I. Hausherr — G. Horn, p. 36—37).

Înaintarea pe drumul desăvîrşirii este însoţită aşa dar în-deaproape de „darul lacrimilor”. Între ele există o indisolubilă legătură. Lucrul acesta îl lămureşte clar un sfînt Părinte: „Din strădania cea silnică se naşte fierbinţeala cea fără de măsură, care se învăpăiază în inimă din fierbinţeala aducerii aminte şi, care din nou se arată în cuget. Iar strădania aceasta şi paza subţiază mintea întru fierbinţeala lor şi-i dau putinţa de a vedea. Şi vederea aceasta naşte gîndurile cele fierbinţi, de care am pomenit înainte, întru adîncul vederii sufletului. Aceasta se numeşte contemplare. Contemplarea apoi naşte fierbinţeala şi din fierbinţeala aceasta ce decurge din contemplare se naşte curgere-lacrimilor. La început omului nu i se dă în întregime acest dar, căci odată îi vin lacrimi pe cînd altele îi lipsesc; dar mai apoi dintru aceasta i se dă plînsul neconţinut, iar din plînsul neconţinut sufletul primeşte pacea gîndurilor. Din pacea gîndurilor se înalţă spre puritatea minţii. Prin puritatea minţii omul ajunge la vederea tainelor lui Dumnezeu...” (Isaac Sirul, *Cuvîntul 9 despre rînduiala vieţii călugăreşti*, ed. N. Theotokos, p. 59 şi Migne, P. G. LXXXVI, col. 848 A).

Aci n-avem de-a face cu simple teoretizări asupra „darului lacrimilor”, ci cu o experienţă vie de care s-au împărtăşit toţi cei care au ajuns la desăvîrşire. E suficient să amintim că însuşi Pascal a experimentat acest „dar”, ceea ce reiese dintr-o pagină cunoscută a *Memorialului* său (23 noiembrie 1654):

„Depuis environ dix heure et demie du soir jusques environ minuit et demie

Feu

Dieu d'Abraham, Dieu d'Isaac, Dieu de Jacob,
non des philosophes et des savants.

Certitude. Certitude. Sentiment. Joie. Paix.

Joie, Joie, Joie, pleurs de joie.

O mărturie mai clară despre aceasta ne-a dat însă cuvîntul Serafim de la Sarov (1759—1833) (cf. V. Nikonov, în *Jurnal Moskovskoi Patriarhii*, nr. 7/1953, pp. 22—27 şi Pr. Niculae M. Popescu în rev. *Mitropolia Olteniei*, nr. 5—6/1955, pp. 323-8). Într-o discuţie cu un ucenic de-al său, care a fost consemnată mai apoi, el a spus: „... Cînd Duhul lui Dumnezeu coboară asupra omului şi-l înconjoară cu plînatatea prezenţei Sale, atunci sufletul se umple de o bucurie negrăită, căci Duhul Sfînt umple de bucurie toate lucrurile pe care le atinge... Dacă anticipările bucuriei viitoare umplu deja sufletul nostru cu o asemenea dul-

ceață, cu o asemenea bună voie, ce vom spune despre bucuria care așteaptă în Impărăția cerească pe toți aceia care plîng aici, pe pămînt? Și tu, prietenul meu, ai plîns în timpul vieții pămîntești, dar privește bucuria pe care Domnul ți-o trimite pentru a te mîngia încă de aici, de jos. Acum trebuie să ne ostenim, să ne străduim neîncetat, să dobîndim puteri din ce în ce mai mari pentru a atinge măsura desăvîrșită a statului lui Hristos. ... Atunci, bucuria pe care o simțim acum, se va manifesta în toată plinătatea ei, umplîndu-se ființa de negrăite plăceri pe care nimeni nu ni le va putea răpi" (ap. VI. Loski, *Essai sur la Theol. myst. de l'Eglise d'Orient*, 1944, p. 227. Vezi și Georgios Tebricov, *Duhul Ortodoxiei*, trad. B. Ghiuș, 1938, pp. 21—2).

Încă odată înțelegem de aici cit de strîns e legată bucuria de înaintarea pe drumul desăvîrșirii, de plînsul duhovnicesc.

*

„Theologia lacrimilor“ nu se reduce de sigur la sumarele indicații menționate acum. Pentru scopul urmărit de noi însă, și anume acela de a dovedi că între bucurie și lacrimile spirituale nu există incompatibilitate ci dimpotrivă strînsă legătură, sint — credem — suficiente. În orice caz, dacă nu alt ceva, va apare clar oricui cit de greșii sint acei creștini care cred că tinzînd a dobîndi „darul plînsului“ trebuie să se ferească de orice bucurie, manifestîndu-se doar prin tristețe și plîngere. E rostul altui studiu de a arăta că *tristețea* departe de a fi o virtute, este socotită de Părinții Bisericii ca fiind un *păcat*.

4. RISUL ÎN SCRIERILE PATRISTICE

Acela care este cit de cit familiarizat cu scrierile Părinților Bisericii știe că risului i s-a aplicat o cenzură extrem de severă. Doritorii de a urca culmile desăvîrșirii erau povățuiți să nu-și îngăduiască a rîde, risul fiind una din căile prin care patimile își deschid drum larg spre sufletul credinciosului.

Pe de altă parte însă pentru nimeni nu este un secret faptul că risul este ceva ce aparține naturii umane pînă într-atîtă încît un sf. Părinte definește omul ca fiind „un animal care rîde“. (Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 5, trad. N. I. Ștefănescu, col. *Izvoarele Ortodoxiei*, nr. 3, Buc. 1939, p. 177) Mai mult chiar: risul e semnul unui suflet liniștit, în care bucuria, satisfacția, pacea, precumpănesc tristețea, nemulțumirea, tulburarea. Cu cit cinăva e mai fericit, cu atît fața sa e mai senină, mai surzătoare.

În acest caz se pune întrebarea: cum se impacă cenzurarea risului cu pacea, bucuria, fericirea care pun stăpînire pe cel ce a înaintat pe drumul perfecțiunii, pace, bucurie și fericire care își găsesc exteriorizarea în ris? Dacă risul este interzis, nu este

lipsit creștinul tocmai de ceea ce reflectă lucrul cel mai dorit: desăvîșirea? Nu e în contradicție interzicerea risului cu bucuria care trebuie să inunde de-a pururi ființa credinciosului?

Pentru creștinii luminați problema nu prezintă nici o dificultate. Ei știu care e drumul pe care trebuie să meargă. Fiind că sînt însă unii care au înțeles unilateral preceptele moralei evanghelice, socotim că nu e fără de folos să insistăm puțin, arătînd pe bază de texte, care e atitudinea creștinismului autentic față de ris.

Spre deosebire de lumea păgînă care ridea cu hohote, cu acel ris homeric devenit proverbial, spre deosebire de lumea Vechiului Testament care de asemenea ride chiar și în momentele cele mai tragice, creștinismul se caracterizează printr-o deosebită seriozitate (cf. Petru Rezuș, Creștinism și humor, în rev. Altarul Banatului, nr. 1—6/1946, pp. 108—9). Risul păgîn, „înfierbîntarea de ris“, risul dezmățat, risul orgolios, risul mirșav, n-au nimic comun cu adevăratul creștin. Acest ris a și fost condamnat de sf. Părinți.

„Risul dezmățat, care la femei se numește chicot iar la bărbați hohot — scrie Scărarul — este născut uneori de către demonul desfrînării, alteori din desfătare“ (Scara, 26, Migne, P. G. 88, col. 1021 C). Interpretîndu-l pe cuviosul Ioan, un scholiast spune și el: „Risul provine din trei pricini: din desfrînare, slavă deșartă și din răsfățarea cea dinlăuntru împreună cu desfătarea care este sațiul“ (Scholia 25-a la Cuvîntul 26 al Scării, Migne, P. G. 88, col. 1045 A). Mai presus de toate însă risul cel rău manifestă nestăpînirea de sine, lipsa voinței și a autocontrolului (Clement Alex., Pedagogul, II, 5, trad. cit. p. 177).

Risul acesta este al desfrînaților, al celor plini de ei înșiși care-și disprețuiesc semenii, al benchetuiților, al ușuraticilor, al neserioșilor care rid dină și atunci cînd sînt în fața unei mari dureri ori a unei mari suferinți. El desfigurează pe om, îl schimonosește.

Un asemenea ris a fost supus celei mai aspre cenzuri de către sf. Părinți (B. Steidle, Das Lachen im alten Mönchtum, în rev. Benediktinische Monatschrift, Beuron, XX/1938, pp. 271—280). „Străin lucru este monahilor să jure, să ocărăscă, să ridă...“ povătuia oarecînd avva Nistero (Apophtegmata Patrum, Nistero, n. 5, Migne, P. G. 65, col. 308 D). Iar sf. Ioan Hrișostom amenință cu chinurile iadului pe cei care se veselesc fără măsură (Impotriva adversarilor vieții călugărești, III, 1, Migne, P. G. 47, col. 350).

Există deci un ris pătimăș de care trebuie să ne ferim. Cel stăpîn pe sine poate ușor să se rețină, impunîndu-și o atitudine decentă (Vasile cel Mare, Regulele pe larg, XVII, 1, Migne, P. G. 31, col. 961).

Mai există însă un ris care înflorește pe fața pruncilor, a celor puri și desăvirșiți. El luminează chipul plin de distincție al Monnei Lisa din celebrul tablou „Gioconda” al genialului Leonardo da Vinci. Acest ris e unul din semnele după care poate fi recunoscut sufletul rațional și virtuos (Antonie, *Învățăături despre viața morală*... n. 20, în *Filocalia*, trad. D. Stăniloae,

“Leonardo da Vinci: *Monna Lisa del Giocondo*
Până astăzi zîmbetul delicat și enigmatic al
Giocondei reprezintă un model de firească și
neimpătimită bucurie.

t. I, ed. I, Sibiu, 1946, p. 7). El e „aurora și răsăritul corpului, cel mai mare eveniment și cea mai frumoasă expresie a sufletului în materie” (Iovan Ducici, *Comoara împăratului Radovan*, trad. B. Pisarov, Buc. 1946, p. 157).

Risul virtuos nu desfigurează ci înseninează, păstrind armonia feții (Clement Alex., *Pedagogul*, II, 5, trad. cit. p. 177). „Cel ce suride cu fața e de preferat celui care nu-și păstrează seninătatea feței (Clement, loc. cit.).

Afară de aceasta risul indică momentul în care omul se bucură, se destinde, își dă răgaz și își improspătează forțele spirituale. Orice ființă normală are trebuință de acest ris. De aceea și Mintuitorul trebuie să fi ris, deși Sfânta Carte nu ne spune nimic (Athanasie de la Paros, *Arătare sau adunare prescurt a dumnezeieștilor dogme ale credinței*, trad. Iosif Episcop al Argeșului, M-tirea Neamțului, 1816, p. 3). Cuviosul Antonie a explicat acest lucru printr-o pildă, pentru a răspunde unui care îl invinuia pe motiv că ar fi glumit cu oarecari frați: „Pune săgeata în arcul tău și intinde”. Și iarăși i-a zis: „Intinde”. Și a zis lui vinătorul: „De îl voi intinde peste măsură, se fringe arcul”. Zis-a lui bătrînul: „Așa și la lucrul lui Dumnezeu, dacă peste măsură vom intinde cu frații de grabă se rup...”. (Patericul, Antonie, nr. 15, ed. 2. Anthim Petrescu, Iași, 1913, p. 13). Intemeiați pe acest principiu pedagogic, sf. Părinți au practicat pe scară largă umorul, umorul sănătos și constructiv (cf. Dr. Iuliu Rațiu, *Umorele sfinților*, în rev. *Cultura Creștină*, nr. 9, 10, 11—12/1936, pp. 526—534; 621—5; 707—719). În această ordine de idei se poate spune că un astfel de umor nu odată a devenit moralizator, risul transformându-se într-o armă eficace pentru combaterea feluritelor diformități sufletești, a unor defecte ori greșeli (cf. H. Bergson, *Le rire, Essai sur la signification du comique*, 41-e édition, Paris, 1935 passim; P. Zafiropol, *Ris și comic*, în *Rev. Fund* nr. 8/1935, p. 260 sq., V. Sukarevici, *Le rire est une arme*, în: *La Littérature Soviétique* nr. 1/1954, pp. 127—9). Risul capătă astfel și o semnificație socială. V vorba lui Horațiu (*Satire*, I, 24): „...ridetem dicere verum”.

Așa dar există ris și ris. Risul pătimăș este oprit. Celălalt ris însă, risul pur, angelic, feciorelnic, risul constructiv, nu numai că este îngăduit, ci chiar recomandat. Bunul creștin însă nu rîde mereu, nu timp îndelungat, nu deseori, nu pentru orice fleac, ci doar la locul și timpul potrivit (Otto Zimmermann — Karl Haggeney, *Grundriss des Aszetik*, Freiburg im Br., 1933, p. 284). Ceea ce persistă pe fața lui în orice moment e surisul paradisiac, care a putut fi zărit pe fața tuturor sfinților, chiar și a celor mai austeri. (cf. Mgr. de Kepler, *Vers la joie*, trad. fr. Paris, 9-e éd., Paris, 1927).

*

Scriitorul rus Dostoievski spunea, pe bună dreptate, că pe om îl poți cunoaște mai bine după risul lui (*Amintiri din casa morților*, trad. Al. Iacobescu, Buc. 1944, p. 56). Creștinul adevărat se abține de la risul dezmățat, și nu fără motive binecu-

vintate, dar el nu-și refuză surisul care a infrumusețat fața tuturor ucenicilor lui Iisus Domnul (Henri Joly, *Psychologie des Saints*, 22-e éd., Paris, 1929, p. 175). De aceea putea scrie cineva: „Treci cu ochi riziători prin lume, tu, om nou, căci Domnul și Ziditorul acestei lumi este Părintele tău. A ta este toată frumusețea lumii, pe care Dumnezeu pentru tine a creat-o... Iată, așa e omul cel nou: fiu liber și vesel al lui Dumnezeu. Îi e plin de cea mai senină concepție a vieții, purtat de cel mai puternic optimism, pe care nu-l poate avea decît omul care se socotește fiu al lui Dumnezeu”. (Emil Fiedler, *Omul cel nou*, trad. P. S. Episcop Nicolae Colan, Cluj, 1941, pp. 17—18).

Ar greși de aceea profund cei care și-ar imagina că înaintarea pe drumul perfecțiunii trebuie însoțită de înăbușirea oricărui zîmbet, de cenzurarea oricărui ris, pentru a nu-și îngădui decît seriozitatea tristă și întunecată. Trăirea creștină se cuvine să fie veselă și plină de lumina bucuriei, străbătută de risul cristalin al celor desăvîrșiți. (cf. Al. Alphonse de Parvillez, *La joie chrétienne*, Paris, 1932).

5. DANSUL ȘI PIETATEA CREȘTINĂ

Bucuria, voioșia, se manifestă în felurite moduri. Astăzi, ca și în trecut de altfel, una din formele cele mai curențe de manifestare a euforiei sufletești, a fost și este dansul.

Evident dansul are multe semnificații și cei care s-au ocupat cu această problemă — pe cit de simplă la aparentă pe atît de complicată în fond — vorbesc despre dansul religios, astro-nomic, ritual, al morților, de elită, popular, acrobatic, modern, baletul... (cf. Serge Lifar, *Le danse*, Paris, 1938. Vezi și I. Negoiescu, *Despre mască și mișcare*, în rev. *Transilvania*, nr. 1/1944, pp. 48—64). Pornind de la semnificația dansului, ajungem și la stabilirea originii lui. Dar pentru moment nu avem intenția să intrăm în amănunte; ne vom opri la aspectul cel mai obișnuit al dansului, și anume expresia nestăpînită a bucuriei de a trăi.

În clipa în care surplusul de vitalitate și buna dispoziție l-au obligat pe om să caute o expresie adecvată, era firesc — ba chiar obligatoriu — ca el să înceapă prin a exprima aceste stări cu ajutorul singurei unelte ce-i stătea în chip nemijlocit la îndemînă — cu alte cuvinte propria sa persoană (art. *Epopeea dansului*, în rev. *Buletinul săptămîinii*, vol. II, nr. 42—43/1939, p. 41). Astfel a început el să danseze.

Prin dans, din vremuri imemorabile și pînă azi, oamenii și-au exteriorizat vitalitatea, dragoastea de viață, dorința de a se împărtăși din cupa bucuriei. Nu e nici o mirare de aceea că și în vremea noastră dansul nu și-a pierdut actualitatea, nici aderenții. Lumea cîntă și dansează cînd se simte bine.

Numai că unii, sub pretext că sînt creștini, nu-și îngăduie să danseze, după cum nu le îngăduie nici altora, deoarece — zice ei — cel ce dansează cade în mrejele diavolului. Această atitudine tranșantă duce la îndepărtarea unor creștini de viața religioasă, ei negăsind puțința unei împăcări între puternica dorință de a dansa și respectarea poruncilor Bisericii. Se va zice că nu toți creștinii doresc să danseze, ci numai aceia mai „slabi în credință“, și că, în acest caz, discuția asupra acestei teme ar fi inutilă.

S-ar putea să fie așa. Totuși din punct de vedere principal nu e fără de folos să cercetăm care este poziția creștinismului față de dans.

Din capul locului vom spune că Biserica nu condamnă bucuriile curate ale credincioșilor ei, ci dimpotrivă le binecuvîntează. Ca manifestare a bucuriei și plăcerii de a trăi, dansul nu este interzis. El a fost împreunat cu rugăciunea. Amintirea acestui fapt o găsim în termenul de *rugă*, care pînă astăzi se dă unor petreceri cu dans, prilejuite de sărbătorirea hramurilor la țară. Obiceiul e vechi, putînd fi întilnit în chiar primele veacuri ale erei noastre. E suficient să cităm un fragment dintr-o predică datînd din veacul al IV-lea, rostită la aniversarea mucenicului Polieuct: „... Astăzi avem înainte prilejul dumnezeieștii sale aniversări (scil. a mucenicului); ne este dat a ne bucura de faptele sale bune și, e o obligație de conștiință pentru fiecare creștin, a i le vesti pretutindeni. Dar ce i-am putea oferi martirului ca să fie vrednic de dinsul? Prin ce mulțumiri vom dovedi că ne dăm seama de iubirea pe care i-a arătat-o lui Dumnezeu? Dacă doriți, să celebrăm în cinstea sa dansurile noastre obișnuite“. (A. Aubé, *Polyeucte dans l'histoire*, Paris, 1882, p. 79).

Dansul a ocupat un loc important — deși încă nu deplin precizat — în cultul creștin, încă în primele veacuri creștine, (L. Gougand, art. Danse, in: *Dictionnaire d'Archeologie chretienne et de Liturgie*, t. IV, 1 (Paris, 1920) col. 248—258 și T. Ortolan, art. Danse, in: *Dictionnaire de Theologie catholique* t. IV, 1, (Paris, 1924), col. 107—134), dezvoltîndu-se în Evul Mediu și persistînd pînă azi în unele Biserici, cum e spre pildă cea etiopiană (Mihai Tican, *Slujba religioasă la abisinieni*, in: *Universul*, din 31 martie și 5 aprilie 1935).

Serviciul ortodox al cununiei păstrează și el o rămășiță de dans, reprezentată prin înconjurarea de către miri, care se țin de mînă, de trei ori, a analogului, în timp ce se cîntă trei tro-pare (cf. H. C. Romanoff, *Sketsches of the rites and customs of the Greco-Russian Church*, London, 1869, pp. 204—5). Picturile bisericilor oferă și ele o dovadă despre aceasta (Marie Gulescu, *Danses et danseurs dans la peinture des eglises roumaines*, in: *Revue historique du sud-est européen*, XXIII, Bucarest, 1946, pp. 131—141 și C. Bobulescu, *Lăutari și hori în pictura bisericilor noastre*, Buc. 1940).

Biserica s-a ridicat însă împotriva unui anume dans, împotriva dansului Salomeii (cf. Matei, XIV, 6; Marcu, VI, 22), dansul desfrinării, expresie nu a bucuriei ci a unor porniri oarbe, dezordonate. El se caracterizează prin mișcări lascive, lipsite de frumusețe și delicatețe. Dacă ne gândim la dansul cosmopolit și decadent al unor tineri din vremea noastră, împotriva cărora opinia publică și presa își spun mereu cuvântul, vom înțelege ce reprezintă dansul Salomeii.

Păgînismul muribund și decadent din veacurile următoare apariției creștinismului, a practicat acest dans al pierzaniei. Sf. Părinți l-au condamnat cu asprime și fără menajamente. „Unde se dansează, acolo este diavolul”, zicea Gură de Aur (Omilia XLVIII la Matei, Migen, P. G. LVIII, col. 491, cf. Petru Hrisologul, Serm. 127, 174, Migne, P. L. XLII, col. 452, 654; Ambrozie, De Elia et jegunio, 12, Migne, P. L. XIII col. 711 sq.; etc.... etc....).

Nici unde și nici cînd însă nu a fost condamnat dansul în sine. Un text din sf. Grigorie Teologul e clar în acest sens: „Dacă trebuie să dansați pentru că vă aflați la o serbare și dacă vă face plăcere, dansați, dar ferți-vă de a dansa ca nerușinata fiică a Irodiadei care a pricinuit moartea Înaintemergătorului; dansați, dimpotrivă, dansul lui David înaintea arcei care, după părerea mea, are tainica însemnare a unei distracții ușoare și plăcute lui Dumnezeu” (ap. F. X. Kraus, in *Realencyklopädie der christl. Alterthümer*, Freiburg im Br., 1886, p. 818).

Poziția aceasta este explicabilă în contextul moralei evanghelice care și-a luat drept sarcină nu să înăbușe bucuriile, u-neori naive foarte adevărat dar totuși naturale, ale omului, ci dimpotrivă să-l învețe să trăiască potrivit legilor firii cei neîntinate de păcat. Dansul este în fond o bucurie nevinovată. El nu e „lucru diavolesc” cum ar vrea să-i spună unii, decît atunci cînd degenerază în neorînduială și desfrinare. Numai într-un asemenea caz el poate fi condamnat ori interzis, și pe bun drept.*)

*) NOTA. Pentru cei care ar dori să se intereseze mai îndeaproape de problema dansului și a raporturilor sale cu creștinismul, indicăm în plus cîteva studii a căror consultare poate oferi informații interesante: Jacques Bonnet, *Histoire generale de la danse sacrée et profane*, Paris, 1724; De Cahusac, *La danse ancienne et moderne, ou traité historique de la danse*, La Haye, 1754; S. Cheetham, art. Dancig, in: *Dictionary of Christian antiquities*, al lui Smith și Cheetham, London, 1875; I. Gougand, *Danses dans les chapelles*, in: *Fureteur breton*, t. VIII, 1913, pp. 103—4; Idem, *Les danses dans les églises*, in: *Revue d'histoire ecclésiastique*, t. XV, 1914, pp. 1—22, 229—245; W. Johnson, *Liturgical dances*, in: *The Sacristy*, t. I, 1871, pp. 63—7; John Moris, *Dancing in churches*, in: *The Month*, t. LXXVI, 1892, pp. 495—513; H. Villetard, *La danse ecclésiastique a la metropole de Sens*, Paris, 1911.

6. PACATUL TRISTEȚII

În opoziție cu păgînismul, învățătura evanghelică imprimă vieții creștinilor o notă de austeritate, sobrietate și seriozitate. Aceasta nu însemnează însă că următorii Mintuitorului trebuie să cadă în mohoreală și tristețe deplină, îndepărtându-se de viață și de darurile ei. Au fost e adevărat unii, și mai sînt și astăzi, care n-au găsit alt mod mai potrivit de o se manifesta decît printr-o seriozitate calculată, tristețe artificială și paliditate meșteșugită (vezi Libaniu, *Pro templis*, cap. 8, trad. R. van Loy, în rev. *Byzantion*, t. VIII, fasc. 1, 1933, p. 22), astfel încercînd să-și dovedească superioritatea față de „lumea păcătoasă”. Aceștia nu-și îngăduie nici o distracție, se forțează să-și înlăture orice zimbet ori ris de pe față, sînt totdeauna posomorîți și trîști. Satisfacția le este deplină cînd cei dimprejurul lor remarcîndu-le seriozitatea, îi laudă și îi apreciază ca fiind „creștini desăvîrșiți”.

N-am vrea să insistăm aici asupra falsei tristeți și seriozități, care nu pot fi decît condamnate ca reprezentînd o atitudine fățarnică, nefirească. Ceea ce am dori, e să arătăm că morala creștină, cea mai austeră chiar, nu se împacă cu tristețea. Ba mai mult o consideră păcat, și pe bun drept. Sfinții Părinți vorbesc despre opt „gînduri ale răutății”: lăcomia, desfrînarea, avariția, întristarea (*lypi*, *tristitia*), minia, trîndăvia, deșertăciunea sau slava deșartă și mindria (unii numără șapte gînduri ori duhuri ale răutății, punînd la un loc slava deșartă și mindria). (cf. Sylvain Grebant, *Sur les huit mauvaises passions*, în: *Revue de l'Orient chretien*, Paris, XVIII (1913), pp. 175 sq., 427 sq.; XIX (1914), pp. 174—188; O. Zöckler, *Das Lehrstück von den sieben Hauptsünden*, în: *Biblische und kirchenhistorische Studien*, III, München, 1893, pp. 29 sq. Vezi și Const. P. Pavel, *Lăcomia, patimă dăunătoare vieții individuale și obștești*, în rev. *Studii Teologice*, nr. 7—8/1955, pp. 469—471). Întristarea face parte, așa dar, din șirul patimilor capitale.

Întristarea este înrudită cu mindria, nepăsarea și desna-dejdeea.

Sînt creștini care socotindu-se pe ei buni și desăvîrșiți, și constatînd în același timp că semenii de-ai lor mai sînt încă sub stăpînirea vreunui păcat, se întristează. Tristețea aceasta care păstrează în suflet convingerea permanentă a vredniciei proprii și nevredniciei celorlalți, duce în mod inevitabil la mindrie. Tot astfel sînt creștini care se întristează din pricina unor necazuri pe care trebuie să le îndure, căci zic ei, viața curată pe care o duc, merita să fie recompensată cu bine nu cu rău.

Remediul acestei tristeți nu-l poate oferi decît smerenia (Ioan Scărarul, *Scara*, 26, Migne, P. G., 88, col. 1032 D). În caz contrar, tristețea înstăpînindu-se în suflet, îl usucă și secătuieste (Evagrie, *Capete despre deosebirea patimilor și gîndu-*

rilor, 11, in Filocalie, trad. D. Stăniloae, t. I, ed. 1, Sibiu, 1946, p. 57). Moartea spirituală devine o consecință ce nu se mai poate evita (cf. Vladimir Loski, *Essai sur la Theologie mystique de l'Elise d'Orient*, Paris, 1944, pp. 223-4). De aceea Ioan Scărarul putea zice: „Precum aruncind mult rumeguș de lemn peste un foc acesta se innăbușe și produce mult fum, tot astfel deseri și intristarea cea peste măsură face sufletul posomorit și intunecat, iar apa lacrimilor o usucă”. (Scara 26, Migne, P. G. 88, 1085 B).

Dar tristețea cuibărindu-se în cugetul creștinului, îl duce încet încet la disperare. În această stare, orice i se întâmplă devine obiect de intristare: un necaz, o mustrare, o cădere, o neputință... Dreptul Iov a fost și el asuprit la un moment dat de către demonul intristării: „Ce să mai nădăjduiesc? Împărăția morții e lăcașul meu; în întunec voi așterne culcușul meu”, spunea el. (Iov, 17, 13). Nădejdea puternică în Dumnezeu este aceea care înfringe disperarea izvorită din intristare (Evagrius, loc. cit.).

Tristețea, precum poate oricine remarca, nu este așa dar semnul celui ce a înaintat pe drumul desăvârșirii. Ea e dimpotrivă apanajul împătimitilor, caracterizând pe cel care nu s-a desprins de lume și păcatele ei. Ea rănește sufletul, din pricini uneori extrem de josnice; dorește oarecine ceva ce nu poate dobîndi, și se intristează. Poate fi socotit un astfel de intristat, un bun creștin? De sigur că nu! (Ioan Scărarul, o. c. 2, Migne, P. G. 88, col. 656 C D).

La dreptul vorbind există totuși un motiv care ar putea justifica intristarea, anume, părerea de rău pentru greșalele săvârșite (Ioan Damaschin, *Despre cele opt duhuri ale răutății*, 6, Migne, P. G. 95, col. 80). Aceasta duce însă la smerenie, iar smerenia precum arătam mai sus este unul din puternicile medicamente împotriva tristeții.

*

Răul pe care-l produce tristețea celui în sufletul căruia s-a încuibat, l-a făcut pe marele Dante să arunce pe cei intristați într-un loc intunecat din preajma mlaștinilor sinistre ale iadului. Aceștia își plîng chinul la care sînt supuși aici astfel:

„In lumea ce se bucură de soare,
„Noi am fost triști“, infipții-n glod suspină
„Căci eram plini de acra-ne duhoare
„Și triști, acuma, suferim în tină...”

(Dante, *Infernul*, VII, pp. 121-4, trad. Ion A. Țundrea, Buc. 1946, p. 74).

În general vorbind, nu e nimeni care să nu fi condamnat tristețea din pricina amarelor ei roade. Pînă și libertinul Oscar Wilde care după detențiunea la care a fost supus a crezut că-și poate răscumpăra păcatele adoptînd o atitudine de profund în-

tristat, și-a dat repede seama că nu-și poate fi astfel de nici un folos (De profundis, trad. franc. Henry D. Davray, Paris, 1926, pp. 166 sq.)

Ar rămâne poate să lămurim semnificația unor texte scripturistice cum sint, spre pildă, cele de la Matei (XXVI, 38) ori Marcu (XIV, 34) din care rezultă că Mintuitorul însuși a fost intristat, și încă „pînă la moarte”. Dar intristarea aceasta nu este aceea pe care am vizat-o în rindurile de mai sus, ea reprezentînd plînatatea cu care Domnul a îndurat omenеște chinurile morale și fizice în vederea izbăvirii noastre (vezi Origen, indemn la martiriu, 29 și 40, Migne, P. G. 11, col. 597, 600). Dar și această tristețe nu este aceea care duce la desnădejde, căci atunci cînd Iisus cere să treacă, dacă se poate, paharul suferinței de la El, adaugă imediat: „însă nu precum voiesc eu, ci precum voiești tu” (Origen, Impotriva lui Cels, II, 2; VII, 55. Migne, P. G. 11, 844—5; 1500—1).

Cît despre alte texte, cum ar fi spre pildă II Cor. VII, 9 și 10, aici „intristarea cea după Dumnezeu” despre care se vorbește, este după cum însuși sf. Pavel precizează, „fără părere de rău”.

Așa stînd lucrurile, rămîne bine stabilit că tristețea este un păcat care numai bine nu aduce celor care i-au cedat. Iisus Sirach spunea de aceea pe bună dreptate „că pe mulți i-a omorît intristarea și nu este folos intru ea” (XXX, 23). (Alte texte asemănătoare sint indicate la P. Sf. Episcop Valerian Zaharia, Flori alese din grădina Sfințelor Scripturi, Oradea, 1955, pp. 224—5).

7. FRICA ȘI VIAȚA DUHOVNICEASCĂ

Frica este, în general vorbind, o trăire neplăcută, o suferință care îl face pe om să se simtă slab, neajutorat, terorizat. Frica este apanajul celui slab, dominat de sentimentul neputinței sale și de acela al existenței unor forțe superioare vrăjmașe lui.

Mulți creștini se lasă cuprinși de frică, socotind că astfel își cîștigă anumite merite. Cel de care se tem ei este în ultima analiză Dumnezeu pe care îl concep ca pe o ființă oarecum streină lor și care dintr-un loc oarecare îi urmărește, îi pîndește, ca să vadă ce fac, pedepsindu-i îndată ce păcătuiesc. În felul acesta, creștinii la care ne referim, se ostensesc să făptuiască binele de teama pedepsei ce s-ar putea abate asupra lor, iar viața lor întreagă nu este decît un continuu cutremur, o neîncetată spaimă de ceea ce i-ar putea aștepta din partea Dumnezeului nemilos. Continuu temere se face astfel izvorul a nenumărate superstiții, după cum arătase încă din vechime Plutarh. Într-un tratat dedicat superstiției, „deisidaimoniei”, el arăta că sint ființe care „la cel mai mic accident se descurajează și își clă-

dasc pe durerea lor nenorociri mari și grave pe care nu le pot înlătura; sint cuprinși de teroare, bănuieți și spaimă, ne mai contenind a plinge și a geme. Nu omul, nu intimplarea, nu cine știe ce fapt, nu ei înșiși, ci Creatorul a toate, Dumnezeu, e cel pe care-l fac pricină. Dumnezeu e cel care ar trimite asupra lor cu putere valurile blestemului pămîntesc. Adică nu pentru că sint nenorociți, ci pentru că zeii îi urăsc, sint pedeșiți de către ei; de aceea suportă o expiere și sint convinși că tot ceea ce suferă, suferă din pricina lui Dumnezeu... (cap. 7, ap. A. J. Festugière, *Épicure et ses dieux*, Paris, 1946, pp. 74, n. 1, 77, 79).

Halul în care ajunge victima unei atari temeri ne este înfățișat plastic de către minunatul portretist din antichitate, *Teofrast*, în *Caracterele* sale (cap. XVI și XXV, trad. C. Fedeleș, Buc. 1943, pp. 19—20, 28—29), ca să nu mai amintim de poetul latin *Lucrețiu* și de al său *Poem al naturii* (V, vv. 1218—1232; trad. D. Murărașu, ed. I-a Buc. f. a. p. 155). Fără să ne oprim asupra celor scrise de *Teofrast* și *Lucrețiu*, doi reprezentanți de frunte ai lumii vechi, ne grăbim să precizăm, ceea ce nimeni nu va contesta, că viața trăită în continuă frică nu este o viață fericită, că cel ce este dominat de temere nu se mai poate împărtăși de bucuriile adevăratei trăiri duhovnicești, devenind robul unor superstiții condamnabile, și că desăvîrșirea creștină implică eliberarea de „nebărbăteasca temere“.

*

În concepția Părinților Bisericii, între *evlavie* și *temerea superstițioasă* nu poate exista nici o legătură. Încă păgînul *Varro*, pe care îl citează *Augustin*, (*Cetatea lui Dumnezeu*, VI, 9) opunea evlaviosului, pe superstițios: „... superstițiosul se teme de zei, spune el, pe cînd evlaviosul îi cinstește ca pe niște părinți și nu se teme de ei ca de niște vrăjmași, pentru că, zice el, bunătatea lor este atît de mare încît le convine mai bine a ierta pe cei ce au greșit decît a pedeși pe un nevinovat“ (cf. *Serv.*, în *Aen.* VI, 596: religiosi sunt, qui per reverentiam timent; VIII, 187: superstitio est timor superfluous atque delirus).

„Temerea, notează sf. Ioan Scărarul, este o însușire copilărească pe care o manifestă sufletul îmbătrînit întru slava deșartă. Temerea este lipsa credinței întru așteptarea neprevăzutului“ (*Scara*, XXI, Migne, P. G. 88, col. 945 B).

Adevăratul credincios nu se teme de Dumnezeu, ci îl iubăște. „Eu nu mă tem de Dumnezeu, învăța marele *Antonie*, ci îl iubesc, căci dragostea scoate afară frica“ (*Patericul*, cap. *Antonie*, 32, Migne, P. G. 65, col. 85 C; trad. rom. ed. *Anthim Petrescu*, Iași, 1913, p. 17). De asemenea osteneala întru realizarea desăvîrșirii nu este pusă de creștin în legătură cu teama de pedeapsă. „Cel care practică ascetismul din teamă pentru chinurile iadului, ne povățuiește un Părinte din veacul al VI-lea sau al VII-lea, este asemenea unui mercenar. Teamă de supli-

ciu este calea mercenarului. Dumnezeu însă vrea ca să venim la el ca fii; El vrea ca iubirea și zelul să fie cele care să ne îndemne a vieții cinstit, împreunându-ne desăvirșit cu El în suflet și în inimă" (Hesichie de Batos, A doua centurie către Teodul, Sentința 7, Migne, P. G. XCIII, col. 1480 sqq.). Grigorie al

Michel Angelo : Detaliu din Capela Sixtină

„Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și înțelepciunii“ (2 Tim. 1, 7).

Nisei este încă mai lămurit : „... aceasta este desăvirșirea, ca nu de teama pedepselor, ca un rob, să te abați de la vicii, nici să îmbrățișezi virtutea pentru speranța recompenselor, ca prîn dragostea negustorului de afaceri și invoiești, ci neglijind chiar

și pe acelea care au fost cuprinse prin speranță în făgăduiele, să socotești că un singur lucru este înspăimântător, anume a fi îndepărtat de prietenia cu Dumnezeu, și un singur lucru de dorit, prietenia lui Dumnezeu, singura prin care, după părerea mea, viața omului se desăvârșește" (Despre viața lui Moise, sau despre desăvârșirea în virtute, Migne, P. G., 44, I, col. 430 C).

Concepția aceasta conformă învățaturii evanghelice, este măreață și profund umanitară. Eliberarea de frică este una din dorințele cele mai firești ale sufletului omenesc. (N. Mladin, Prin zbuciumul vremii, Sibiu, 1947, p. 116). Cu atât mai mult dorim să scape din mrejele ei acela care vrea să se împărtășească din plin de bucuriile pe care le procură trăirea în "Iristos."

*

S-ar putea însă că cele spuse aici să pară, unora, a nu fi în concordanță cu multe ziceri ale Scripturii ori scrierilor patristice care laudă pe cei temători de Dumnezeu, sau chiar recomandă teama ca mijloc de vindecare a unor boale sufletești. Despre ce teamă e vorba aici?

Teamă de care creștinul trebuie să se ferească este cea „presimțire a pericolului inchipuit“, cea „cutremurare a inimii care se înspăimintă și se întristează pentru unele nenorociri în fond inexistente“, sau încă, cea „lipsire de orice încredințare, chiar în lucrurile cele mai sigure“ (Ioan Scărașul, Scara, l.c. cit.). Această frică paralizează energiile spirituale ale credinciosului, îl aruncă în brațele credințelor deșarte și a superstițiilor, ba chiar în disperare. Mai este însă o teamă care „nu se naște din frica sufletului, ci din cunoașterea unei firi mai înalte“ (Atanasie, Viața și petrecerea sf. Antonie, 35, Migne, P. G. 26, col. 893 C). La aceasta, de sigur, se gîndea sf. Isaac Sirul cînd a scris: „Precum nu e cu puțință să treacă cineva marea cea mare fără corabie, așa nu poate trece cineva la dragoste fără temere. Marea cea furtunoasă așezată între noi și Paradisul spiritual, o putem trece numai prin corabia căinții, purtată de vislașii fricii. Dacă vislașii aceștia ai fricii nu cîrmuiesc bine corabia căinții, prin care trecem marea lumii acesteia spre Dumnezeu, ne înecăm în ea. Căința e corabia, frica este cîrmaciul, dragostea e limanul dumnezeiesc. Deci ne așează frica în corabia pocăinții și ne trece marea cea furtunoasă și ne călăuzește spre limanul dumnezeiesc, care este dragostea, la care ajung toți cei ce se ostenesc și s-au luminat prin pocăință. Iar cînd am ajuns la dragoste, am ajuns la Dumnezeu. Și drumul nostru s-a desăvârșit și am trecut la insula care e dincolo de lumea aceasta“ (Cuvîntul 72, ed. Nichifor Theotokos, Leipzig, 1770, p. 418, ap. D. Stăniloae, Căința și desăvîrșirea, în rev. Altarul Banatului, nr. 2—6/1946, p. 15).

Temerea celui ce vrea să meargă pe calea desăvârșirii nu este teama de Dumnezeu — căci pe Dumnezeu îl iubește și veneratează — ci pur și simplu oroarea de păcat, teama de a nu greși încălcând legea lui Dumnezeu. Această temere are o funcțiune limitată și este dependentă de urcușul spre desăvârșire; ea „dispare împreună cu păcatul, prin pocăință”. (Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, 10, în Filocalie, trad. D. Stăniloae, t. III, Sibiu, 1943, p. 41).

Afară de aceasta, temerea este ajutătoarea iubirii, căci iubitorul de Dumnezeu poate ușor aluneca spre mândrie. „Iubirea care e despărțită de temere se schimbă de cele mai multe ori în dispreț, nefiind înfrinată de temere îndrăzneala care se naște în chip firesc din ea” (Maxim, loc. cit.). Este evident însă, că o astfel de temere nu are nimic comun cu temerea fricului, a slăbănogului și a superstițiosului, care nu-și poate găsi nici o justificare.

Așa dar adevăratul creștin nu va face din ne bărbătească frică o virtute cu care să se laude și cu care să apară imboldit la orice ocazie, ci se va apropia de Dumnezeu cu încrederea și iubirea care i-o conferă calitatea de fiu al Tatălui ceresc.

8. CUM REZOLVA CREȘTINISMUL DUALISMUL SUFLET-TRUP ?

Una din părerile care a creat destulă confuzie în mintea unor creștini și care a dus la practici ce au alterat adevărata concepție despre viață a creștinismului, este aceea a pretenției incompatibilități dintre suflet și trup.

Încă Platon afirmase că trupul este mormint pentru suflet: soma-sema, adică trupul-mormint (Kratylos, 400 c; Phaidros, 250 c; Gorgias, 493, a). Unii creștini în dorința lor fierbinte de desăvârșire, simțind că sufletul o ia înaintea trupului mai zăbavnic, ori că acesta îi pune piedici în ascensiunea sa, au socotit că numai „ucigînd” trupul, chinuîndu-l, strunindu-l pînă la însingurare, pot realiza idealul lor de perfecțiune, implicit de mîntuire. *) Crîncena luptă pe care ei au pornit-o astfel împotriva trupului a determinat multe consecințe, una din cele mai grave fiind aceea a instrăinării creștinului de lumea spre care îl atrăgea trupul, spre lumea reală, pipăibilă, în profitul lumii exclusiv spirituale. Dualismul antagonist suflet-trup tindea fa-

*) Unul din îndemnurile des repetate pe care monahii de odinioară se străduiau să-l aplice era: „Expedi tibi sarcina carnis, Agnum sequi” (Ieronim, Despre viața sf. Pavel cel dinții eremit, c. 12, Migne, P. L., 23, col. 26 C), cf. Teodor M. Popescu, Divin și uman la vechii istorici bisericești, București, 1924, p. 31 sq.

tal în spre divorțul dintre creștin și societate, la evadarea creștinului din lumea pe care cu cit ar fi fost mai rea cu atât mai mult avea datoria s-o înțeleagă, s-o iubească, s-a ajute și s-o izbăvească.

Poziția aceasta, precum vom vedea, este mai mult maniheică decât creștină ortodoxă. Și cu toate că a făcut carieră, sub influența monastică în special, ea nu a devenit proprie creștinismului autentic. Și-a găsit însă destui susținători, dintre noi fiind chiar unii înclinați s-o îmbrățișeze, și numai teoretic dacă nu practic.

*

Cercetătorului atent al Noului Testament ca și al scrierilor Părinților Bisericii nu-i este desigur strein faptul că învățătura creștină vede în om nu doar sufletul ci și trupul, iar atunci când vorbește despre om îl înțelege ca fiind un compus aproape indestructibil. Moartea nu întrerupe decât temporar această unitate, căci la sfârșit, fiecare suflet va lua trupul în care s-a născut, e adevărat un trup spiritualizat dar totuși trup, pentru a trăi în veșnicie. Zicerea lui Grigorie Palama: „noi nu aplicăm numele de om separat doar sufletului sau doar trupului, ci amindurora împreună, căci omul întreg a fost creat după chipul lui Dumnezeu“ (Dialoguri despre suflet și trup, Migne, P. G. 150, col. 1361), va rămâne în acest sens definitorie pentru întreg felul creștin de a înțelege lucrurile. *) Nu fără dreptate scrie de aceea un teolog din vremea noastră că „protutindeni unde creștinismul a înflorit cu toată vigoarea, omul întreg, adică nu numai spiritul și sufletul său, dar încă și trupul său, singele său și cele mai puternice porniri ale sale, au fost afierosite lui Dumnezeu“ (ap. Mgr. Chevrot, La vie de l'homme nouveau, Paris, 1939, p. 148, n. 2).

Dar cineva ar putea replica — și nu fără oarecare temei — că situația reală este alta și că dimpotrivă, disprețuirea arătată de ascetica creștină trupului și în genere materiei, ar fi semnul evident al existenței unui dualism greu de ascuns. Să insistăm puțin, drept aceea, asupra acestei chestiuni.

Plecind de la zicerea pauliniană: „de vreme ce dorim nu să scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, așa încit ce este muritor să fie înghițit de viață“ (II Cor. 5, 4), sf. Ioan Gură de Aur spunea următoarele într-o predică: „... Iată cuvinte care covârșesc pe cei ce birfesc firea trupului, pe batcojoritorii cărnii noastre. Cînd Pavel zice: „dorim să scoatem haina noastră“, cearcă să ne cuprindă gîndul cum că el n-ar privi trupul ca ceva rău, ca izvor al păcatului, ca pe un dușman și potrivnic... Ceea ce el vrea să zică, e cam a-

*) cf. Ioan Hrisostom, Despre învierea morților, (trad. Pr. D. Fecioru, col. „Pagini alese din Sfinții Părinți“ nr. 1, Buc. 1942, p. 13) : „... omul nu este suflet numai, ci suflet și trup“.

ceasta : „Noi nu vrem să ne descotorosim de trup, ci de stricăciune, nu de carne ci de moarte“. Altceva este trupul, altceva 2 stricăciunea, altceva e corpul, altceva e moartea... Trupul este stricăcios, dar nu stricăciunea; e muritor, dar nu moartea. Mai mult, trupul este lucrul lui Dumnezeu, pe cînd stricăciunea și moartea s-au introdus numai prin păcat. De aceea vreau să mă dezbrac de ceea ce îmi este străin, iar nu de ceea ce este al meu. Nu trupul ne este vrăjmaș, ci stricăciunea. Tot asemenea el zice, după cum nu voim să fim dezbrăcați — adică de corp —

Velasquez : Antonie și Pavel Eremitul in pustie.

ci numai îmbrăcați într-o nestricăciune, în trupul nostru... tot astfel, ceea ce e muritor în noi va fi biruit de viață ! Astfel Pavel nu vorbește niciodată despre o ruinare a trupului, ci de distrugerea morții și a stricăciunii..." (Ioan Hrisostom, Omilie despre învierea morților, ap. A. Nic., Biserica răsăriteană, trad. I. P. Sf. Tit Simedrea, Buc. 1929, pp. 33—4; cf. Ioan Hrisostom, Comentariu la Ep. II-a către Corinteni, Omilia X-a, trad. Theodosie A. Ploșteanu, Buc. 1910, pp. 137—8).

Așa dar nu împotriva trupului luptă creștinul, ci împotriva stricăciunii, împotriva păcatului. „Voința trupului“, dorințele lui dezordonate, „cugetul trupului“ sînt dușmanii virtuții. De aceea și Ioan Cassian interpretînd locul din Galateni, V, 17 zice:

„... prin cuvîntul carne (scil. trup) nu trebuie să înțelegem substanța omului, ci numai voința cărnii și prea relele sale dorințe” (Collationes, IV, 11, Migne, P. L. 49, col. 596 s).

Și în definitiv, dacă e vorba de a pedepsi trupul, apoi nu tot atît de vinovat e sufletul? Căci spune Augustin (Civitas Dei, XIV, 3) cu multă dreptate: „nu trupul stricăcios este acela care a făcut sufletul păcătos, ci sufletul păcătos e acela care a făcut ca trupul să devie stricăcios”.

Disprețuirea trupului este de aceea o tendință greșită, născută sub influența elenismului (cf. J. Wagenmann, *Entwicklungsstufen des ältesten Mönchtums*, Tübingen, 1926, p. 6) și mai ales a unor concepții orientale (Em. Vasilescu, *Ideea de progres în diferite religii*, în rev. *Studii Teologice*, nr. 1—2-1949, p. 13). Trupul nu trebuie disprețuit, cu atît mai puțin „mortificat” cum zic greșit latinii (R. Reich, *Der Sinn des Todes*, Meiringen, f. a. p. 45), ci *spiritualizat*, *induhoenicit*, astfel încît să-și merite calitatea de „templu al Duhului Sfînt” (I. Cor. VI, 19). Desăvîrșirea se realizează nu prin aneantizarea trupului ci prin înălțarea sa la nivelul sufletului purificat. Și astfel, „dacă sufletul se aprinde spre dragostea lui Dumnezeu, fiind luat de o mișcare neșovăelnică și lipsită de năluciri, el atrage atunci oarecum și trupul în adîncul dragostei aceleia negrăite” (Diadoch al Foticeei, Cuvînt ascetic, 33, în *Filocalia*, trad. D. Stăniloae, t. I, ed. 1-a, Sibiu, 1946, pp. 351—2). Vom înțelege mai bine acest lucru dacă ne gîndim la moaștele izvoritoare de mir ale unor sfinți ori la parfumul pe care-l emană.

Adevăratul creștin deci nu-și va uri trupul ci va lupta cu toată energia și hotărîrea împotriva păcatului. Această luptă nu trebuie să ducă la „mortificarea” trupului, ci la purificarea lui de orice pată, în vederea mîntuirii. Chiar neputincios, el formează împreună cu sufletul, compusul uman, și de aceea trebuie să i se acorde aceeași grijă și prețuire. De altfel practica de veacuri, păstrată pînă azi, cinstește pînă într-atît trupul încît după moarte îl înconjură cu deosebită venerare, așezîndu-l în mormînt împodobit. Zicerea „fie-i țărîna ușoară” devenită prin imprumut o formulă aproape rituală, arată tocmai grija ca pămîntul să nu zdrobească cu greutatea sa trupul care i se încredințează (cf. V. Pirvan, *Memoriale*, Buc. 1923, p. 31). Iar la sfîrșitul veacurilor, „voința Ziditorului va aduna laolaltă această țărînă, afirmă atît de minunat Efrem Sirul, o va înnoi și va face din ea templu de slavă. El va așeza sufletul, soțul trupului, în cămara de nuntă a trupului și aici, il va mîngîia; iar trupul pe care sălășluirea în iad l-a umplut de intristare, se va veseli și preadesnădăjduitul Făgăduinței va tresălta de bucurie. Căci el, trupul, în care cei nebuni se desnădăjduiau, va fi obiectul unei mari pietăți. Picioarele sale care erau legate, se vor avînta în rai... Ochii săi cei închiși, vor privi pe cel ce lună

nează totul. Gura lui cea mută, se va dezlega și trupul cel imputit, va străluci întru slavă..." (ap. A. Nic., Biserica răsăriteană, pp. 34—5).

*

Invățătura creștină, rezultă din cele acum arătate, nu numai că nu depreciază trupul, ci chiar îl reabilitează și îi redă cinstea pe care i-o refuzaseră unele concepții păgine. Exagerările unor asceți nu pot altera punctul de vedere ortodox, ele fiind simple „infiltrări orientale împotriva cărora bunul simț și doctrina de viață, nu de moarte, a Bisericii creștine a opus o reală rezistență". (Em. Vasilescu, stud. cit. p. 13).

Încă fer. Augustin observase că acești excesivi asceți — potrivit opiniei multora — „s-au plasat cam prea înafara umanității" (De moribus ecclesiae, 66, ap. Mgr. Chevrot, o. c. p. 174 nota 1). Această opinie nu este fără temei, deoarece cu cât excesul s-a mărit, cu atât victimele lui deveneau mai înstrăinate de semenii lor, de trebuințele, preocupările și de telurile lor. S-a mai relatat deja în paginile acestei reviste cum cineva care voia să-și chinuie trupul și să și-l disprețuiască, se unse peste tot cu o substanță cleioasă, se tăvăli în pene și astfel, ieși în public (cf. Domenico Giuliotti, Jacopone da Todi, Firenze, 1939, p. 49). O asemenea manifestare, chiar simbolică, nu se încadrează în felul de a gândi și a trăi al creștinilor adevărați.

Cel ce vrea să-i urmeze lui Hristos, își trăiește viața integral, atât pe plan spiritual cât și fizic, fiinta sa constituind o unitate ce nu poate fi spartă decât cu pretul propriei desfigurări, sau în cel mai bun caz, imputinări. Mintuitorul a venit să aducă lumii viață, și încă mai multă, decât cea de pînă la El (Ioan, X, 10). De aceea ucenicii Săi nu au dreptul s-o amputeze pe temeiul unor principii care n-au nimic comun cu Evanghelia.

9. CE TREBUIE SĂ INTELEGEM PRIN „FUGA DE LUME" *)

Dascălii creștini vorbesc toți despre „fuga de lume" ca prim stadiu al drumului pe care trebuie să-l parcurgă acela care vrea să se mintuiască, desăvîrșindu-se. (vezi Ioan Scărarul, Scara, I. Migne, P. G. 88, col. 632 sq). Ideea aceasta o întâlnim și în rugăciunile pe care e dator a le rosti credinciosul. Așa spre pildă condacul al 8-lea al Acatistului Bunei-Vestiri zice: „Văzînd naștere străină, să ne înstrăinăm din lume, mutîndu-ne mintea la cer..."

Nu puțini au fost cei care au și fugit de lume, retrăgîndu-se în adîncul pustiurilor sau în liniștea pădurilor. A fost o vre-

*) Acest scurt articol a mai fost publicat, într-o formă ușor modificată, în Foaia Diecezană, nr. 51—52/1948, pp. 6—7.

me cind condițiile neprielnice de viață pe care le oferea imperiul roman muribund necesita într-un fel oarecare fuga de lume, pentru a se obține astfel mintuirea. Astăzi însă n-ar apare oare acest îndemn ca o dezertare, ca un afront adus societății în care trăiesc creștinii, ca o sustragere de la îndeplinirea obligațiilor lor firești? De sigur că da! Numai că „fuga de lume” așa cum o înțeleg Părinții Bisericii și cum ei o cer credincioșilor nu însemnează fuga de oameni, de societate, ci pur și simplu fuga de păcat.

De fapt aceia care s-au retras în pustietăți, și-au impus acest sacrificiu nu pentru că ar fi urit lumea și pe oameni, ci pentru că doreau să fugă de ispite, de prilejurile care i-ar fi dus la păcat. Curind însă ei și-au dat seama că retragerea în pustie nu este prin ea însăși eficace. Monahii au dus în singurătăți, gindurile lor păcătoase, ispitele (Ieronim, Epistola 22, Migne, P. L. 22, col. 398—399). Singură retragerea din lume nu era deci aceea pe care o vor recomanda Dascălii creștini, fiindcă înțelegea în mod simplist nu este ea aceea care ar corespunde învățaturii evanghelice. Mintuitorul nu și-a trimis ucenicii în pustie, ci în lume, ca să învețe, să îndrume spre mintuire.

De fapt cind se vorbește despre „fuga de lume” prin aceasta trebuie să înțelegem nu fuga de lumea propriu zisă, de viața socială, ci de păcat. „Sufletul este nepătimitor în el însuși, dar devine supus patimilor părăsind simplitatea sa interioară, exteriorizându-se. Renunțarea la lume este deci o intrare a sufletului în el însuși, o concentrare, o reintegrare a ființei spirituale care revine la comuniunea cu Dumnezeu...” (Vl. Loski, *Essai sur la Theologie mystique de l'Eglise d'Orient*, Paris, 1944, p. 197).

Deci nu individualizare prin fuga de oameni și prin disprețuirea societății, ci fuga de păcat prin interiorizare spre a dobîndi virtuți ce pot folosi mai tirziu semenilor și societății. Poate de aceea recomanda cu atîta căldură Ioan Scărarul viața kirovială și respingea sihăstria. Și tot de aceea, designă, Ioan Hrisostom zicea într-o scriere intitulată semnificativ „Impotriiva dușmanilor vieții călugărești” (3, 2, Migen, P. G. 47, col. 351): „Dumnezeu n-a creat pe om spre a se ocupa doar de sine, ci și de semenii săi. Din această pricină Pavel (Fil. 2, 15) numește pe credincioși „făclii”, voind să arate în acest fel că trebuie să se facă utili semenilor lor; căci făclia care s-ar lumina doar pe sine, nu este făclie...”.

Că au fost unii care au uitat de datoria lor de a fi „făclii” este adevărat. I-a dezaprobat cu vrăjmășie un Iulian Apostatul (vezi Epistola către marele preot Theodoros, 89 b, 288 b, ed. J. Bidez, *Lettres et fragments*, Paris, 1924, p. 155). Ii dezaprobăm cu părere de rău și noi. Adevărații monahi și pustnici însă au ieșit din lume, au plecat dintre oameni, nu pentru că i-ar fi urit.

ci tocmai pentru că iubindu-i și dorind să-i ajute, simțeau trebuința să-și adune forțele necesare luptei împotriva patimilor din ei înșiși și din semenii lor. Așa se face că unii din ei vor reveni după un timp în lume, sau vor deschide ușa chiliei lor ca lumea să vie la ei. Viețile sfinților, Patericul, Limonariul, Istoria lausiacă etc.... ne oferă nenumărate exemple în acest sens.

Fuga de lume însemnează așa dar orice, numai fuga de oameni, de societate nu! Această fugă are un sens duhovnicesc, nu material. În orice caz, așa cum remarca și un scriitor contemporan, ea nu separă pe cel care o practică de comunitatea oamenilor, ci tocmai dimpotrivă îl agregă ei (Iacob Wassermann, Etzel Andergast, trad. Vittorio Em. Pascutti, t. II, Buc., f. a., p. 13). Cel care vrea să urmeze îndrumarea marilor Dascăli de a fugi de lume fuge deci de societate, deertind de la îndatoririle pe care le are față de comunitatea din care face parte, evident greșește. Una este să fugi de păcat, alta este să dezertezi din lume devenind inutil semenilor tăi și implicit ție personal. Și dacă același va motiva fuga sa de lumea-societate cu marea dorință de mintuire, se va înșela pe sine însuși deoarece mintuirea în creștinism este ceva ce se realizează comunitar, nu singular și egoist.

Textul rugăciunii Acatistului Bunei-Vestiri pe care l-am citat mai sus zice: „... să ne instrăinăm din lume, mutându-ne mintea la cer“. E clar deci că instrăinarea din lume reprezintă înălțarea minții la cer. Acesta să fie drumul pe care să mergem și noi, iar nu altul!

10. TERAPIA MORȚII

Ceea ce tulbură adesea existența oamenilor, umbrind frumusețea și bucuriile ei este cruda realitate a morții. Deși firească și de neînlăturat, moartea constituie pentru unii o prezență apăsătoare care întristează, neliniștește, ba uneori desădăduiește.

Omul a cugetat totdeauna la moarte, încercind cu puteri mereu sporite s-o învingă, sau cel puțin să nu se arate slab în fața ei. În vremea noastră, lupta împotriva morții a devenit mai impetuoasă, dobândindu-se chiar unele rezultate pozitive (cf. V. A. Negovski, Problema reînsuflețirii omului, în: Analele Romîno-Sovietice, nr. 4/1947, pp. 570—578). Față de această situație, ne putem întreba, pe ce poziție se așează creștinismul?

Punem această întrebare pentru simplul motiv că sint creștini, care sub pretextul unei credințioși profunde, vorbesc prea mult de moarte, ba chiar trăiesc mereu sub apăsarea iminenței ei, pierzind din vedere viața prezentă și datoriile față de ea. S-a mers atât de departe încât unii, „filozofinți“ într-un cadru așa zis creștin, au făcut din om robul morții iar viața lui o continuă cutremurare în fața morții (Heidegger, Sein und Zeit,

Halle, 1926, pp. 188—9, 309, 464 și passim). Alții apoi fără a teoretiza, și-au impus o atitudine de permanent doliu, pe motiv că — pretind ei — așa ar fi mai desăvârșiți următorii ai lui Hristos.

Asemenea atitudini însă n-au nimic de-a face cu creștinismul. Cuvintele Mintuitorului: „vino după Mine și lasă morții să-și îngroape morții lor“ (Matei, VIII, 22), arată clar că viața trebuie trăită integral, fără „cutremurare“, fără „doliu“, fără „tragisme“ și lacrimi „de crocodil“. De altfel creștinismul a rezolvat pozitiv și optimist problema morții, eliberind pe om din robia temerii de moarte și lecuindu-l de iubirea bolnăvicioasă a morții.

Sf. Ambrozie a combătut într-un opuscul interesant pe aceea care trăiesc sub apăsătoarea frică a morții (De bono mortis, Migne, P. L. 14, col. 567—596), iar sf. Ciprian a criticat pe veșnicii îndoliați (De mortalitate, ed. G. Hartel, C. S. E. L. III, 1, Viena, 1868, pp. 297 sq.). Mai târziu, în epoca bizantină, Dimitrie Kydonis va compune un tratat intitulat semnificativ „Despre disprețuirea morții“ (Migne, P. G. 154, col. 1169—1212).

Adevărații creștini de demult, nu și-au făcut o preocupare din moarte; chiar atunci când erau duși spre ea în chip silnic, ei își păstrau liniștea, voia bună și dragostea de viață (Dr. N. Mladin, Martiriu și mistică, în: Anuarul Academiei Teologice andreiene, XXIII, 1944—47, Sibiu, 1947, pp. 18—19). Un act martiric relatează următoarea întâmplare: atunci când Marian și Iacov au fost prinși în anul 259 și duși spre a fi judecați și martirizați, fața unuia dintre cei care asista la această scenă a reflectat atita bucurie și entuziasm încît după acest semn fiind recunoscut și el de creștin, fu condamnat a împărtași soarta celor doi încătușați (Actele martirice ale lui Marian și Iacov, IX, 2—3, ed. R. Knopf — G. Krüger, Ausgewählte Märtyrerakten, Tübingen, 1927, p. 72, cf. P. Allard, Histoire des persecutions, t. III, Paris, 1924, p. 141).

Și aceasta pentru că în concepția creștină „moartea nu e acel schelet, care rătăcește amenințător din casă în casă, în crepusculul păgînismului, care în noaptea medievală dănuiește faimosul *Dans al morții*, în jurul orgiilor din sălile festive sau în frescele de pe zidurile minăstirilor, și cu coasa în mînă stă de pază la mormintul Renasterii“ (Axel Munthe, O carte de demult, trad. D. Arian, Buc. f. a., p. 229).

„Gîndul la moarte“ pe care îl recomandă Părinții Bisericii, acel „memento mori“ al cartusienilor, nu constituie decît un medicament împotriva căderii în păcate, o metodă de desăvîrșire, nu un scop în sine, și mai ales nu justificarea pesimismului ori tragismului.

*

Spuneam, mai-nainte puțin, că învățătura creștină a rezolvat pozitiv problema morții. Și aceasta nu numai prin credința în viața de apoi, ci prin explicarea a însăși esenței morții. Moartea e, în creștinism, nu întreruperea existenței fizice, ci continuarea ei dincolo de mormint. Moartea reprezintă momentul trecerii la „viață”, la viața „adevărată”. În cuvintele marelui Antonie, „viața este unirea și legătura minții cu sufletul și cu trupul. Iar moartea nu este pierderea celor împreunate, ci stingerea cunoștinței lor. Căci pentru Dumnezeu toate se păstrează și după desfacere” (Învățături despre viața morală, 93, în: Filocalia, trad. D. Stăniloae, t. I, ed. 1-a, Sibiu, 1946, p. 21). Altfel zis, pentru a recurge la o imagine, moartea reprezintă actul stingerii luminei într-o cameră de către cel ce, seara fiind, dorește să privească prin geam bolta instelată (Ch. Morgan, Sparkenbroke, roman, trad. Ana Costin, Buc. 1939, p. 345).

Moartea ar fi în acest caz, nu o pedeapsă — deși ea e consecința căderii în păcat — ci elementul care prilejuiește ființelor desăvârșirea existenței lor, pe un plan superior. Moartea înțelesă ca inexistență, „nu este zidirea lui Dumnezeu”, citim în cartea înțelepciunii lui Solomon (I, 13), de vreme ce „totul e făcut pentru existență”. Exemplul Fecioarei Preacurate este destul de lămuritor în acest sens, „adormirea” ei constituind nu o imputinare, o degradare, ci dimpotrivă o creștere pe plan existențial, o proslăvire.

Acesta e un punct de vedere pe care creștinii l-au împărtășit totdeauna. De aceea moartea unuia dintre membrii comunităților creștine nu producea jale și doliu, ci dimpotrivă bucurie. Însăși ritualul înmormintării arată măsura în care ei proslăveau mai mult viața decît deplineau accidentul morții.

Fără să caute moartea, căci sinuciderea o consideră un mare păcat, fără să vadă totul în negru, căci tristețea și disperarea nu intră în vederile lor, creștinii au văzut și văd în moarte un lucru foarte firesc, o „soră” cum va spune Francisc din Assisi, de care nu se sperie, nu fug, pentru care nu se bocesc, împotriva căreia nu se revoltă. Calmul și seninătatea creștinilor în fața morții rezumă atitudinea lor de totdeauna în fața fenomenului thanatic.

Spunînd acestea ne gîndim la modul în care, printre alții, povestitorul Mihail Sadoveanu a conturat chipul prisăcarului moș Pătru din fragmentul de roman „Lisaveta” (în rev. Flacăra, nr. 46 din 14 noiembrie 1948, p. 5). Bolnav de pelagră, moș Pătru nu se mai putea ține pe picioare. Soția îi murise demult, iar la cei 3 copii, toți căpățuiți, nu se hotăra să meargă. Prefera să rămîie la prisaca lui, unde veneau feciorii ori fata de-i aduceau cîte ceva de gustare. Iar cînd Alecu Smărăndin încearcă să-l povățuiască, îi răspunde:

„... Ast-dimineață a venit fata și mi-a adus oleacă de mincare. Ea mi-aduce mai mult decît îmi face trebuință. Ce-mi

rămîne vine țarca cea de-mi ciugulește din palmă. Ii zic eu fetei : „Mărioară, pare-mi-se că ești cam supărată. — Is supărată, tătucă, zice ea, că Gheorghită al meu (scil. soțul) n-a putut implini în toamna asta soma. Pină la vara cealaltă nu poate; dar atuncea sintem gata. Și dăm și noi cit am hotărit cu toții pentru îngropăciunea dumitale. Bădița Gavril și bădița Mihai (scil. ceilalți doi băieți ai bătrînului) is gata; eu și cu

Albrecht Dürer : Ieronim

Gheorghită al meu încă nu. Așa că să te milostivești tătucă, pină la vara ce vine, să te ții pină atuncea și să nu mori. Iar atuncea sintem gata și le facem toate după cuviință. — Ascultă, fată, zic, mie nu-mi trebuie multe. Mă pot duce la Dumnezeu și cu cheltuială puțină. — Nu se poate, tătucă, zice fata. Noi se cuvine să facem toate după rinduială și lege. — Ei, atuncea zice, să fie după voia ta și-oi muri la vara cealaltă... Iar pină atuncea m-oi îndărătnici aicea în prisacă...”

Felul în care vorbește moș Pătru despre moarte, cum face parcă o convenție să nu închidă ochii decît mai tirziu... dovedesc o liniște profundă în fața acestui fenomen atît de obișnuit și pe măsura noastră a oamenilor. Nu face nici măcar o aluzie, cit de mică, din care să desprindem existența unei oarecari temeri. Peste tot numai calm și pace. Nu capitulare lașă, nu cutremurare, ci recunoaștere a necesității străbaterii drumului firesc pe care trebuie să meargă întocmai ca și toți semenii săi.

Cele cîteva considerații făcute acum pe marginea problemei morții, evident schematice și incomplete, vor avea poate totuși darul să arate că viața trebuiește trăită, atîta cit ne este dată, în chip integral, neumbrită de spaima sfîrșitului, care și așa vine, nedrămuită de tristețea scurtimei ei. Adevăratul creștin chiar și atunci cînd cugetă la moarte, o face tot cu intenția de a-și îmbogăți viața, de a se împărtăși de binefacerile ei întru virtute. Iar aceia dintre creștini care socotesc, în dauna învățurii pe care își face iluzia că au îmbrățișat-o, că viețuirea în Hristos presupune viețuirea întru moarte, se înșală amarnic. Dumnezeuul nostru este Iisus cel înviat nu mort, Dumnezeuul viilor nu al morților (Matei, XXII, 32).

Sfântul Iosif cel Nou Mitropolitul Timișorii și a toată Țara Banatului

— Trei sute de ani de la moartea lui —

În cursul acestui an, la Sintămăria Mare, se împlinesc trei sute de ani de la trecerea la cele veșnice a celei mai luminoase figuri de ierarh român din Țara Banatului. Viața și activitatea lui, ca de altfel însăși istoria credincioșilor și a Bisericii păstorită de el, este acoperită și ea de o negură aproape de nepătruns. Împotriva acestei tăceri, ce seamănă cu o conspirație seculară, s-a ridicat furtunos și demn conștiința celor 40.000 frați de ai noștri, români de legea greco-ortodoxă, adunați la 15/27 iunie 1848 pe Cimpul libertății de la Lugoj, sub conducerea providențialului tribun Eutimie Murgu. (1)

În centrul preocupărilor și în fruntea postulatelor lor de ordin social, politic, național și bisericesc-cultural a stat, alături de ideea reinvierii Ducatului sub forma de *Căpitanat* autonom, și ideea *restaurării* străvechi *Mitropolii românești a Timișorii*. În locul episcopilor streini, a căror ședere pe scaunul mitropolitan degradat de la Timișoara și pe cel episcopal de la Virșeț-Caransebeș, era considerată drept o uzurpare, strămoșii noștri de acum 100 de ani au hotărît să aleagă, pe cale sinodală și canonică, în scaunul mitropolitan restaurat din capitala Țării Banatului, pe „*obișnuitul Mitropolit românesc al Timișorii*”. (2)

Pentru ei, prezența la Timișoara a unui mitropolit român era ceva *obișnuit*, căci nu trecuseră decît 90 de ani de la moartea ultimului mitropolit român *Gheorghe Popovici* (1745—1757). (3) Ei cunoșteau desigur Pomelnicul vechilor Mitropolii români ai Timișorii, dinainte de mitropolitul de veche viță românească, staro-vlahul *Gheorghe*, fost mitropolit al Nișului. (4)

Dintre înaintașii acestuia, cel care s-a impus mai mult, prin personalitatea, prin faptele și minunile lui, săvârșite în viață și după moarte, a fost desigur mitropolitul *Iosif*, cunoscut sub numele de *sf. Iosif cel Nou de la Partoș*. Era atît de vie amintirea vieții minunate a acestui mare și sfînt Mitropolit, încît pentru strămoșii noștri de la 1848 figura și prezența lui, a înaintașilor și a urmașilor lui la Timișoara, a fost ceva obișnuit.

Deși numele sf. mitropolit Iosif era și este bine cunoscut, prin tradiție, nu numai de romini, ci și de către celelalte neamuri din Banat, care, fără deosebire de naționalitate și credință, aleargă, an de an, în pelerinaje pioase, la mormîntul său din biserica veche, ctitorită de el însuși, a mînăstirii Partoș, — pînă la anul 1865, cînd preotul *Nicolae Tincu-Velia*, fost profesor la secția rominească a Teologiei din Virșeț, și apoi protopop tot acolo, și-a tipărit, la Sibiu, cea dintîi Istorie bisericească a rominilor bănățeni, nimeni n-a scris ceva despre el.

Pe piatra de pe mormîntul său, așezat în naos, în dreptul ușii de la miazăzi, istoricul bănățean a citit următorul epitaf slavon: „*Sviatitel Iosif Novij bivšij Mitropolit Temišvarskij*” — „Sfîntul Iosif cel Nou fostul Mitropolit al Timișorii”. (5) Anul fiind șters, Tincu-Velia a emis ipoteza, însușită apoi de toți (6) cei ce au scris de atunci încoace, că sf. Iosif ar fi păstorit în Timișoara „înainte de înființarea ierarhiei sirbești din Austria, știe Dumnezeu cînd, dară pe toată întimplarea, înainte de a fi monastirile și bisericile creștinești din Timișana ruinate de turci

1) Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur*, I, ed. II, Sibiu, 1904, p. 344—353; Silviu Dragomir, *Studii și documente privitoare la Revoluția romînilor din Transilvania în anii 1848—49*, V, Cluj, 1946, p. 385.

2) Idem, ibidem.

3) Nic. Tincu-Velia, *Istoriografia bisericească politico-națională*, Sibiu, 1865, p. 111—112; Dr. Gh. Cotoșman, *Episcopia Caransebeșului pînă în pragul sec. XIX-lea*, Caransebeș, 1941, p. 117, 145, 161.

4) Slobodan Kostici, *Srbi u rumunskom Banatu*, Timișoara, 1940, p. 15.

5) Nicolae Tincu-Velia, *o. c.*, p. 185—187.

6) Pr. P. Bizerea, *Sfîntul Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișorii*, în *Biserica Ortodoxă Romînă*, București, Seria III, Anul LVIII, nr. 5/590, din mai 1930, p. 417; Ștefan Meteș, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a romînilor din Transilvania și Ungaria*, I, ed. II, Sibiu, 1935, p. 261; Gh. Cotoșman, *Din trecutul Banatului*, I, Timișoara, 1934, p. 69—72, 130; Idem, *Episcopia Caransebeșului*, p. 70—72; Idem, *Restaurarea Episcopiei Timișorii*, Timișoara, 1935, p. 10—13; Dr. Liviu Stan, *Sfinți romîni*, Sibiu, 1945, p. 49—51.

(1551—1552), căci între zădăurile dărmate ale monastirii nu ne vine a crede, că va fi cerut acel mitropolit ca să fie înmormintat". (7)

Dintre istoricii noștri numai Euseviu Popovici, Gheorghe Popovici și Ștefan Meteș îl amintesc, — primul susținând că „Iosif de sigur va fi fost numai *mitropolit onorar* din un timp anterior anului 1552, adică dinainte de epoca turcilor, cînd acolo erau încă în vigoare vechile raporturi ierarhice". (8) Bănățeanul Gh. Popovici scrie: „La minăstirea Partoș din Banat, s-a aflat mormintul mitropolitului Iosif din Timișoara. Acesta ar fi fost mitropolit înainte de dărîmarea minăstirilor prin turci 1551—1552". (9) Aceeași părere o exprimă și Ștefan Meteș cînd scrie că în Banat „se amintește Sfîntul Iosif cel Nou, care ar fi fost mitropolit în Timișoara între anii 1529—1552 și e îngropat în naosul minăstirii Partoș din acest ținut" (10)

Tăcerea istoricilor noștri în frunte cu Nicolae Iorga, Ioan Lupaș, Silviu Dragomir, etc., rezidă în credința că Tincu-Velia, scriindu-și Istoria, bazat mai ales pe tradiții, opera lui nu inspiră prea multă încredere. (11) Curios că și după anul 1908, cînd istoricul maghiar bănățean Dr. Szentkláray Jenő (alias Nedics), își tipărește studiul său despre Minăstirile sirbești din Banat (12), în care pentru întiași dată un străin se ocupă de mitropolitul Iosif, istoricii noștri nu s-au simțit îndemnați să cerceteze mai deaproape veracitatea afirmațiilor lui Tincu-Velia, care, precum vom vedea, meritau să fie luate în considerare, deoarece monumentele și *tradițiile vechi* orale, de care s-a servit, în lipsa unor izvoare scrise, la redactarea Istoriei sale, ca și *conștiința* strămoșilor noștri de la 1848, au constituit pentru înaintașii noștri cele două *izvoare istorice nescrise*, singurele monumente, pe care fatalitățile și vicisitudinile timpului nu ni le-au putut nici altera, nici nimici. În a sa *Observații și probleme bănățene*, scrisă puțin înainte de tragicul său sfîrșit, N. Iorga a reconsiderat și utilizat lucrarea lui Tincu-Velia, și făcînd trimitere la pag. 89 și 92 își însușește într-o oarecare măsură vederile acestuia: „Pentru mai vechi *episcopi de Timișoara*, cu inscripție funerară slavă, ceea ce nu e un certificat de etni-

7) Nicolae Tincu-Velia, *o. c.* p. 186.

8) Euseviu Popovici, *Istoria bisericească universală și statistică bisericească*, trad. At. Mironescu, vol. IV, Minăstirea Cernica, 1928, p. 424.

9) Dr. Gh. Popovici, *Istoria Romînilor bănățeni*, Lugoj, 1904, p. 230.

10) Ștefan Meteș, *o. c.* p. 261, 507.

11) N. Iorga, *Observații și probleme bănățene*, București, 1940, p. 4.

12) Szentkláray Jenő, *A szerb monostoregyházak történeti emlékei*, Budapest, 1908, p. 65.

„citare“ *ibid.*, p. 195 (mormint la minăstirea Partoș)“. (13) Iar la bibliografia cărții, „despre *episcopul Iosif*, la începutul secolului al XVI-lea“ trimite la P. Bizerea. (14)

Este mai mult decât supărătoare confuzia ce domnea în istoria noastră privitor la trecutul Bisericii bănățene. Insuși Tincu-Velia avea credința că mitropolia Timișorii, mutată temporar la Jenopolea, era o mitropolie titulară, onorifică, necanonică, „dependentă de adevărata și canonică Mitropolie românească din Alba Iulia“. (15) Iar renumitul nostru istoric bisericesc *Euseviu Popovici* susține că sîrbii, veniți în Ungaria și Banat de groaza turcilor, în special cei imigrați sub conducerea patriarhului *Arsenie III Cernoievici* la 1690, așezîndu-se „în locurile ocupate de romini, întemeiază *episcopii sîrbești* în Arad *Temesvar* (Temișoara) și *Virșet*“. (16) Cu cîteva pagini mai jos scrie că sîrbii „își înființară episcopii proprii... la începutul veac. XVI, la Buda, la Ienopolis (Borosjenő) și *Temesvar*, aceeași episcopie numită cînd după Ienopole, cînd după *Temesvar*, a fost pentru scurt timp de asemeni mitropolie, apoi încă o episcopie poate la Arad... la începutul veacului XVII, o alta la Gyula și Lipa“. (17)

Combătînd cu națimă confesională afirmațiile lui I. Pușcariu (18) și Teodor V. Păcățianu, (19) rezultate din interpretarea eronată a unui pasagiu din Leonard Böhm, (20) că pe la 1366 au existat în Banat două episcopii românești, una la Timișoara, alta la Lipova, canonicul blăjean *Dr. Augustin Bunea* scria la 1904: „Dovezi sigure despre o episcopie stabilă la Timișoara avem numai de la anul 1695, cînd împăratul Leopold întărește pe *Isaia Diacovich* de episcop al Timișorii și Ienopolei... fiind el supus mitropolitului sîrbesc *Arseniu Cernoievici*. (21)

13) N. Iorga, *o. c.* p. 56 n. 4. Utilizează pe Tincu-Velia la p. 13, 17, 23, 41.

14) N. Iorga, *ibid.*, p. 6 n. 1.

15) Nicolae Tincu-Velia, *o. c.*, p. 98—99.

16) Euseviu Popovici, *Istoria bisericească*, trad. de Atanasie episcopul Rimnicului Noul Severin și Gherasim episc. Argeșului, vol. II de la anul 1054—1900, București, 1901, p. 471.

17) *Ibid.*, p. 477.

18) Dr. Ilarion Pușcariu, *Metropolia rominilor ortodocși din Ungaria și Transilvania*, Sibiu, 1900.

19) Teodor V. Păcățian, *Istoriografi vechi, Istoriografi noi*, Sibiu, 1904, p. 40.

20) Böhm Lénárt, *Dél-Magyarország vagy az ugynevezett Bánság külön történelme*, I, Pest, 1867, p. 123—124, 125.

21) Dr. Augustin Bunea, *Ierarhia rominilor din Ardeal și Ungaria*, Blaș, 1904, p. 81—85, 197—198.

Iar ceea ce afirmă Gh. Ardelean (22) că *episcopul din Timișoara Ioanichie Vladislavlievici* ar fi fost pe la 1716 *episcop independent de sirbi*, este inadmisibil, deoarece Timișoara fusese de mai înainte decretată de *episcopie sirbească*. (23) Bunea admite o singură episcopie românească, dar în Banatul Severinului, la *Mehadia*, „însă aceasta era în legătură cu ierarhia Țării Românești”. (24)

Nici istoricii streini, sirbi și maghiari, nu știu mai mult despre începuturile „episcopiei” Timișorii. *D. Ruvarac*, istoric bisericesc srb, bine informat, ne asigură la 1924 că „cu toate că emigrarea sîrbilor din Serbia în nordul Banatului a început în proporții mai mari încă în sec. XV-lea... nu se știe nimic, pînă la finea sec. XVI-lea, din istoria lor bisericească — „*I ako je seoba Srbalja iz Srbije u severni Banat, zapocela u vetyoj meri još u XV. veku ne zna se sve do pred kraj XV-veka ništa iz žrkvene njihove Istorije*”. (25)

Mata Kosovaț, autorul impunătoarei lucrări *Srpska pravoslavna Mitropolija Karlovacika*, din 1910, afirmă că „pe teritoriul episcopiei Timișorii existau din sec. XVI și XVII pînă la 1865 mai multe episcopii: a Lipovei, a Timișorii și Becicherecului... La Timișoara sînt cunoscuți cu numele episcopii: *Neofit* (1608, 1609, 1613), *Iosif*, napustio upravu (1655, *Mihajlo* (1686 ili 1687) i *Vasilie* (1688)”. (26) Fostul vicar al episcopiei sîrbe din Timișoara, *Prof. Slobodan Kostici*, scrie că „Episcopia Timișorii există din vechime. Nu se știe cînd a fost înființată: Episcopija Temišvarska postoj i od starine. Nije poznato kada je osnovana. Ca episcopie separată apare în sec. al XVII-lea. Kao posebna Episcopija javlja se u XVII-veku”. (27) Seria episcopilor Timișorii (Temišvarski su episkopi sledetyi) este aceeași ca la Mata Kosovaț: „*Neofit* mitropolit Temišvarski 1608—1613; *Iosif* 1655 mitropolit, umro i sahranyeh (mort și înmormintat) u manastiru Partošu; *Mihailo* 1686 episcop Temišvarski i Becikereciki, *Vasilije* 1698 (?) episcop Temišvarski, *Vasilije* 1683 (?) mitropolit i pre 1692, *Isaia Giakovici* 1694—8...”. (28)

22) Gh. Ardelean, *Istoricul Episcopilor nouă, Sibiiu*, 1901, p. 52—53, 73.

23) Augustin Bunea, o. c., p. 198.

24) *Ibid.*, p. 199.

25) D. Ruvaraț, *Opis Vrsaciko-Sebeške eparhije od 1713. godine*, Srem Karloviț, 1924, p. 3.

26) Mata Kosovaț, *Srpska pravoslavna Mitropolija Karlovacika*, Srem Karloviț, 1908, p. 660.

27) Slobodan Kostici, o. c., p. 13; Idem, *Grobovi Episkopa i gradjana Temišvarskih u pravoslavnom srpskom hramu u Temišvaru 1757—1838*, Timișoara, 1938, p. 3—4.

28) Idem, *Srbi u rumunskom Banatu*, p. 14.

Szentkláray este de aceeași părere, că episcopia Timișorii, ca eparhie independentă, apare la începutul sec. XVII-lea. Atunci a fost *episcop* al Timișorii *Neofit*. La mijlocul sec. XVII a condus această episcopie *mitropolitul Iosif*, dar la 1655 s-a retras la mănăstirea Partoš — „A temesvári püspökség a XVII. század elején fordul elő, mint önálló eparchia. Ekkor Neophitus volt temesvári püspök (1608—1613). A XVII. század közepén *Iószeif metropolita* kormányozta e püspökséget, de 1655-ben visszavonult a partosi monostorba”. (29) Lui i-au urmat *Mihail* (1686-1687), *Basilius* (1688), *Isaia Diacovici* (1694) și *Ioannitius Vladislavlievici* la 1716. (30) Datele și le-a luat de la Ilarion Zeremski, *Srpski manasztiri u Banatu*.

În cursul de Istoria bisericii sîrbe — *Lekcije iz istorije srpske crkve*, ținut, între anii 1930—1940, la Facultatea de teologie din Beograd, se dă o sinteză a părerilor exprimate până atunci în legătură cu geneza „episcopiei” Timișorii. „În veacurile dinainte pe teritoriul episcopiei Timișorii au existat mai multe episcopii sîrbești. Primele știri despre acestea sînt din jumătatea sec. XVI-lea — *Prvi su podaim o nyima iz prve polovine 16 veka, kada je znatan broj srba bio stalno nastanjen u severnom Banatu* — cînd un număr mai mare de sîrbi s-au așezat pe teritoriul Banatului de nord. Pentru ei s-a înființat, pe la jumătatea sec. XVI-lea, episcopia Lipovei și Ienopolei. Mai tîrziu s-a organizat în Banatul de centru eparhia Timișorii, iar pentru părțile de vest și sud eparhia Becicherecului. Cea mai tînără este episcopia Aradului, care fu înființată după marea imigrație a patriarhului Arsenie III de la finea sec. al XVII-lea. Poziția centrală a Timișorii a făcut ca aceste episcopii să se contopească succesiv în eparhia Timișorii — *Za njih su u polovini 16 veka osnovane Lipovska i Jenopolvska episkopija. Nesto kasnije organizovana je za srednji Banat Temišvarska, a za jugozapadni Becikerecika eparhija. Najmlagya je bila Aradska, koja je osnovana posle velike seobe pod patrijarhom Arsenijem III, krajem 17 veka. Tentralni položaj Temišvara ucinio je da su sve ove episkopije ušle postepene u sastav Temišvarske eparhije*”. (31) Ca episcopi au fost — *Temišvarski episkopi su bili*: *Neofit, Iosif, Mihail, Vasilie, Isaia Gyakovici, Joanikie Vladislavlievici, Maxim Nestorovici, Nikolae Dimitrievici, George Popovici, Vikentie Jovanovici Vidak, Moise Putnik, Petru Petrovici, Ștefan Avacumovici, Iosif Putnic, Maxim Manuilovici, Panteleimon Jivcovici, Samuil Mașirevici, George Voinovici, George Brancovici, George Letici și Vichentie Vuici*”. (32)

29) Szentkláray, o. c., p. 13.

30) *Ibidem*.

31) *Lekcije iz istorije srpske crkve*, Izdanje Udruzenya stud. teoloskog Faculteta Beograd, f. an. p. 217. Probabil este cursul litografiat al prof. Ștefan Dimitrievici.

32) *Ibid.*, p. 218.

Lăsînd la o parte problema originii și vechimii *Mitropoliei* Timișorii, asupra căreia, cu toate contribuțiile aduse (33) nu s-a spus încă ultimul cuvînt, înainte de a reveni la subiect, ținem să evidențiem omiterea totală a ierarhilor bănățeni din pomelnicele sau dipticele publicate de istoricii noștri vechi, Gh. Șincai, Petru Maior, Timotei Cipariu (34) și I. Pușcariu. (35) Această omisiune constituie prin ea însăși un argument plauzibil împotriva tezei susținută de Tincu-Velia și de toți cei ce, înainte și după el, au crezut în dependența și supunerea Bisericii romine bănățene față de Mitropolia Ardealului. (36)

Este destul să relevăm faptul real și de cricine ușor controlabil că *nici unul din mitropolii Ardealului*, începînd cu *Daniil*, „mitropolit de Severin și Ardeal“, de la 1479, cînd Mitropolia Severinului, cu sediul la Vodița și mai apoi la Mehădia, s-a mutat definitiv în Ardeal, (37) și pînă la apostatul *Afanasie Anghel* de la 1698—1700, (38) *n-au purtat în titulaturălor nici una din episcopiile Banatului*, spre a face să cadă în desuetudine, această teză vădit tendențioasă, lipsită de orice temei logic și istoric. Dacă mitropolitul Timișorii fie și ca *exarch*, cum susține Tincu-Velia, ar fi stat sub jurisdicția mitropolitului de Alba-Iulia, acesta n-ar fi trecut cu vederea, în titlul său, acest important atribut, cum au făcut mitropolii Ungro-Vlahiei, care se intitulau și „*Exarchi ai Plaiurilor*“, adică reprezentanți

33) Gh. Cotoșman, *Mitropolia noastră, Biserica Bănățeană*, Timișoara, 1947, An. VII, nr.ii 44—46; Idem, *Obșnuitul Mitropolit rominesc de la Timișoara*, Biserica Bănățeană, 1948, An. VIII, nr.ii 2—11; Idem, *Banatul și Biserica rominească în epoca principilor naționali*, Altarul Banatului, Caransebeș, 1947 (iulie—decembrie) An. IV, nr. 7—12, p. 158—165.

34) Tim. Cipariu, *Acte și Fragmente*, Blășiu, MDCCCLV, p. XI—XVI.

35) Dr. Ilarion Pușcariu, *o. c.*, p. 3—4.

36) Cf. Teodor V. Păcățian, *Cartea de Aur*, vol. I și II, vezi și *Actele Soboarelor Bisericei greco-răsăritene din Ardeal*, din anii 1850 și 1860, Sibiu, 1860 p. 72—73, 89, 92—93, 102—104. În memoriul înaintat *Împăratului Francisc Iosif I*, de marele *Andrei Șaguna* „din Soborul diecezan ortodox răsăritean ținut în Sibiu, la 24 și 25 octombrie 1860“, se spune că *de Mitropolia de la Alba Iulia a ținut și Episcopia Silvașului*, care a fost înființată pentru rominii din *Hațeg și Banat*, p. 104—112.

37) *Pomelnicul*, inedit, al *Mitropolii și Episcopilor romini din Țara Severinului și din Țara Banatului Timișan*, întocmit în Caransebeș, la 1696, de Damaschin Udrea și ierom. Ion; cf. Dr. Ștefan Lupșa, *Vechea Mitropolie a Ardealului*, Sibiu, 1948, p. 20—27.

38) Nilles Nicolae S. J. *Symbolae ad illust. hist. eccles. orient.*, I, Oeniponte, 1885, p. 205, 387; Tim. Cipariu, *o. c.* p. 13—15.

ai Patriarhului ecumenic asupra Bisericii din Ardeal, Banat și Părțile ungurene. Cel mai pompos titlu îl avea mitropolitul Gh. Ghenadie II : „*Kyr Ghenadie, arhiepiscop din scaunul Bălgradului și al Vadului și al Orăzii și al Sătmăruului și a toată Țara Ardealului*”. (39) Iar colegul și contemporanul de la Alba-Iulia al sf. Iosif cel nou, mitropolitul *Simion Ștefan* (1643—1656) se intitula „*arhiepiscop și mitropolit al scaunului Bălgradului și a Vadului și a Maramureșului și a toată țara Ardealului*”. (40) Singur *Sava II Brancovici* (1656—1680) primește jurisdicție trecătoare (1656—1658) și asupra Severinului, (41) care și el își avea episcopul său la Caransebeș, pe *Ioanichie*, între anii 1652—1658, sufragantul sf. mitropolit Iosif al Timișorii. (42)

Singur *Nicolae Popea* a văzut clar problema și a judecat obiectiv și realist situația și poziția Bisericii bănățene în raport cu Mitropolia de la Alba-Iulia : „De aci se țin și episcopiile din Banat, despre care se știe că au existat și se află și urme despre existența lor, și totuși nu le vedem însemnate nicăieri în documentele cele vechi, între episcopiile sufragane ale mitropoliei Transilvaniei...”. (43) Și citind pe Tincu Velia, academicianul ardelean de la 1870, scrie : „Și despre aceste episcopii nu se face nici cea mai mică amintire, nici în titulaturile și actele mitropoliilor ardeleni, nici în alte documente. ... Cui dar să fi fost subordonați frații noștri din Banat... ? Cum de nu se aminteste nimic despre ei în acele documente, cum se aminteste despre ceilalți romini din părțile Ungariei ?” (44)

În totală independență a Bisericii romine din Țara Banatului față de Mitropolia Ardealului — față de care cea dintâi are avantajul *vechimei* — este a se căuta și lipsa mitropolitului sf. Iosif cel Nou și a altor mitropoliți și episcopi romini bănățeni din dipticele existente susamintite.

Aceleași considerații sînt a se invoca și în ceea ce privește raporturile cu ierarhia ipeco-carlovițiană, care a văzut în sf. Iosif ceea ce a fost în realitate : *Mitropolit al rominilor bănățeni*. Altă explicație nu i se poate da lipsei de atenție, împinsă pînă la totală nepăsare față de faptele și minunile lui, ca și față de mormintul lui de la minăstirea Partoș, cu tot ceea ce reprezintă el, de trei veacuri, pentru spiritualitatea ortodoxă bănățeană.

39) Tim. Cipariu, o. c., p. 253; Aug. Bunea, o. c., p. 177.

40) N. Iorga, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a rominilor*, I, ed. II, București, 1929, p. 330 ; Dr. Ioan Lupaș, *Istoria bisericească a rominilor ardeleni*, Sibiu, 1918, p. 69.

41) V. Mangra, *Mitropolitul Sava II Brancovici*, Arad, 1906, p. 51—52; Gh. Cotoșman, *Episcopia Caransebeșului*, p. 34, 80 ; Euseviu Popovici, *Ist. bis. uinv.*, IV, p. 445.

42) *Pomelnicul*, citat.

43) Nicolae Popea, *Vechea Mitropolie ortodoxă romină a Transilvaniei, suprimarea și restaurarea ei*, Sabiniu, 1870, p. 59—60.

44) *Ibidem*.

II.

Făcînd istoricul minăstirii Partoș, cu hramul sf. arhangheli Mihail și Gavril, întemeiată, după părerea lui Szentkláray și a istoricilor sirbi și maghiari, la finea sec. XV-lea, de către despotul Ioan Brancovici († 1502) (45) — *în realitate cu mult mai veche, întemeiată la anul 1186, de șase chenezi români „pluchali”* —, (46) istoricul maghiar scrie că a aflat în minăstirea Singiorz, ctitorită, după opinia aceluiași istorici streini, de același despot (47) — *în realitate întemeiată cu un secol mai înainte de egumenul Teodosie de la minăstirea Xeropotam de la sf. Munte Athos, cu sprijinul bănesc primit de la Mircea cel Bătrîn, voevodul Țării Românești, în calitate de Ban al Severinului* —, (48) o carte de ritual sirbo-slavonă, scrisă cu mîna la 1529, pe care a descifrat următoarea inscripție, fără să precizeze în ce limbă era scrisă :

„Ez a könyv József temesvári metropolita tulajdona 1655-ben”. O altă mină, mai tirziu, a scris — Későbbi kézzel írva :

„A ki önként hagyta el püspökségét és Partos monostorba költözött, hol néhány évig élt és aztán megért az örök nyugalomra hol a szentek alusznak”. (49) Traducerea : *Această carte este proprietatea mitropolitului Iosif al Timișorii în 1655*. „Care de bunăvoie a părăsit episcopia, retrăgîndu-se în minăstirea Partoș, unde a trăit cîțiva ani și apoi s-a reintors la veșnica odihnă, unde dorm sfinții”.

Pe baza acestei descoperiri, istoricii streini care au scris după 1908, au trecut în rîndul mitropoliților Timișorii, la anul 1655, pe Iosif, fără altă mențiune. (50) Pentru a înlătura neînțelegerile provocate de părerea lui Tincu-Velia și a celor ce l-au urmat, de o parte, și a lui Szentkláray (și Zeremski) și a istoricilor streini care l-au urmat de altă parte, am învinuit pe Szentkláray de plastografie, (51) operată, în epoca pornirii procesului pentru minăstirile din Banat, cu scopul de a salva

45) Szentkláray, o. c., p. 59.

46) *Arătare despre Minăstirile din Mitropolia Timișorii și a toată Țara Banatului*, scrisă la 1699, în Caransebeș, de Damaschin Udrea.

47) Szentkláray, o. c., p. 40.

48) *Arătarea*, înedită, cit.; P. P. Panaitescu, *Mircea cel Bătrîn*, București, 1944 p. 190—205.

49) Szentkláray, o. c., p. 59. Autorul citează pe I. Zeremski, *Srpski monastiri u Banatu*, a cărui lucrare mi-a fost inaccesibilă. Probabil că învățatul arhi-mandrit de la Carloveț va fi văzut inscripția înaintea lui Szentkláray, căci își tipărește lucrarea la 1907, în Srem Karloviț.

50) Mata Kosovaț, o. c., p. 660; *Lekcije iz Istorije Srpske*, I. c.; Kostici, *Srbi u rumunskom Banatu*, p. 14.

51) Gh. Cotoșman, *Episcopia Caransebeșului*, p. 71—72.

teza că în Banat n-ar fi putut exista o ierarhie superioară ortodoxă organizată, decît numai după 1557, anul cînd se restaurează, prin silințele marelui vizir *Mohamed Socolovici*, fratele patriarhului *Macarie*, istorica Patriarhie de la *Ipec* (din Albania), (52) căreia Sultanul îi supune pe toți creștinii ortodocși din Serbia și din țările supuse stăpînirii otomane de la nordul Dunării, între ele și Țara Banatului. (53)

Anii trecuți însă, văzînd, la vicariatul sîrbesc din Timișoara, (54) o fotocopie a inscripției slavo-sîrbești, descoperită de *Szentkláray* (dacă nu cîmva mai înainte de el, de arhim. *Ilarion Zeremski*), (55) am început să mă îndoiesc asupra celor susținute, în lucrările mele de pînă acum, (56) nu asupra persoanei sf. Iosif, ci asupra timpului în care a păstorit. Conștientînd autentică inscripția :

„*Sija kniga Mitropolita Kyr Iosifa Tamišvarskoga v leto 1655*“

„*Kotori ostavile samo volno eparhiju siju uselilsea v Monastir Partoš gde nekoliko leat zsviil potom uselilsia poveacintj pokoi i dezse Stij pocivaiut*“,

și socotînd tot atît de autentică inscripția funerară descifrată la 1865 de *Nicolae Tincu-Velia* pe piatra mormîntală de la Partoš, am ajuns la singura concluzie care s-a impus : că au existat într-adevăr doi Mitropoliți romîni ai Timișorii cu numele *Iosif* : primul înainte de 1552, al doilea pe la anul 1655. Pe *Iosif I* supranumit „cel Nou“ de la 1529—1552 l-am socotit făcător de minuni, nîmbat cu aureola sfînteniei. (57)

O fericită întîmplare face să iese la lumină, din vechea arhivă episcopală de la Caransebeș, cîteva acte inedite, provenind de la străvechea mînăstire și episcopie de acolo, prima arsă la

52) *Kratak pregled istorije Petyske Patrijaršije*, în *Ustoličene ny svetosti Patrijarha Dimitrija u Petyi*, Beograd, 1924, p. 18—20; *Petyka Patrijaršija*, în *Lekcije iz Istorije srpske crkve*, p. 166—171; *Szentkláray, o. c.*, p. 15; *Stanoijevici, Istorija srpskoga naroda*, Beograd, 1910, p. 200—211.

53) *St. Stanoijevici, o. c.*, p. 210—211 ; *Idm, Istoriski Atlas za opstu i narodnu istoriju*, Zagreb, 1925, pag. 1, 48, *Petyčka Patrijaršija od 1557*, cuprindea tot teritorul ocupat de turci din Sîrbia-veche, Croația, Bosnia, Herțegovina, Banat și Ungaria.

54) Prin bunăvoința P. C. Vicar Ștefan Tomici.

55) Cf. mai sus, nota 49.

56) *Episcopia Caransebeșului*, I. c.; *Restaurarea Episcopiei Timișorii*, cit. *Din trecutul Episcopiei Timișorii*, Timișoara, 1943.

57) Am scris, în colaborare cu Prof. Dr. Ștefan Lupșa de la Inst. Teol. univ. din Sibiu, capitolul : „*Episcopiile românești din Banat și Crișana pînă la 1716*“, în 1950, pentru Manualul univ. de Ist. Bis. Romîne, care urmează să apară.

inceputul sec. XVIII-lea de mercenarii Împăratului de la Viena, a doua (episcopia) mutată la 1785 în Virșeț, de episcopul Vi-chentie Popovici (1774—1785). (58)

Unul din acte cuprinde *Minunile sf. Iosif cel Nou*, Mitropolit al Timișorului a toată Țara Banatului, culese de smeritul Nichifor, egumenul de la minăstirea Partoșului, la anul 1748, din însemnările lăsate de contemporani și martori oculari și în primul rind de *Damaschin Udra*, învățăcelul și colaboratorul intim al Sfintului Ierarh, după moartea căruia trece la Caransebeș, ca dascăl și mai apoi rector sau mare dascăl al *Scolii gramaticești* din minăstirea Sf. Gheorghe din acel oraș de vechi tradiții bisericești și culturale, centru al districtelor valahice bănățene. (59)

Documentul aruncă lumină deplină asupra uneia din cele mai întunecate epoci din Istoria Bisericii bănățene. Împreună cu celelalte acte, el taie nodul gordian al enigmelor, al îndoielilor, al ipotezelor și al tuturor contradicțiilor ce-au luat naștere în legătură cu originea, vechimea și caracterul acestei înalte instituții spirituale, întemeiată de strămoșii noștri încă în epoca simbiozei slavo-romine, precum atestă și ultimele descoperiri ale bizantinologilor maghiari de la Budapesta. (60)

Acum sintem în măsură și cu deplină îndreptățire să precizăm că inscripția, fără an, descoperită de Tincu-Velia la 1865, se referea la *proprietarul* cărții vechi slavono-sirbești, pe care s-a aflat inscripția de la 1655, reprodusă mai sus, cum a susținut Szentkláray și, după el, toți istoricii maghiari și sirbi din zilele noastre. Rămîne, prin urmare, dovedit, că *Kyr Iosif*, Mitropolitul Timișorii, de la 1655 — cînd încă mai era în viață, cum rezultă din atributul de *Kyr=Domn*, ca i se dă de călugărul respectiv, autorul inscripției — a trecut la cele veșnice, unde sfinții se odihnesc, cu faima sfințeniei, cum atît de pregnant și luminos se desprinde din epitaful citit de Tincu-Velia, care în lipsă de alte documente, fixa cu un secol mai de timpuriu anii de păstorire ai acestui sfînt Ierarh.

De altă parte, ipoteza formulată de același istoric bănățean, privitor la existența unui Mitropolit român Iosif al Timișorii înainte de epoca turcească, își găsește confirmarea în *Pomelnicul, inedit*, întocmit la 1696, de același *Damaschin*:

58) Pesty Frigyes, *A szörényi bán-ság és Szörény vármegye története*, I, Budapeșt, 1877, p. 356, n. 3; cf. Cotoșman, *Episcopia Caransebeșului*, p. 179—180.

59) Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria romînilor*, vol. II, partea I, 1451—1575, București, 1891, p. 12, 43—44, 68—69, 85, 231, 248, 267; Pesty, *o. c.*, II, p. 124; vol. III, p. 135—137.

60) Moravcsik Gyula, *Bizanc és a magyarság*, Budapeșt, 1953, p. 57; cf. Szentkláray, *o. c.*, p. 4—8.

Udra, în colaborare cu învățatul ieromonah Ion de la minăstirea Sf. Gheorghe din Caransebeș. Ca urmaș al mitropolitului Nifon, înmormintat la minăstirea Partoș, la anul 1454 — contemporan cu marele Ioan Huniade, cu închizitorul Ioan Capistran și cu enigmaticul vlădică Ioan de Caffa, considerat de toți învățații și istoricii noștri ca fiind primul episcop ortodox cunoscut în părțile ardeleni și bănațene —, (61) autorii Pomelnicului pun pe „Mitropolitul Iosif, de la 1526 au stat tot la Partoș pînă la moarte 1550”.

Spre a nu se confunda cu sfîntul Iosif de la 1655 — a cărui lipsă din Pomelnic o motivează Damaschin Udra în altă parte, spunînd că „pe preafecitul sf. Iosif cel Nou nu din uitare sau neștiință nu l-am pus în Pomelnic, ci fiindcă nu se cuvine a ne ruga noi pentru sfînt” —, autorii Pomelnicului însemnează, sub numele mitropolitului Iosif de la 1550: „Nu sf. Iosif cel Nou”.

Presupunerea noastră despre existența a doi Mitropoliti cu numele Iosif, amîndoi înmormîțați la minăstirea Partoș, își găsește astfel o deplină și definitivă dezlegare și confirmare.

Mitropolitul Iosif I, de la 1526—1550, ca și fericirii săl înaintași, cunoscuți cu numele, începînd cu Constantin, mitropolitul Morisenei sau au Murășului — înmormîtat sub altarul străvechei biserici minăstirești de la Partoș, la anul 1286, precum atestă inscripția funerară grecească, pe care la 1696, Damaschin Udra și cu ieromonahul Ion au mai putut-o citi pe piatra de pe mormîntul lui —; Teodosie, de asemenea Mitropolit al Morisenei=Murășului (Cenadul de azi), înmormîtat la minăstirea de la Lipova la 1365; Ilarion pe la 1400, Daniil 1405—1428, și Nifon de la 1429—1453, (62) anul căderii Constantinopolului sub turci, au păstorit în scaunul Morisenei medievale, mutat în sec. XIII-lea la Timișoara (Zurobara dacică), într-o epocă în care elementele străine din sudul Dunării încă nu se infiltraseră printre autohtonii Țării Banatului, și cînd, în urma transformării la 1459 a Serbiei în pašalic turcesc, n-a mai existat, pînă la 1557, anul restaurării patriarhiei de la Ipec, ierarhie sirbească superioară organizată. (63)

61) N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, I, p. 103; I. Lupăș, *Istoria bis. a rominilor ardeleni*, p. 23; S. Metes, *Istoria Bisericii*, I, p. 61—64; A. Bunea, *Ierarhia Rominilor*, p. 115; Const. C. Giurescu, *Istoria Rominilor*, II, partea I, ed. II, București, 1937, p. 301—302.

62) Pomelnicul citat.

63) Dr. Thim József, *A Szerbek története a legrégibb kortól 1848-ig*, II, Nagybecskerek, 1892, p. 15—17; Jovan Radonici, *Les serbes de Hongrie, Histoire des Serbes de Hongrie*, Paris, Barcelona, Dublin, 1919, p. 104—105; I. Ruvaraș, *O. Petykim Patrijarsima od Makarija do Arsenija III*, Zadar, 1888; cf. *Lekcije iz Istorije srpske frkve*, p. 165—169; Bunea, o. c., p. 155—156.

Abia despre urmașii mitropolitului Iosif I: mitropoliții Ion 1553, Antonie 1562, Teodor 1594, Neofit 1606—1612 și Sofronie 1650, (64) ca locțiitor de Mitropolit, episcop al Lipovei cu reședința la minăstirea Hodoș-Bodrog, (65) până la înscăunarea la 1650 a sf. Iosif II cel Nou, se mai poate vorbi că au stat în oarecare legătură cu restaurata patriarhie sirbească de la Ipec (după 1557), unde fu hirotonit arhiereu, la 1572, moldoveanul Eftimie I, considerat primul Mitropolit canonic al Ardealului (cu reședința probabil la minăstirea Prislop sau Silvaș). (66)

Se pare însă că sf. Iosif II a fost ales, hirotonit arhiereu-mitropolit și trimis la Timișoara chiar de către Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, sub a cărui jurisdicție a stat biserica străromână din Dacia Traiană, cu intermitențe, încă din sec. V-lea. (67) În epoca Iustinianei Prime (535—602) este mai mult decît probabil că Biserica din Dacia Malvensis (după unii și Banatul a făcut parte din Dacia Ripensis), (68) realipită la Imperiu de către Iustinian I (527—565) „Restitutor Dacia-rum“, (69) a stat sub jurisdicția trecătoare a acestei Arhiepiscopii autocefale.

Latin de sînge, Morlach (70) sau Vlah din Ragusa Dalmației, ai cărei vestiți comercianți vlahi aveau strînse legături cu Țara Banatului, în special cu orașul și cetatea Lipovei, unde

64) Pomelnicul cit.

65) Șt. Meteș, *Ist. Bis.*, I. p. 246—247; N. Iorga, *Ist. Bis. Rom.*, I, p. 353.

66) Aug. Bunea, *Ierarhia Romînilor*, p. 19—20; Lupaș, *Istoria bis.*, p. 31; Lupșa, *o. c.*, p. 8; Meteș, *o. c.*, p. 90—93, 506; Iorga, *Istoria bis.*, II, ed. II, București, 1932, p. 344.

67) Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire romain*, Paris, 1918, p. 370, 600; cf. Șt. Lupșa, *Creștinismul românesc a fost de la început ortodox*, Studii Teologice, Seria II, nr. 9—10, Buc. (nov.—dec.) 1949, p. 825—936.

68) Francisc Grisellini, *Istoria Banatului Timișan*, trad. N. Bolocan, București, 1926, p. 1-6; Johann N. Preyer, *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár*, Temesvár, 1853, p. 1; Böhm, *o. c.*, I, p. 13, 29, 32.

69) Procopius, *De aedificiis*, cap. V—VI. trad. G. Lopa-Lisseanu, în *Izvoarele Istoriei Romînilor*, vol. XV Buc. 1939, p. 100-104; Vasile Pirvan, *Contribuții epigrafice la ist. creștinismului daco-roman*, Buc. 1911, p. 192; Ion I. Nistor, *Bizantinii în luptă pentru recucerirea Daciei și Transdanuviei*, București, 1943, p. 4—5.

70) Cf. N. A. Constantinescu, *Despre Morlachi*, în *Lui Nic. Iorga Omagiu 1871—1921*, Craiova, 1921, p. 79—89; Silviu Dragomir, *Vlahii și Morlachii*, Cluj, 1944; vezi Minunile sf. Iosif și însemnările despre el făcute de Domaschin Udrea.

țineau prăvălii și depozite de mărfuri orientale, (71) făcându-și ucenicia și îmbunătățindu-și viața până la gradul înalt al sfințeniei în sfintele și marile mănăstiri de la sf. munte *Athos*, sau *Sfetagora* (pe slavonește), cu faimă de Sfânt, făcător de minuni, sf. Iosif, în vîrstă patriarhală de 82 de ani, este trimis de Patriarh și de Sultan la frații săi de la nordul Dunării, ca *Mitropolit al Timișorii și a toată Țara Banatului*, să păstorească pe rominii ortodocși din pašalicul Timișorii.

Noul Mitropolit pleacă din aceleași istorice regiuni ale începuturilor de formare a poporului român din vestitul și marele neam al tracilor (despre care Herodot în sec. V î. e. n. scrie că după indieni sînt cei mai numeroși), din care a venit cu trei secole mai înainte cuviosul călugăr valah *Nicodim* cel sfințit, ctitorul Vodiței (1370) și al Tismanei, și cu un secol și jumătate mai tirziu părinții marelui arhieru *Andrei Șaguna*, restauratorul Mitropoliei Ardealului (1808—1873).

Instalarea sa în vechea reședință mitropolitană din cetatea Timișorii, restaurată de pașa *Fasli* (1648—1650), s-a făcut în cadrul unor mărețe serbări, la care au luat parte reprezentanții clerului și poporului dreptcredincios român din toată Țara Banatului, din arhiepiscopia Timișorii și din episcopiile sufragane de la Caransebeș-Virșeț-Mehadia și Lipova, în frunte cu vlădicii *Antimie* (1638—1651) de la Caransebeș și *Sofronie* (1650—1651) al Lipovei de la Hodoș-Bodrog. Cuvîntarea de la instalare, sf. Iosif a rostit-o în turcește și romînește, spre nemărginită bucurie, dar și spre uimirea atît a romînilor dreptcredincioși, cît și a turcilor mohamedani, care, după minunea săvîrșită, chiar în drum spre catedrală, cu ologul de 20 de ani, purtat pe targă de feciorii săi, au văzut în el mai mult decît un sfinț, (72) un fel *Deus Romanorum*, cum au considerat oarceînd Hunii păgîni pe mitropolitul străromîn *Theotimus* al *Tomisului* (Constanța) de pe la anul 400. (73)

Cu venirea sf. Iosif, în Banat se instaurează o eră nouă, care se caracterizează printr-o vădită înviorare spirituală, religioasă și națională. În cei trei ani cît a păstorit efectiv la Timișoara, prin silințele lui autoritatea de stat otomană a permis romînilor să-și zidească biserici noi, să restaureze pe cele vechi și ruinate și să-și manifeste în deplină libertate sentimentele lor religioase; să facă, în frunte cu preoții lor, pelerinajii la sfintele minăstiri. Cu toată vîrsta sa înaintată, a cutreierat întreaga eparhie, pe care a reorganizat-o, sfințind biserici, clopote, cruci și cimitire, luminînd și mîngîind credincioșii, de a că-

71) Czimer Károly, *Temesvár megvétele, 1551—1552*, Budapest, 1893, p. 32: „Ázonban a Lippán áruraktárakat tartó *raguzai kereskedők*...”; cf. Panaitescu, *o. c.*, p. 33, 58, 106.

72) *Minunile sf. Iosif*.

73) Cf. Zeiller, *o. c.*, p. 172, 548.

ror mintuire sufletească s-a interesat, hirotonind și trimițând preoți destoinici, crescuți și luminați în Școala clericală-teologică, ce funcționa lângă reședința sa mitropolitană din Cetate. În post și rugăciuni, în privegheri de zi și noapte, în fapte de milostenie, în predicarea cu timp și fără timp a cuvintului lui Dumnezeu, în tămăduirea bolnavilor de tot felul, (74) în vizitații canonice și în pelerinaje la sfintele minăstiri de la Partoș, Singorz, Mesici, Vărădia, Strediste, Șemliug, Oravița sau Ciclova, Cusici, Baziaș, Voilovița, Zlatița, Hodoș, Lipova, Isău (azi Bezdin), Căvâran sau Caransebeș, Mrăcunea, Vodița, etc., ctitorite, între sec. XI—XIV—XVI-lea, de chenezi, călugări și Domni romini din Țara Românească și de Impărații Asanești romini ai Imperiului romino-bulgar, (75) sfântul Mitropolit și-a risipit fără precupețire sufletul său mare și toată comoara de învățături, cștigate în singurătatea tainică a chiliilor de la Pantocrator, Hilarand, Xeropotam, Vatoped, marea lavră a sf. Atanasie și în special la *Cutlumus*, marea lavră a Țării Românești, rectitorită și bogat înzestrată de Neagoe Vodă Basarab (1512—1521), (76) de la sfântul munte Athos, ca simplu călugăr și mai apoi ca egumen al unora din ele.

Urmind pilda unora din fericirii săi înaintași, (77) încărcat de ani și cu osebire de virtuți și fapte mari, pe care nimenia altul înainte și după el nu le-a săvîrsit, sfântul Mitropolit în anul 1653 se retrage la minăstirea Partoș, unde trăiește, ca un adevărat pustnic, încă trei ani, mîngiind cu dreapta sa poporul și vindecîndu-i bolnavii, în special pe cei ce sufereau de „pleană”. (78) Administrarea eparhiei a lăsat-o în seama sufraganelui său de la Lipova, episcopul *Moisă* (1651—1664). (79) Fericit că lasă în urma sa Biserica Țării Banatului deplin consolidată, capabilă să reziste oricăror presiuni, ce-ar mai veni din partea adversarilor ei, într-o epocă în care puterea semilunei începea să cedeze în fața forței, mereu crescînde, a imperialilor romano-catolici, fericit, în sfîrșit, că a văzut cu ochii mări-

74) Orbi, șchiopi, uscați, leproși, epileptici sau de „pleană”, cf. *Minunile cit.*

75) *Arătarea despre minăstiri*, cit.; Aurel Decei, *Romîni din veacul al IX-lea pînă în al XIII-lea în lumina izvoarelor armenesti*, București, 1939, p. 42, 98, 131.

76) *Arătarea cit.*; cf. Dr. Teodor Bodogae, *Ajutoarele romînești la Minăstirile din sfîntul Munte Athos*, Sibiu, 1941, p. 170—185.

77) Mitrop. Constantin de la 1286, *Nișon* 1453, *Iosif I* 1526—1550, *Pomelnicul cit.*

78) Expresie veche bănățeană pentru epilepsie sau „supărare”. Neguțătorul *Pavel Grecu* din cetatea Timișorii, în 1685 s-a vindecat, la mormîntul sfîntului Iosif, de lepră, cf. *Minunile*.

79) *Pomelnicul*, cit.

rea și unirea Neamului rominesc sub sceptrul și străfulgerarea de o clipă a sabiei lui *Mihai Viteazul*, precum și toate cuceririle de ordin social, național, cultural și bisericesc, realizate sub ochii săi de cele mai reprezentative figuri ale neamului nostru: Domnii *Matei Basarab* (1633—1654) al Țării Rominești și *Vasile Lupu* (1634—1653) al Moldovei, Mitropoliții *Petru Movilă* (1597—1647) al Chievlui. *Varlaam* († 1657) al Moldovei, *Ilie Iorest* (1640—1643) și *Simion Ștefan* (1643—1656) ai Ardealului, cronicarul *Grigorie Ureche* (1590—1647), — sfântul ierarh *Iosif II* cel Nou închide ochii, în sunetul tainic al clopotelor minăstirii, (80) la Sintămăria Mare din anul 1656, fiind înmormintat în bisericuța zidită de el, din cărămizi purtind semnul crucii și inițiala numelui său. (81) A fost prohodit de episcopii săi sufragani *Ioanichie* al Caransebeșului, *Isachie* al Virșetului și *Moise* al Lipovei, (82) împreună cu 12 protopopi și 21 preoți în prezența a mii de credincioși adunați din toate părțile țării.

Deși sfânt, făcător de minuni, în viață și după moarte, conducerea Bisericii coreligionarilor noștri — care mai ales după marea imigrație de la 1690, de sub patriarhul *Arsenie III*, favorizată și acceptată de împăratul *Leopold I* (1657—1705), și-a întins, în virtutea privilegiilor ilirice de la 1690—1695, (83) jurisdicția și asupra Bisericii rominești din Banatul Timișan, (84) nu l-a trecut în rindul sfinților naționali, al căror număr este impunător de mare. (85)

Era și firească și motivată această omitere a sf. Iosif din șirul sfinților naționali sirbi, deoarece mitropolitul Iosif II al Timișorii a fost totdeauna, atunci ca și azi, considerat ca „ierarh

80) Cf. *Minunile*, cit.

81) În vara anului 1955, la 25 și 31 mai, în prezența I. P. Sf. Sale Mitropolitului Vasile III al Timișorii și Banatului s-au făcut săpături în curtea și înăuntrul bisericii vechi minăstirești de la Partoș, în care se odihnește sf. Iosif. S-au aflat mai multe schelete aparținând desigur Mitropoliților Timișorii și probabil egumenilor minăstirii. Când lucrătorii s-au apropiat de moaștele sfântului, deodată a tișnit de acolo un miros îmbătător de miresme, care au umplut toată biserica, fiind simțit și de mulțimea credincioșilor adunați în curtea Minăstirii. Aceștia, ca oarecând turcii din cetatea Timișorii, după vindecarea ologului, au exclamat: „Cu adevărat Mitropolitul nostru Iosif sfânt a fost“.

82) *Minunile*, cit.

83) Schwickier H. J., *Politische Geschichte des Serben in Ungarn*, Budapest, 1880, p. 7; Idem, *Geschichte des Temeser Banats*, ed. II, Pest. 1872, p. 232, 235—236.

84) *Ibidem*; Pesty, o. c., p. 353—354; Cotoșman, *Episc. Csebeș*, p. 84—96.

85) Cf. *Lekcije iz istorije srpske crkve*, p. 75—76 și urm.

romin", (86) ca arhiepiscop al rominilor, al vlahilor din -Vlașca (România), cum era cunoscut Banatul nostru, în special partea de apus de Timișoara până la Tisa, în epoca în care a păstorit aici sf. Iosif: („Az oláhok) ... 1653 körül már annyira megnövekedtek, hogy Becskerek környékét „Vlaska“-nak (oláhság) nevezték el". (87) „Rominii în jurul anului 1653 într-atita au sporit, încît regiunea Becicherecului Mare s-a numit Vlașca (Rominimea)".

Numirea Vlașca a fost dată părții apusene a Banatului, chiar de către imigranții sîrbi, care venind aici, în cele 6—7 valuri de colonizare succesive, dintre 1459—1690 și 1737, (88) au aflat, locuind acest pămînt, pe romîni, pe vlahi sau vlasi, cum ne numesc pînă azi, — recunoscînd, prin simpla pronunțare a acestui nume, originea noastră romano-latină, italienii înșiși fiind cunoscuți sub numele de Wälsche, iar Italia, prin excelență țară romană, sub numirea de Wälschland. (89)

La 1931 profesorul Dr. Dušan D. Popovici, de la universitatea din Beograd, a publicat un catastif al patriarhiei de la Ipeac din anii 1660, în care se arată că teritoriul dintre Timișoara și Tisa de sub ocupația turcească, vizitat de colecții de milă ai patriarhiei ipecane, poartă numirea de Vlașca sau Nahia Vlașca — adică Romînia sau districtul Romînia. (90)

Că aici este vorba de Vlașca vecină cu Bacica sîrbească, despărțite de Tisa, rezultă și din următoarea zicală populară, păstrată pînă azi la sîrbi: „Obišav i Vlašku i Baciku" — „A cutreierat și Vlașca și Bacica" (91) Mai mult decît atît: Mitro-

86) Egumenul minăstirii Singeorge, Nicanor Savici, în vîrstă patriarhală, care în tinerețe a stat în preajma ierarhilor ort. sîrbi din Budapesta, Virșet, Carloveț și Timișoara, la 13 octombrie 1955, în fața protopopului nostru de la Deta Pr. Porfirie Crișciu și a Preoților Gh. Rămneanșu din Denta și Florin Gheorghe din Bîrda, cu prilejul vizitării minăstirii, care în urma despărțirii ierarhice dela 1865, a rămas coreligionarilor noștri, a declarat că, din ceea ce a putut afla din tradiția orală a credincioșilor, sf. Iosif a fost un „bun romin", — *Scrisoarea* Prot. P. Crișciu, de la 28 oct. 1955.

87) Szentkláray, o. c., p. 19; Idem, Száz év Délmagyarország újabb történetéből, Temesvár, 1879, p. 98.

88) Jovan Radonici, *Les Serbes de Hongrie*, p. 68—108, Szentkláray, *A szerb monostorok*, p. 14—23; cf. *Glasnik srpskog učenog društva* knj. XXXI, p. 63—65.

89) Ion I. Nistor, *Autohtonia Daco-Romanilor în spațiul carpato-dunărean*, Buc., 1942, p. 47; cf. Hunfalvy Pál, în *Századok*, 1878, p. 183.

90) Catastiful publicat în *Glasnik Istorijskog društva, u Novom Sadu*, IV, 2, 1931; cf. Decei, o. c., p. 96, 97, 99—122.

91) Silviu Dragomir, *Vlașca din Banat*, în *Universul*, din 27 aprilie 1932.

politul Iosif, ierarhul Timișorii, era considerat oficial, din partea patriarhiei de la Ipec, ca Mitropolit al Țării Românești (al Banatului) „*Vlaskozemskij*” (92) sau al *Nahiei Vlaška*, cum era cunoscută în epoca turcească, întreaga regiune a Timișorii, locuită până la așa zisa „eliberare”, de către Imperialii romano-catolici, de la 1716, mai ales de Vlăhi-Vlasi, cum susțin cei mai serioși învățați și istorici maghiari și germani, și cum constată la fața locului, la 1778, însuși Împăratul *Iosif II*, cînd scrie că „rominii sînt cei mai vechi locuitori ai Banatului”: „*Az oláhok... a legrégibb lakói*”. (93) În același timp și-n același chip se exprimă despre valahi, italianul *Francisc Grisellini*, primul istoriograf al Banatului: „...o parte a locuitorilor (Banatului), *valahii*, sînt urmașii unei colonii latine, care a fost transplantată aici pe timpul cînd împăratul Nerva Traian a cucerit această provincie...” (94) „Printre națiunile cultivabile ale Banatului, *valahii sînt cei mai numeroși. Urmași ai renumitului popor ce minuia la fel plugul și sabia... dovedesc îndeajuns prin limba lor că sînt de origine română*”. (95)

La 3—4 ani de la scuturarea jugului turcesc, Timișoara și Banatul este vizitat de istoricul slovac maghiarizat *Matei Bel*, care constată că în Timișoara limba de conversație este cea românească: „*hinc est ut nihil sermone valahice Temesvarini sit vulgatus*”, (96) și că în întreg Banatul rominii sînt singurii autohtoni, toate celelalte naționalități imigrînd într-un ținut românesc și nu invers: „*Valachi incolebant hucdum potissimum provinciam, quorum fermo, multum idiomatis Latini retinet... Incolunt ergo tres hos comitatus (Torontal, Timiș și Caraș-Severin), ac praefecturam confinium Temesiensem, Valachi, antiquissimi regionis incolae, Rasciani, (qui tamen ad paucitatem redacti sunt), Bulgari, Germani, Itali, Galli, novi coloni antea Zingari vocati, monnullis in locis Judaei*”. (96) *Matias Bel* anticipă constatările lui *Grisellini*, privitor la originea latină și la autohtonia și continuitatea neîntreruptă a valahilor în Țara Banatului, despre care istoricul *Böhm Lenart* afirmă, la 1867, că sînt cei mai vechi locuitori: „...*Dél-Magyarország legrégibb lakói, a románok*...”. (98)

92) *Ibidem*.

93) *Böhm, Dél-Magyarország* ... p. 149.

94) *Francisc Grisellini, o. c.*, p. XVI.

95) *Ibid.* p. 158—159.

96) *Matheus Bel, Comp. Geographicum, pars. II, ad annum 1792*, p. 254—257, 259; cf. *Silviu Dragomir, Le Banat Roumain*, Sibiu, 1944, p. 26—27; *Történelmi és régészeti értesítő*, VIII, Temesvár, 1892, p. 205.

97) *Matheus Bel, I. cit.*

98) *Böhm, o. c.*, p. 90.

Aşa se prezintă Banatul la *finea* ocupaţiei turceşti. Fizionomia etnică a acestei ţări la *inceputul* stăpînirii otomane ne-o zugrăveşte plastic istoricul *Borovszky* la 1910: „A török uralkodásáig jóformán két nép lakja az egész vármegyét: fölü, a kik a vezető szerepet viszik vagyban és kulturában: a magyarság, alul, a *jobbágság* széles rétege, az *oláh nép*” — „pînă la dominaţia turcească două popoare au locuit binişor întreg judeţul (Timiş): *Sus*, cei care au avut rolul de conducători, în avere şi cultură: *maghiarimea*, — *jos* pătura largă a iobăgimei: *poporul român*”. (99)

Iobăgimea valahă, — asuprită şi exploatată de nemeşimea feudală maghiară —, masa mare a poporului valah din *Vlaşca* sau *Nahia Vlaşca* a avut fericirea, în mijlocul atitor fatalităţi ale soartei, să vadă în mijlocul ei, şi să simtă mîngîierile şi binecuvîntările acestui trimis al Cerului, care a fost sf. *Iosif, Vlaşkozemskij Vladika*.

Sub presiunea evenimentelor politice şi militare ce-au urmat, (100) succesorii săi în scaunul mitropolitan al Timişorii: *Visarion* 1676, *Mihail* 1684—1687, *Vasile* 1688, *Vasile II* 1690—1694 (101) şi *Ioanichie* 1713—1727, (102) au ţinut cu tărie şi demnitate cîrma Bisericii, bucurîndu-se în exercitarea funcţiunii lor de ocrotirea Sultanului, interesat în a cîştiga în măsură cit mai mare simpatia şi devotamentul raialelor, (103) al supuşilor săi romîni creştini din Ţara Banatului, rivniţă de Imperiali.

Sub noua eră, de intoleranţă şi persecuţie, de apăsare socială şi exploatare economică, inaugurată de Habsburgii romano-catolici, Biserica romînească, cu ierarhii, clerul şi credincioşii ei, este umilită şi aservită, iar suprema ei instituţie — Mitropolia Morisenei şi Timişorii, în fiinţă încă din epoca fericitului Ursu (787) „episcop al Avariţienilor”, (104) adică al strămoşilor noştri de sub stăpînirea avarilor, cu reşedinţa în aceeaşi cetate a *Morisenei*, în care au rezidat şi principii naţionali *Glad*

99) Dr. Borovszky Samu, *Temes vármegye*, Budapest, 1910, p. 129.

100) Böhm, o. c., I, p. 276—354; Grisellini, o. c., p. 71—107.

101) *Pomelnicul* cit.; cf. Mata Kosovaţ, o. c., p. 660.

102) Szentkláray, *A szerb monostoregyházak*, p. 13; D. Ruvaraţ, *Opis temișvarske eparhije 1727 godine*, Srem Karlović, 1923, p. 4—7.

103) Traian Birăescu, *Banatul sub turci*, Timișoara, 1934, p. 13 și urm.

104) Constantin C. Diculescu, *Contribuție la vechimea creștinismului în Dacia. Din istoria religioasă a Gepizilor*. Anuarul Institutului de Istorie Națională, vol. III, Cluj, 1926, p. 376.

și *Optum* din epoca venirii ungurilor din Atelkuz și Lebedia — (105) a fost degradată și aproape desființată după moartea ultimului mitropolit, *Gheorghe Popovici* de la 1745—1757, adică exact la o sută de ani de la trecerea în lumea dreptilor a sf. Iosif cel Nou.

Degradată la rang de episcopie, condusă de ierarhi străini, Mitropolia rominească a trăit însă, în conștiința strămoșilor noștri, care la 1848 au chemat-o, temporar, la viață, iar definitiv abia peste un secol, în zilele noastre.

Constatarea recentă (la 1953) a istoricului maghiar *Moravcsik Gyula*, profesor la Universitatea din Budapesta, că încă la 1020 exista *episcopia Timișului*, dependentă de arhiepiscopia autocefală a *Ohridei*, restaurată de împăratul *Vasile II Bulgaroc-tonul* (976—1025): „Emellett szól az is, hogy a legujabb kutatások szerint az *achridai* érsekség területe kiterjedt a *Temes vidékére* is, s itt egy *Temes* nevű helység volt a keleti egyház középpontja”, — (106) prietenul și aliatul lui *Optum*, ultimul principe romin independent al Banatului sau Timișanei, vine să întărească tot ceea ce s-a afirmat aici în legătură cu originea și cu vechimea Mitropoliei noastre istorice, — născută în *basi-tica romană* cu *baptisteriu episcopal*, durată din cărămizi romane cu sig. *Leg. XIII G(emina)*, din cetatea *Morisenei* —, (107) înmormintată de streini, revendicată și postulată de conștiința strămoșilor de la 1848, și restaurată de strănepoții lor în toată strălucirea ei.

Poporul dreptcredincios din Banat cu Preoții lui, în frunte cu Înalt Prea Sfințitul arhiepiscop și mitropolit *Vasile III*, urmașul legiuit și canonic, al sf. Iosif cel Nou, și deținătorul de azi al Scaunului „obișnuitului Mitropolit românesc de la Timișoara”, acum, — după ce, prin votul sf. Sinod al Bisericii orto-

105) Dr. Szalay József és Dr. Baroti Lajos, *A magyar nemzet története*, I, Budapest, ed. Millenium, 1896, p. 77—84, 96—98, 145, 149—150; Hóman Bálint és Szekfű Gyula, *Magyar történet*, I, Budapest, 1941, p. 119—130, 160—178, 179, 200; Victor Motogna, *Ohtum*, Timișoara, 1942, p. 6—15; *Vita S. Gerardi*, cap. VIII—XIII.

106) Moravcsik Gyula, *Bizanc és a magyarság*, p. 57.

107) Dr. Juhász Kálmán, *A csanádi püspökség története*, Munkács, 1930, p. 30, 63; Zeiller, o. c., p. 202; Ortway Tivadar és Szentkláray Jenő, *Történelmi Adattár a Csanád-Egyházmegye hajdanához és jelenéhez*, III, Temesvár, 1873, p. 22; Acsády Ignác, *A magyar birodalom története*, I, Budapest, 1903, p. 78.

doxe-romine de la 28 februarie 1950, a fost ridicat la cinstea altarelor, aduc, la a treia centenară aniversare a pristăvirii sale, omagiul și prinosul lor de slavă, venerație și închinare memoriei marelui și sfântului Mitropolit Iosif II cel Nou al Timișorii și a toată Țara Banatului, care de sub lespede mormintului său — devenit izvor de vindecări minunate — de la Partoș, continuă să reverse binecuvântări și să mijlocească, la tronul cel mai presus de Ceriuri, darurile Duhului Sfânt, peste urmașii și strănepoții celor ce l-au întimpinat, ca pe un sol al Cerului, în cetatea Timișorii la anul 1650. Minunat este Domnul întru Sfinții Lui!

Prot. Dr. GH. COTOȘMAN
vicar arhiepiscopesc.

VIAȚA ȘI PETRECEREA SFINTULUI IOSIF MITROPOLITUL BANATULUI

Acesta a fost încă de timpuriu închinat lui Dumnezeu și viața sa din pruncie la Sfetagora și-a petrecut. Încă în minăstirea din acest sfânt Munte petrecind, a tămăduit prin rugăciunile sale pe mulți bolnavi și betegi căci avea, încă de atunci, darul ceresc al tămăduirilor. Și de multe arătări a avut parte și prorocii a făcut. Iară în suta a șaptesprezecea, la ani 1650, cînd în Țara Banatului și în cetatea ei de căpetenie stăpîneau turcii cei păgîni, văduvindu-se scaunul străvechi al mitropoliei Banatului, sfîntul Iosif a venit de la sfîntul Munte, mitropolit al Timișorii și al întregii Țări a Banatului, din colțul Tisei și pînă la Rîșava și de la Murăș pînă la Dunăre. Ajungînd cu rădvanul pe malul drept al Dunării, însoțit de diacul său Damaschin, au fost nevoiți să treacă Dunărea, ca să vină în Țara Banatului, pe podul imblător de la Palanca. Dar caii se temeau și n-au vrut să coboare de pe mal pe pod. A încercat să-i pornească diacul Damaschin, luîndu-i de zăbele și indemnîndu-i cu vorbe blinde, dar bieteile dobitoace tremurau de groază și s-au făcut peste tot albi de spume. Vizitiul a încercat cu răul, cu sudălmii și strigăte și lovituri de bici, mai pomenind și de necuratul. În cele din urmă a coborît sfîntul mitropolit din rădvan, a dojenit cu vorbe blinde pe vizitiu pentru cuvintele sale nesocotite, a luat din miinile diacului zăbelele cailor, le-a grăit dobitoacelor îngrozite cîteva cuvinte blinde, de îmbărbătare și caii s-au făcut dintr-odată ca mieii și au coborît pe podul bătut de valuri, stînd blînzi și nemișcați pînă cînd podul a ajuns la malul stîng al Dunării, la Palanca. Toți cîți au văzut cele petrecute s-au minunat și au îngenunchiat în fața sfîntului mitropolit, sărutîndu-i poala sutanei, cunoscînd că alesul lui Dumnezeu este, căci și dobitoacele i se supun și-l ascultă. Iar cînd a fost să ajungă, în drum spre Timișoara la Virșeț, era în fapt de seară. Dinspre Dunăre s-a pornit o vijelie de s-a întunecat tot pămîntul de jur

împrejur, încît nu se mai vedea nici degetul înaintea ochilor ; și cădea o ploaie ca din rupere de nori, cum nu s-a mai pomenit. Amindoi vizitii au pierdut drumul, rătăcind vreme îndelungată, fără să mai ajungă la Virșeț, unde trebuiau să sosească la întîiul innoptat. În acest timp sfîntul mitropolit și cei împreună cu dînsul au ațipit toată vremea, somn bun. Cînd s-a potolit vijelia și a început cerul să se răzbune, mîjgea de ziuă. Atunci au zărit un sat înaintea lor și s-au pomenit că, la intrarea în sat, o ceată de călăreți turci le ațîn calea. Cînd s-a oprit rădvanul sfîntul mitropolit a scos capul de sub țolul rădvanului. La aceasta s-a apropiat călărețul din frunte și a întrebat : cine și unde este marele preot „ghiaur“, care merge la Timișoara. Această întrebare i-a înspăimîntat pe toți. Dar sfîntul mitropolit a răspuns liniștit că el este acela. Atunci aga Ismail, căci el era cel cu întrebarea, a coborît tîin și cu vorbe blînde a rugat pe sfîntul mitropolit în numele lui Allah și al lui Iisus, să se întoarcă la Virșeț, unde întîia lui cadînă zace de trei zile în chinurile facerii. I s-a arătat în vis îngerul ei creștin și i-a spus că, pînă nu trece rădvanul preotului celui mare care merge la Timișoara prin fața porții haremului, nu-i va da Allah ușurare. Același înger i-a mai vestit, ca în zori să meargă aga să-l aștepte pe sfîntul mitropolit la Sama, un sat din apropiere, și să-l întoarcă prin Virșeț și iată că arătarea s-a împlinit. Pentru aceasta și-a îngăduit să oprească rădvanul și el, aga, roagă pe sfîntul mitropolit să se întoarcă la Virșeț, că-i dă cit cere. Iară sfîntul mitropolit a dat poruncă vizitiilor să întoarcă și i-a spus agăi că nu pentru bunuri lumești se întoarce, ci pentru a împlini voia lui Dumnezeu și a se slăvi numele Lui. Protopopul din Palanca, care era soț de drum al sfîntului mitropolit, voia să-l sfătuiască pe ierarh ca să nu dea ascultare unui păgîn. Sfîntul mitropolit însă, l-a dojenit pentru astfel de vorbe, spunînd că Dumnezeu unul este în Sfînta Treime pentru toți și nimeni a cunoaște căile Lui nu s-a învrednicit. Dar ascultare a-l da dator este fiecare om, prin gura oricărui ar grăi Domnul. Deci sfîntul mitropolit nu a mai rostit nici un cuvînt, ci s-a adîncit în rugăciune. Iar cînd a trecut prin fața porții, unde zăcea lehuza, cadinei i s-au ușurat durerile și a născut un prunc. Aga Ismail a alergat după rădvan și a sărutat mina sfîntului mitropolit, plîngînd ca un copil. Acest prunc, născut din tată turc și mamă creștină a fost botezat de mamă-sa și a fost trimis la școală la Săbeș ; ajungînd vîrsta, s-a călugărit la sf. minăstire Vărădia, primînd numele de Gherasie. De aici a trecut la mitropolitul Ungro-Vlahiei, la sf. minăstire a Sloboziei. Iară de acolo, după o lungă vreme, la mitropolitul Ardealului la Bălgrad, de unde a ajuns episcop al Caransebeșului. Venînd vîldică al Caransebeșului și Virșețului, a fost apărătorul vajnic al credinței și cel mai destoinic vîldică dreptcredincios din vremile acelea, apărătorul, luptătorul și orînduitorul sfîntei Biserici și al vîldiciei Săbeșului, în cele mai grele vremi.

Nimeni a cunoaște căile Domnule nu s-a invrednicit; noi numai datori sintem ascultare a da poruncilor Lui prin oricine ar veni.

Iar cind s-a apropiat sfintul mitropolit de Timișoara, chiar la vadul Timișului, l-au întâmpinat 50 de călăreți turci, trimiși de pașa Fasli al Timișorii, care a auzit de minunea săvârșită la Virșeț. Fiind și el copil de creștin, de la marea Dalmației, s-a turcit în robie, rămânind totuși bun cu creștinii. Cind a intrat în Timișoara, mare alai și mare paradă l-a așteptat pe sfintul mitropolit. Multime multă și fără de număr s-a adunat din toate părțile pașalicului și din toată Țara Bănătului, ba chiar și de la îndepărtata Buda și de dincolo de Dunărea ungurească. Iar cind s-a sfârșit cu parada și sfintul mitropolit a fost dus la casa sa, trecind pe ulița argintarilor, înainte de a apuca pe calea bisericii, venită feciorii lui Iovan Capră, au scos pe targă pe tatăl lor, care era ologit de 20 de ani și l-au așezat în calea sfintului mitropolit, care oprindu-se lingă olog și-a pus mina pe capul lui și cel ce, pînă aci, era purtat de alții s-a sculat singur și a umblat. Și lumea s-a minunat și s-a închinat și toți au căzut în genunchi sirguindu-se să sărute poala sfintului mitropolit, chiar și turcii. În anul următor a plecat pașa Fasli, venind în locul lui pașa Korisanț care a fost om neingăduitor și rău la suflet, ca unul ce suferea de ficat. Dar sfintul mitropolit vorbea cu el blind și-i dădea daruri de aur și argint și așa l-a înduplecat de nu s-a legat de bisericile din Timișoara. În anul 1652, la sfinții apostoli Petru și Pavel, care era hramul sf. biserici vlădicești cea veche din lemn, din maidanul Răduților, sfintul mitropolit s-a dus să slujească de hram. În timpul sf. liturghii de la Palanca cîrnă a început a ieși fum și foc care s-a arătat, cu vîlvătăi pînă la cer și vînt mare s-a pornit, acind focul cătră Palanca mare și peste cetate, incit s-au aprins și dughenile de sub zidul Iosimii. De acolo focul s-a întins către casele turcilor și a început să ardă și cetatea; și au ars din trei părți pălăncile, pînă a ajuns focul la oborul vaidei, de acolo la casa pașei și pînă aproape de biserică, unde slujea sfintul mitropolit. Lumea fugea țipînd de groază, căci ardeau care și oameni, bărbați și femei, copii și bătrîni. Atunci sfintul mitropolit a ieșit în odăjdii din biserică și s-a întors cu fața la foc, privind prăpădul care se apropia acum de sf. biserică și lumea inebunită de spaimă. Apoi a căzut în genunchi pe treptele bisericii și a atins țărîna cu fruntea și a stat așa și s-a rugat. Deodată de la miază-zi nori negri s-au văzut înălțîndu-se și fulgere au tunat cu grozăvie; într-o clipită s-a pornit o ploaie cum nu s-a mai pomenit, de curgeau apele ca la potop și au înneecat focul și au stins tăciunii și au spălat toate urmele prăpădului. Iar cind a fost aproape de chindie s-a luminat cerul și s-au arătat șapte curcubeie, unul peste altul. Atunci sfintul mitropolit s-a ridicat din genunchi și odăjdiile lui erau uscate, neatinse de nici un strop de ploaie. Intorcîndu-se acasă s-a închis în chilie.

sa și timp de trei zile n-a ieșit și nu s-a arătat la nimeni. La urmă cind a ieșit și s-a arătat la lume avea semnul sfintei Cruci ars pe dosul palmei de la mina stingă. Dar acest semn nu era roșu, ca de arsură, ci galben, ca aurul curat, și lumina la umbră și la întunec. Acest semn l-a purtat pînă l-au așezat în mormint. De ziua hramului sf. minăstiri Partoș, adică la sfînții arhangheli Mihail și Gavriil, igumenul minăstirii l-a poftit pe sfîntul mitropolit să vină să slujească la minăstire, căci multă lume o să se adune și lumea dornică este tare de a-l vedea la față pe sfîntul mitropolit cel făcător de minuni. Și sfîntul mitropolit făgădui că va merge. Iar cu trei zile mai înainte a plecat pe picioare din Timișoara, neavînd alți însoțitori decît pe fratele Arion, care era îngrijitorul lui și pe diaconul său Damaschin. Dar pe drum s-au înșirat toate satele în urma lui, așa că a ajuns la minăstire cu un alai de peste o mie de oameni, încît s-au speriat cei din Partoș, crezînd că vine vreo armată străină. Cînd s-au apropiat și au văzut pe sfîntul mitropolit în frunte, i-au sărutat hainele. Din depărtări mari au adus la sf. minăstire bătrîni și schilozi de i-au așezat la intrarea bisericii și cînd a trecut sfîntul mitropolit printre ei, mergînd, a doua zi, la slujbă, aceștia de pe jos sau de pe tîrgi, au întins mîinile cîtră el milogindu-se. Iar sfîntul mitropolit a grăit cîtră ei zicînd : „Nu-mi cereți mie tămăduire, ci credeți tămăduitorului de oameni — Domnul nostru Iisus Hristos, rugați-vă Lui și vă veți tămădui“. Și s-a oprit în mijlocul lor și a ingenunchiat și s-a rugat. Cînd s-a sculat și a intrat în biserică, unsprezece ologi și bolnavi s-au ridicat în picioare sănătoși și au intrat și ei după el în biserică, lăudînd pe Domnul.

În anul 1653, la Paști, sfîntul mitropolit și-a lăsat scaunul din Timișoara și s-a așezat la sfînta minăstire a Partoșului și aci a trăit în posturi și rugăciuni vreme de trei ani, pînă în anul 1656, la sf. Adormire a Maicii Domnului, cînd a trecut la cele veșnice. În acești trei ani au venit din mari depărtări bolnavi la el și mulți s-au vindecat. În anul morții, luni, înainte de sf. Mărie Mare, a chemat sfîntul mitropolit pe igumenul Nifon al sf. minăstiri și i-a spus că ceasul se apropie pentru deslegarea de viața aceasta pămîntească și a lăsat cu limbă de moarte despre toate cum să se împartă și cum să se orînduiască. Mormîntul i-a fost dinainte pregătit, în fața altarului sf. biserici celei noi, pe care el a zidit-o din piatră, lingă cea veche din lemn. Și a chemat pe toți frații și și-a luat iertare de la toți. După aceea s-a împărtășit cu sfintele Taine și la apusul soarelui și-a dat sufletul, înconjurat de toți frații și de multă lume adunată la vestea morții lui. În clipa în care sufletul lui a părăsit această lume pămîntească, clopotele din biserică cea nouă au început să bată și să sune singure și au zvonit vreme de un ceas, fără ca țipenie de om să fi fost în biserică și fără ca mină de om să fi atins pălămarele lor. Iar lumea s-a minunat tare și s-a închinat, cunoscînd că un sfînt a fost cu adevărat mitropolitul. În ziua de sf. Mărie Mare, adică la Adormirea Maicii Domnului, a

venit episcopul Ioanichie al Caransebeşului, episcopul Isachie al Vişetului, episcopul Moise al Lipovei, cu 12 protopopi şi 21 de preoţi şi i-au făcut pogribania, aşezindu-l în mormintul din biserică lui cea nouă, de mai înainte pregătit.

După ce l-au aşezat în mormint, voind meşterii să acopere gura mormintului cu lespede frumoasă cioplită şi înflorită, înzadar s-au opintit toţi şase, căci nici măcar să o urnească din loc n-au putut, dar să o ridice. Şi se minunau tare, căci din curtea bisericii până lângă mormint ei au adus-o uşor. Au mai chemat patru oameni să le ajute, dar toţi n-au putut-o urni.

La urmă meşterul Lungu, pietrarul, care a săpat slovele de pe lespede şi-a adus aminte că a spus o vorbă urită în faţa mitropolitului, cînd a venit să vadă cum ciopleşte florile şi slovele de pe lespede. Deci a ingenunchiat în faţa mormintului şi s-a rugat cerîndu-şi iertare pentru acele vorbe nesocotite. După aceea au pus miinile pe lespede şi cei şase au ridicat-o uşor, aşezindu-o peste mormint şi întărînd-o.

Toate acestea s-au aflat însemnate pe un minei grecesc al sf. minăstiri Partoş, de mina diacului sfîntului mitropolit, cu numele Damaschin, de unde, copiate de mulţi, s-au răspîndit în toată Ţara Bănăţului, încît cu o sută de ani înainte le ştiau bătrînii. De la aceştia se mai ştiu pînă azi şi minunile care s-au săvîrşit după moartea sfîntului mitropolit, la mormintul său, aşa cum au fost însemnate pe sfintele cărţi ale minăstirii, astăzi pierdute.

În anul 1658, la sfînţii apostoli Petru şi Pavel a venit la minăstire la Partoş, Iăniş Enuică, cu fiica sa, care dintr-o boală a rămas surdă şi mută. Fiindu-i singurul copil, tatăl a venit cu ea de la Ramna vreme de două zile. În seara dinainte de sărbătoare, stareţul, la vecernie, a împărtăşit fata, care toată noaptea a petrecut-o în genunchi pe mormintul sfîntului Iosif. În zori de zi a aţipit pe mormint. Cînd au venit călugării la utrenie au aflat-o adormită pe lespede a mormintului. Trezindu-se a întrebat, mirată, unde se află. Atunci i-a răspuns stareţul şi au cunoscut cu toţii că i-a venit iarăşi graiul şi auzul şi au adus laudă lui Dumnezeu şi sfîntului Iosif. În anul 1672 chinezul Ilie Micuş din Ciacova, a adus la mormintul sfîntului Iosif pe fiica sa Anca, bolnavă de pleacă (epilepsie). Şi boala a apucat-o chiar înainte de începerea sf. liturghii. De cum s-a apropiat de mormintul sfîntului Iosif s-a potolit, nu mai făcea spume la gură şi nu se mai zbătea. Iar cînd a început sf. liturghie ea s-a sculat citavă şi a ingenunchiat pe mormint, stînd aşa cît a ţinut sf. liturghie, după care a ieşit sănătoasă din biserică. În anul 1685, la sf. Mărie Mică, adică la Naşterea Maicii Domnului, neguţătorul Pavel Grecen, din Timişoara, s-a vindecat la mormintul sfîntului Iosif, de cea mai grozavă boală, care se cheamă lepră. Iar în anul 1692 s-au vindecat la mormintul sfîntului doi ologi din Caransebeş: Ilie Daia şi Gheorghe Avidei. În anul 1703 s-au vindecat la mormintul sfîntului Iosif doisprezece ciu-

mați. În anul 1705, înainte de Sinnicoară, 25 de aidamaci blestemați de Dumnezeu și de oameni, după ce au aprins mai multe case în satul Partoș, au omorât doi oameni și au prădăluit o mulțime de case, au batjocorit femeile, bărbații fiind duși la corvoadă, să facă șanțul cetății, la Ciacova, iar mai apoi au venit la minăstire. Călugării au zăvorit, porțile. Dar aidamacii au dat foc și au pătruns cu sila, omorînd 5 călugări. Starețul cu patru frați și cu 18 fecioare din sat, care au fugit în minăstire, ca să nu fie pingărite de acei aidamaci afurisiți de Dumnezeu, au intrat și s-au încuiat în sf. biserică. Spărgînd ușile, blestemații au pătruns în biserică, rinjind la fecioare, care s-au strins toate lîngă altar, la mormîntul sfîntului Iosif, și stăteau speriate, ca niște mieluse de jertfă. Căpetenia pingăritorilor s-a apropiat de fete și a scuipat lespede de pe mormînt, iar ceilalți s-au grăbit s-apuce fetele. Dar în clipa aceea i-a fulgerat pe toți ca un trăsnet, de s-au ologit toți de mîini și de picioare, au căzut jos și nici vorbi n-au mai putut, ci mugeau ca vitele. Ortacii lor din sat văzînd că aceștia nu mai vin au alergat la ei la minăstire, dar văzînd cele petrecute s-au pus pe fugă. Pe cei loviți de blestem călugării i-au scos din biserică și voiau să-i așeze în paturi ca să-i îngrijească. Dar oamenii din sat adunîndu-se, înverșunați fiind împotriva lor, pentru faptele diavolești ce au săvîrșit, i-au smuls din mîinile călugărilor și i-au căsăpit cu topoarele.

În anul 1709, la Sinîtlie, adică la sfîntul marele prooroc Ilie, au venit la sf. minăstire doi turci, aducînd cu ei pe o targă pe un al treilea și cerînd să fie sloboziți în minăstire. Fratele Teodor, portarul, i-a întrebat cine sînt și ce vor. Iar aceia i-au răspuns că aduc pe aga Mustafa, care zace de șase luni de ologeală, că nu-și poate mișca mîinile și picioarele. Au încercat în zadar toate leacurile și acum au venit la mormîntul sfîntului ghiaur din Partoș. Fratele Teodor le-a răspuns că sfîntul Iosif este un sfînt creștin și nu păgîn, deci ei nu au ce căuta cu bolnavul lor la minăstire. Venind însă starețul Vasile a poruncit să fie dus bolnavul în biserică la mormîntul sfîntului Iosif. Și, după ce aga a fost așezat pe lespede de pe mormîntul, starețul s-a îmbrăcat în odăjdii și a început slujba. În clipa aceea bolnavul s-a ridicat singur în picioare, a privit spre altar, apoi s-a întors spre lumea care umpluse biserica, a ingenuunchiat cu lacrimi în ochi și a sărutat lespede de pe mormîntul. După sfîrșitul slujbei s-a dus sănătos la ale sale.

Au mai fost încă multe alte minuni și tămăduiri la mormîntul sfîntului Iosif, care nu s-au însemnat și deci, nu se știu. Iar acestea s-au scris ca aceia ce le vor citi să i-e folos, cunoscînd cea fără de margini putere a lui Dumnezeu. Carele pe cei aleși ai Săi îi acopere de darurile Sale minunate și-i răsplătește pentru faptele și cugetul lor cel curat.

BISERICA ȘI SOCIETATEA

UN EVENIMENT DE SEAMA ÎN VIAȚA ȚĂRII NOASTRE : ALEGERILE DE DEPUTAȚI PENTRU SFATURILE POPULARE.

În ziua de 11 martie se vor desfășura în întreaga țară alegerile de deputați pentru sfaturile populare. Milioane de oameni ai muncii vor alege pe noii gospodari ai comunelor, orașelor, raioanelor și regiunilor.

Sfaturile populare sînt o creație a regimului nou de democrație populară. Ele nu existau în trecut. Odinioară puterea de stat era încredințată unor funcționari numiți de guvern. Prefecții, primarii, pretorii, erau slujbași ruși de popor și care asupreau poporul. Ei nu numai că nu plecau urechea la frămîntările și la nevoile de viață ale poporului, dar îl asupreau ca adevărați vătăfi ai regimului burghezo-moșieresc. Controlul activității lor cădea numai în sarcina puterii centrale, a ministerelor de care depindeau. Pentru cele mai simple chestiuni, în legătură cu școala, cu drumurile, cu sănătatea publică, oamenii muncii trebuiau să se adreseze autorităților din București. Aci era centralizată în minile guvernului, ca organ executiv, întreaga putere de stat. Acesta hotăra asupra nevoilor de viață ale cetățenilor din cel mai neînsemnat oraș din provincie, din cel mai îndepărtat cătun, fără însă a cunoaște aceste nevoi. Organele județene, agricole, financiare, sanitare, erau doar niște birouri de înregistrare a cererilor venite din partea petiționarilor, cereri care mergeau cu referate peste referate și rapoarte la organul central spre rezolvare.

Acest sistem de lucru folosea de minune claselor stăpînitoare, căci îngăduia guvernelor pe care le reprezentau să strîngă la centru toate firele puterii de stat, să ridice astfel un zid între masele populare și aparatul de stat și să asigure folosirea acestui aparat, prin tot felul de abuzuri, în scopul exploatării poporului muncitor.

Contrar vechiului aparat de stat, prin crearea sfaturilor populare se desăvîrșește înfăptuirea unui nou aparat de stat, legat de poporul muncitor și de nevoile lui. Masele largi sînt acelea care aleg pe membrii sfaturilor populare. Aceștia pot fi recheamați de cei ce i-au ales, în cazul că se dovedesc nedemni de încrederea ce li s-a arătat.

Prin urmare, funcționarii birocrați numiți de puterea centrală să conducă treburile administrative din comună, plasă sau județ, au fost înlăturați și în locul lor au fost create organe gospodărești locale, inzestrate cu drepturi largi pentru dezlegarea problemelor de interes local pe întregul teritoriu al statului popular respectiv. Astfel datorită faptului că sarcinile administrative de interes local trec în miinile organelor locale ale puterii de stat, în miinile sfaturilor populare, alese de popor, se infăptuiește o strinsă legătură a organelor de control cu masele, se deschide posibilitatea antrenării directe a maselor în toate muncile făcute de organele locale ale puterii de stat, în folosul oamenilor muncii.

La 11 martie, toți oamenii muncii din Republica Populară Romină, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex, religie, profesie, grad de cultură, care au implinit vârsta de 18 ani, sint chemați să-și dea votul în mod egal, secret și direct pentru deputații sfaturilor populare. Cele mai largi mase de oameni ai muncii din țara noastră, muncitori și țărani muncitori, oameni ai științei, artei și culturii, preoți de toate nuanțele, aleg prin voturile lor pe cei mai buni fii ai poporului, pe cei mai harnici și mai devotați constructori ai noii vieți.

La noi, ca și în Uniunea Sovietică și în celelalte țări de democrație populară, există un singur partid, pentru că un singur țel au toți cetățenii și o singură dorință fierbinte de pace și progres. Limpede pină la evidență au explicat acest lucru conducătorii delegației sovietice care au vizitat India, la conferința de presă din 14 decembrie 1955 organizată la Delhi, răspunzind unora care reprezentau sistemul parlamentar burghez: „... existența a numeroase partide este caracteristică statului burghez, împărțit în clase. Partidele oglindesc și apără interesele claselor corespunzătoare, și de aceea fiecare clasă are, firește, partidul ei. În Uniunea Sovietică, în urma victoriei socialismului, a fost creată o societate cu totul nouă, societatea socialistă, în care nu există clase antagoniste, nu există grupări ale căror interese să se ciocnească și să vie în contradicție. Acum avem o societate omogenă, puternică prin unitatea și coeziunea sa... Pe cine ar putea să reprezinte acum, în U. R. S. S., un partid al capitaliștilor și moșierilor? La noi nu există capitaliști și moșieri, deci problema existenței unui astfel de partid este lipsită de temeii. Pe cine ar putea să reprezinte acum, în țara noastră, un partid chiaburesc? Creind orinduirea colhoznică, am lichidat pentru totdeauna vechiul sistem economic la sate, care zi de zi și ceas de ceas genera capitalismul. Acum tineretul nostru află despre chiaburi numai din cărți și din povestirile oamenilor din vechea generație...” (O solie a păcii și a prieteniei, Buc. 1955, pp. 189—190).

În ceea ce ne privește, n-avem ce suspina după vechea orinduire burghezo-moșierească. Șubrezenia și fățarnicia ei sint

destul de cunoscute. Poetul popular a caracterizat-o de minune în următoarele versuri :

Dați boeri cu gurilii
Că-ți găta minciunii !
Cu pălincă să mai dați
Să v-aleagă dipotați !

Deputații care vor fi aleși la 11 martie sint cu adevărat aleșii poporului. Participînd la vot cu toții ne arătăm ferma hotărîre de a păși înainte pe calea construirii unei vieți îmbelșugate și fericite, pe calea păcii, spre noi biruinți.

Poporul nostru, mindru de marile cuceriri de pînă acum, privește cu încredere viitorul ; el va munci cu și mai mult elan pentru înflorirea orașelor, satelor, raioanelor și regiunilor noastre, pentru o viață îmbelșugată și fericită, pentru pace. Căci tot ceea ce clădește acest popor prin munca brațelor și a minții, este o mărturie evidentă a voinței sale inflăcărate de pace.

Clerul și credincioșii Bisericii noastre, prețuind roadele binefăcătoare ale regimului popular și fiind alături de popor în lupta lui pentru pace, pentru o viață mai bună, participă cu bucurie la actul sărbătorec de la 11 martie, votînd pe candidații poporului. Astfel ei vor da încă o dovadă a patriotismului că-i însuflețește. Acest patriotism este forța prin care clerul și credincioșii vor colabora cu noile sfaturi populare în toate acțiunile de folos obștec și de apărare a păcii. Alături de întreg poporul muncitor, pășim înainte spre viitorul de pace și belșug care se făurește prin munca și lupta tuturor.

INDEPLINIREA MUNCILOR AGRICOLE DE PRIMAVARĂ, O SARCINA DE SEAMA A PREOȚILOR ȘI CREDINCIOȘILOR NOȘTRI

Țara noastră a pășit deodată cu începutul noului an, într-al doilea plan cincinal (1956—1960). În domeniul agriculturii acest plan prevede „sporirea producției agricole, vegetale și animale, atît în sectorul socialist cit și în sectorul micii producții de mărfuri, prin mecanizarea și folosirea îngrășămintelor chimice, prin creșterea randamentului la hectar, prin dezvoltarea irigațiilor și prin sporirea suprafeței arabile și agricole ; mărirea productivității în agricultură, micșorîndu-se cantitatea de muncă cheltuită pe unitate de produs agricol“. Este evident pentru oricine că premisele îndeplinirii acestor sarcini, vor fi puse încă în primăvara acestui an. În lunile de acum, se decide în mare măsură soarta viitoarei recolte, și implicit, bunăstarea poporului. De acest lucru trebuie să fim cu toții conștienți, și în special muncitorii agricoli.

Însămînțările de primăvară trebuiesc făcute după metode agrotehnice avansate, iar nu potrivit unor vechi soroace de mult dezmințite. În primul rînd are o mare însemnătate respectarea epocilor optime de însămînțare. Obținerea unei recolte îmbelșugate atîrnă nu numai de modul cum însămînțăm, ci și de

data la care însămințăm. Experiența din anii trecuți dovedește că cele mai bune recolte se dobândesc atunci cînd se respectă termenele fixate în mod științific. Cu cît însămințările sînt făcute mai tîrziu, cu atît recoltele sînt mai slabe. În al doilea rînd trebuie aplicate toate metodele agrotehnice avansate, folosindu-se bogata experiență a agriculturii sovietice și experiența agricultorilor frunțași. Aceste metode se referă la alegerea și tratarea semințelor, pregătirea ogoarelor prin folosirea îngrășămintelor naturale și artificiale, arătura la adîncime reglementară, folosirea mijloacelor mecanizate, a tractoarelor, a mașinilor de semănat și altele. Un mijloc principal pentru mărirea producției îl constituie asociațiile agricole simple, întovărășirile agricole și gospodăriile agricole colective, în care se pot aplica mijloacele agrotehnice avansate și munca mecanizată pe terenuri întinse. Experiența arată că întovărășirile agricole și gospodăriile agricole colective au avut recolte mult mai bogate decît țărani muncitori care au muncit pe parcele individuale.

Vrem să amintim de un exemplu mult grăitor: în raionul Sinicolaul Mare, recolta din 1955 a stabilit între sectorul socialist și cel individual următoarele diferențe:

la griu	1.626 kg. față de 1.220 kg.
la porumb	3.077 kg. față de 2.600 kg.
la sfecla de zahăr	19.252 kg. față de 15.000 kg.

Superioritatea formelor socialiste de producție agricolă față de cele particulare, este evidentă.

De aceea trebuie continuate strădaniile pentru formarea de noi asociații agricole, întovărășiri agricole și gospodării agricole colective.

*

Am pomenit acum despre o serie de sarcini care se cer traduse în viață. Intrucît majoritatea credincioșilor Bisericii noastre sînt muncitori agricoli, îndeplinirea în bune condițiuni a muncilor agricole preocupă îndeaproape și conducerea ecleziastică. Biserica nu este străină de eforturile menite a îmbunătăți viața oamenilor muncii, printre care se numără și credincioșii săi. De aceea, Consiliile eparhiale al Arhiepiscopiei Timișorii și Caransebeșului, cum și al Episcopiei Aradului, se adresează și pe această cale tuturor preoților și credincioșilor îndemnîndu-i să muncească cu mult zel pentru „piinea cea de toate zilele”. Clerul are îndatorirea de a îndruma pe enoriași potrivit direcțiilor conducerii statului, stînd alături de organele locale și în mijlocul credincioșilor. Credincioșii la rîndul lor trebuie să se întreacă pe ei înșiși, dovedindu-se a fi elemente constructive în societatea din care fac parte.

Pe ici pe colo se mai pot ivi unii care să încerce să se sustragă de la îndeplinirea obligațiilor lor, sau unii care umblă să influențeze pe alții șoptindu-le la ureche cuvinte veninoase. Îi cunoaștem cine sînt și nu ne lăsăm amăgiți. Munca noastră avîntată, conștiința și patriotismul nostru vor birui orice obstacole, orice împotriviri.

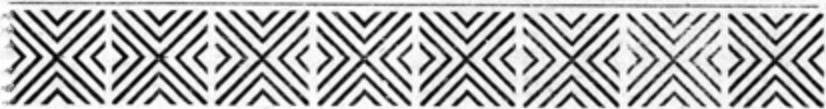
Pentru credincioșii ortodocși e o datorie de conștiință să fie printre cei dintii la terminarea în bune condiții a tuturor muncilor agricole de primăvară. Iar „cei ce lucrează pământul lor se vor sătura, pe cind cei leneși totdeauna vor fi în lipsă”. (Pilde, XXVIII, 19).

*

În primăvara anului trecut, clerul și credincioșii Mitropoliei Banatului au dovedit că pot munci bine și cu spor. Strădaniile lor menite a consolida Republica noastră dragă, au constituit un aport de seamă adus cauzei păcii. Bunăstarea, progresul și trăinicia unui stat iubitor de pace, reprezintă o cheazășie sigură pentru instaurarea păcii în întreaga lume. Muncind pentru statul nostru, muncim și luptăm pentru pace.

Deși se mai manifestă citeodată lipsuri, totuși, preoții și credincioșii noștri se pot mindri cu succesele de pînă acum. Acestea însă trebuiesc consolidate, dezvoltate. Campania agricolă de primăvară oferă un nimerit prilej pentru a aduce o contribuție în plus la întărirea patriei și la apărarea păcii.

PROBLEME PRACTICE

CÎȚI PREOȚI OFICIAZA SF. MASLU ?

Părintele T. Roșca din Caransebeș ne sesizează că în „Indrumările tipiconale pe anul 1955” editate de Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului, pag. 145 s-a strecurat o eroare pe care unii frai preoți o folosesc ca justificare pentru practica lor greșită în ceea ce privește modul de a oficia taina sf. Maslu.

În menționatele „Indrumări tipiconale” se spune într-adevăr că sf. Maslu poate fi săvârșit și de un singur preot. Este clar, după cum remarcă și părintele Roșca, că această indicație nu e corectă, chiar dacă unii teologi au susținut-o în decursul timpului (Mitrofan Critopulos, *Mărturisirea*, ed. E. I. Kimmel, Monum. fid. eccl. orient, t. II, Jenae, 1843, p. 153; Arhiepiscop Veniamin Crasnopievco, *Tablă nouă sau explicare mistică a locașului dumnezeiesc, a liturghiei și a tuturor serviciilor și lucrurilor bisericești*, ed. 2-a, St. Petersburg, 1879, p. 450; Daniil Smolodovici, *Liturgica...*, ed. 2-a, Kiev, 1861, p. 269; P. Lebedev, *Liturgica sau explicarea serviciului divin*, trad. Nicolae Filip, Buc. 1899, p. 415; Ilie Teodorescu, *Indrumări liturgice*, Buc. 1923, pp. 162—3).

După predania veche a Bisericii, sf. Maslu trebuiește oficiat de șapte preoți, trei sau cel puțin doi, și nici într-un caz numai de unul singur (Învățătura de credință creștină ortodoxă, Buc. 1952, p. 306). Simeon Tesalonicianul († 1430) spune deslușit în această privință : „...Nu trebuie a cerca mult pentru număr, deoarece numărul nu se prescrie. Însă deși nu se prescrie numărul, totuși trebuie să se păzească așezămîntul cel dintîi și să fie adică șapte, precum este datina cea dintîi, iară de nevoie și mai puțini, adică trei... Iar numai un preot să nu facă maslul. Că precum pentru arhieriei scrie să nu se hirotonească de unul, așa și pentru maslu să nu se facă de un preot...” (Despre sf. Maslu, cap. 283, Migne, P. G. CLV, col. 517, ap. Mitrofanovici-Tarnavski, *Liturgica...*, 1909, p. 767, cf. traducerea rom. tipărită de Toma Teodorescu, sub titlul : *Tractat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe*, București 1865, pp. 183—4).

Dacă unii autori de indrumări liturgice au prevăzut posibilitatea ivirii de cazuri cu totul excepționale cînd maslul să poată fi săvârșit și de un singur preot, apoi astfel de cazuri nu se poate spune că există la noi unde doi slujitori ai altarului se pot oricînd aduna pentru a oficia după cuviință taina sf. Maslu.

SCURT INDREPTAR PENTRU SERVICIUL LITURGIC
AL DIACONILOR *),

La serviciile divine, diaconul trebuie să respecte, în general vorbind, aceleași norme care se cer tuturor preoților slujitori: „...este dator preotul să slujească cu frică, cu cutremur, cu smerită căutătură a ochilor, cu cucernica mișcare a mâinilor, și stînd cu evlavie și cu toată întocmirea trupului din afară...” Ecteniile să le rostească deslușit, fără grabă, fără monotonie dar și fără exhibiții vocale, „prin modularea sau mlădieirea glasului și a tonalității, prin sesizarea și reliefaarea sau accentuarea justă a elementelor principale din frază sau a ideii centrale dintr-o rugăciune, prin nuanțarea adecvată a afectelor de duioșie, blîndețe, tristețe sau bucurie, indicate de litera textului...” (E. Braniște, Participarea la liturghie și metode pentru realizarea ei, în rev. Studii Teologice, nr. 7—8/1949, pp. 604, 606)

Cuviința și pietate, sfiala și respectul cu care sint săvîrșite cele sfinte, căldura și smerenia cu care sint rostite rugăciunile, solemnitatea, eleganța și demnitatea ținutei, (E. Braniște, art. cit., p. 607), toate, și poate încă multe altele, se cer unui slujitor al altarului (cf. I. Simionescu, Scrisori către un preot, Buc. 1943, pp. 22, 26). Pe această temă s-ar putea vorbi îndelung, cu atît mai mult cu cît diaconilor li se cere să dea strălucire și fast serviciilor religioase. În cele ce urmează nu ne vom extinde, dorind să atingem doar unele chestiuni tehnice, de a-mănunt am zice.

1. *Folosirea orarului.* În timpul rostirii ecteniilor, unii diaconi obișnuiesc să ridice orarul ținîndu-l cu trei degete ale mîinii drepte, pe cînd alții nu.

Din punct de vedere istoric, „nu avem nici un document mai vechi de sec. XV în care să ni se arate că în timpul ecteniilor, diaconul ridică partea din față a orarului cu trei degete, la înălțimea feței”. (Pr. Vasile C. Gregorian, Vesmintele liturgice în Biserica ortodoxă, Craiova, 1941, p. 53). Unii sint de părere totuși că diaconul ridică din vechime orarul, spre a indica co-rîștilor terminarea unei ectenii și începerea răspunsului cîntat, ori cum spune un cercetător, „diaconii la toate lucrărilor lor ridică orarul, ținîndu-l cu trei degete, și-l arată atît poporului cît și persoanelor bisericești drept semn al lucrărilor ce urmează în biserică, deșteptînd astfel atențiunea lor și invitîndu-i la rugăciune”. (V. Mitrofanovici — T. Tarnavski, Liturgia Bisericii dreptcredincioase răsăritene, 1909, p. 232).

Oricum ar sta lucrurile, există o practică întemeiată pe tradiție pentru folosirea orarului. De aceea nu se împotrivesc ni-

*) Redacția publică acest „scurt îndreptar...” atrăgînd de la început atenția asupra faptului că unele indicații pe care le cuprinde sint opinii ce pot și e bine să fie discutate, chiar în paginile revistei.

mic continuării ei. Ridicarea orarului indică poziția diaconului în rugăciune. Și pentru că azi la altceva nu folosește — căci utilizarea pe care o avea oarecând la cuminecătură a pierdut-o — poate fi ridicat cu trei degete ale mîinii drepte în timpul rostirii ecteniilor.

Nu are însă nici o justificare obiceiul unora care folosesc orarul doar la ectenia „Pe Prea sfînta curată, preabinecuvîntată...”. Dece numai în acest caz? *Ori la toate ecteniile, ori la nici una!*

2. *Cînd se încrucișează orarul?* Unele liturghiere mai noi (ex. ediția I. Mihăilescu și P. Angheliescu, 1936, p. 72) recomandă să se încrucișeze orarul în timpul rostirii sau cîntării rugăciunii Tatăl Nostru. Chiar și pr. Petru Vintilescu în propunerile pe care le-a făcut cu ani în urmă pentru revizuirea liturghierului român spune că în timpul rostirii rugăciunii domnești „diaconul începe a se încinge cruciș cu orarul, avînd grijă să fie gata în timpul rugăciunilor care urmează” (Contribuții la revizuirea liturghierului român. Studiu și Text, București 1931, p. 141).

Liturghierele vechi însă și majoritatea celor noi arată că încrucișarea orarului se face după rugăciunea plecării capetelor, în timpul cînd preotul citește rugăciunea „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase...” (Rîmnic, 1733, p. 111; București, 1741, p. 103; Rîmnic, 1787, fila 71 verso; Sibiu, 1814, p. 131; Buc., 1895, p. 150; Sibiu, 1902, p. 108; București, 1921, p. 115; București, 1937, p. 166 și 231). Nici nu poate fi altfel. Rostirea „rugăciunii domnești” e un moment solemn al sf. liturghii, arhierul și preoții se descoperă — dacă au culioane pe cap, coboară din tron ori strane, credincioșii își pleacă capetele, unii înghenunchează chiar... Toți se roagă, rostind ori cîntînd Tatăl nostru. Deci și diaconul. Dar *dacă se roagă*, atunci cum își mai încrucișează orarul?

Sf. Simion al Tesalonicului zice că diaconul se încinge cu orarul încrucișîndu-l, în vederea împărtășirii. (Despre dumnezeiescul templu, Migne, P. G. CLV, col. 384). Orarul se încrucișează așa dar înainte de cuminecare. Or între Tatăl Nostru și intrarea diaconului în altar spre a primi sf. trup și sînge al Domnului, momentul cel mai potrivit pentru această acțiune e cel de după rostirea: „Capetele voastre Domnului să le plecați” cînd se cîntă lung „Ție Doamne” și „Amin”, iar preotul se roagă: „Mulțumim Ție...” și „Ia aminte Doamne...”. Acum este timp suficient pentru încrucișarea orarului, după cum și ocazia cea mai favorabilă pentru un aranjament vestimentar, credincioșii fiind cu capetele plecate. (Vezi și Mitrofanovici-Tarnavschi, o. c. pp. 527—8; Ioan Felea, Simboluri liturgice, Arad, 1924, pp. 54—5; Ilie Teodorescu, Indrumări liturgice, București 1923, p. 53; Rînduiala slujbei arhieresti, ed. Sf. Sinod rus, Moscova, 1907, trad. rom. sub titlul: Tipicul arhieresc bizantino-slav la sfintele liturghii, 1943, p. 39; și Gherontie Nicolau, Indrumătorul liturgic, Buc. 1939, p. 186 n. 6).

3. *Rugăciunea de îmbrăcare a orarului.* Toate veșmintele se îmbracă rostindu-se o formulă sau o rugăciune oarecare. Să constituie singur orarul o excepție?

De fapt liturghierele nu indică nici un fel de rugăciune. Manuscrisele grecești mai vechi însă recomandă să se rostească: „Sfint, sfint, sfint este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea lui!” (Isaia, VI, 3). Această recomandare ar fi bine să fie respectată (cf. Ene Braniște, *Observațiuni și propuneri pentru o nouă ediție a liturghierului rominesc*, Buc. 1946, pp. 44—5).

4. *Ce face diaconul la „Să ne iubim unii pe alții...”*. După ce rostește aceste cuvinte, diaconul se închină de trei ori spunând: „Iubite-voi Doamne...” (Ps. XVII, 2) și „sărută orarul acolo unde este semnul crucii” (Mitrofanovici-Tarnavski, o. c. p. 505). Dacă sint mai mulți diaconi, „sărută fiecare orarul său, unde este semnul crucii, și unul pe altul pe umeri, zicind cuvintele: „Hristos în mijlocul nostru”, iar celălalt răspundând: „Este și va fi”. (Idem, o. c. p. 505 nota 2).

5. *Plecarea capului la citirea rugăciunii amvonului.* „În timpul rugăciunii amvonului, diaconul stă înaintea icoanei Mintuitorului cu capul plecat pînă la finea rugăciunii. Această plecare a capului are următoarea semnificație: în biserica primară, înaintea ieșirii celor credincioși din biserică, îi binecuvînta episcopul sau presbiterul cu rugăciunea care se citea după amvon în auzul tuturor, punind minile pe capetele plecate ale credincioșilor. Și acum se citește de preot rugăciunea amvonului, însă credincioșii nu pleacă capetele, căci ei le-au plecat la arătarea sfintelor taine. Însă spre amintirea acestei vechi datine a bisericii îi cere diaconului de a pleca capul în fața tuturor înaintea icoanei Mintuitorului, ca și cînd ar cere și ar primi binecuvîntarea de la Dumnezeu însuși...” (Mitrofanovici-Tarnavski, o. c. p. 542; cf. Petre Vintilescu, *Liturghiile bizantine privite istoric în structura și rînduiala lor*, Buc. 1943, p. 120 și P. Lebedev, *Liturgica sau explicarea serviciului divin*, trad. și prelucrare de pr. Nicolae Filip, Buc. 1899, p. 276).

6. *Ecteniile se rostesc toate de pe amvon sau nu?* Unele biserici n-au amvon. Altele însă au. Cum va proceda diaconul cînd biserica unde slujește are amvon? Va rosti oare toate ecteniile stînd în acest loc?

Ectenia mare, ca și ectenia întreită de după sf. evanghelie se rostesc, fără doar și poate, de pe amvon. Iată însă că ecteniile de după sfintele citiri sint întrerupte de rugăciunile pentru morți. În timpul acestora preotul cădește în altar iar credincioșii se ridică din străni ori de pe scaune. E un moment de jale, care coincide de altfel cu apropierea jertfei euharistice, căci imediat pe urmă începe „liturgia credincioșilor”, de la care „catehumenii” sau „păcătoșii” sint invitați a ieși. Greșește diaconul dacă coboară și el de pe amvon, stînd în fața ușilor împărătești?

De asemenea după „heruvic” se lasă dvera ca simbol al

Mespezii care a acoperit mormintul Domnului. Acum Iisus cel euharistic se află zăcînd în groapa potirului. Trupul lui sîrtecat de răni e acolo, pe altar, în fața noastră a tuturor. De aceea e potrivit ca după cîntarea Heruvimilor, diaconul să rostească ecteniile nu de pe amvon, ci stînd jos, în fața ușilor împărătești.

Urmează apoi sublimul moment al sfințirii darurilor. Acestea însă nu se consumă imediat. Rămîn tot pe sf. altar. Insuși Iisus Hristos Domnul se află acolo. De ce ar sta așa dar diaconul pe amvon cînd rostește ectenia de după acest moment înălțător? Nu, el va fi tot într-o atitudine smerită! În fața Domnului ce se află pe sf. masă, el nu se va urca pe amvon, ci va sta tot jos, ca vameșul, rugîndu-se cu smerenie: „Pe toți sfinții pomenindu-i...”.

În fine, preoții, diaconul și credincioșii se cuminecă. Potirul se duce la proscomidie. Hristos se înalță la cer: „Înalță-Te peste ceruri Dumnezeu...” (rugăciunea preotului cînd tămiază potirul înainte de a-l depune la proscomidie). Acum diaconul se poate urca iarăși pe amvon. Aci se va afla de aceea cînd se roagă: „Drepti, primind dumnezeieștile... taine...”. Va coborî spre a merge la icoana Mintuitorului cînd preotul „iasă” la rugăciunea amvonului, pentru a nu-i sta acestuia în față, interpunîndu-se între el și altar, în vreme ce se rostește: „...Cel ce binecuvîntează pe cei care te binecuvîntează...”.

7. *Cum se cădește în doi?* Cînd slujesc doi sau mai mulți diaconi, se obișnuiește să se facă căderea de doi împreună. În astfel de cazuri nu se respectă de către toți aceeași normă, deși există un obicei care e bine să fie observat. (cf. Gherontie Nicolau, o. c. pp. 33—36). Iată cum l-a consemnat arhimandritul Gherasim Safirin ajuns mai tirziu episcop: „După ce își iau poziția unul în fața celuilalt, stînd adică cel dintîi înaintea sf. mese cu fața spre apus, încep a cădi fiecare laturea sf. mese ce ară înaintea sa, și așa continuă mișcîndu-se fiecare pe dreapta pînă termină căderea sf. mese de cite patru laturile și, căderea aici se socotește termînată, cînd au cădît primul diacon laturea despre miază-noapte iar al doilea pe cea despre miază-zi a sf. mese.”

„La dreapta diaconului întîi, întors acum cu fața către proscomidie vine pe dreapta cel de-al doilea, cădesc împreună proscomidia și scaunul cel de sus, apoi cel dintîi cădește icoanele din dreapta scaunului celui de sus, iar cel de-al doilea pe cele din stînga acestuia...”

„Îeșind din altar, diaconii încep a cădi amîndoi deodată după obicei fiecare icoană de la catapeteasmă, icoana de la iconostas, pe cea de la strana episcopală... Apoi de acum se despart și cădesc... unul credincioșii de la sinul drept, celălalt pe cei de la sinul stîng al bisericii... Cădesc împreună fața credincioșilor... se întorc spre răsărit și urmează cu căderea după obicei pînă o termină”. (Gherasim Safirin, *Tipicul Oficiului divin executat de preoți cu sau fără diaconi în sobor, în rev. „Menirea preotului”, R. Vilcea, an. VII, nr. 11, 1—15 februarie 1897, pp. 3—4*).

Diaconul Nicolae.

INSEMNAȚII

ÎN LEGATURA CU ATITUDINEA CREȘTINULUI FAȚA DE VIAȚĂ

Sînt unii creștini care în dorința lor de a urma integral lui Hristos își închipuie că trebuie să se dezintereseze complet de viață, de lume, de cotidian, pentru a nu se preocupa decît de împărășia cerurilor, de viața veșnică. Aceasta îi duce la o atitudine pasivă față de nevoile și obligațiilor vieții.

Că acest fel de a înțelege lucrurile este greșit rezultă numai din aceea că mintuirea veșnică se obține pe temeiul faptelor săvîrșite în viața de acum, aceste fapte constituind garanția vieții fericite de dincolo, ci și din alte cîteva indicații scripturistice.

E adevărat că învățătura evanghelică promite o răsplată „în ceruri” (Matei 5, 12) pentru toți cei care cred. Dar tot atît de adevărat este că în „rugăciunea domnească” Mintuitorul ne învață ca dintre cererile esențiale pe care le adresăm lui Dumnezeu să nu lipsească și aceea legată de piinea cea de toate zilele, *) pe care să o cerem pentru *astăzi* (simeron). Nu pentru *mine*, ci pentru *astăzi*.

De asemenea tilharului de pe cruce care s-a pocăit, Iisus Domnul nu-i promite o fericire îndepărtată, atît de îndepărtată incît să nu-i atingă coarda sensibilității sale duhovnicești, ci îi spune: „*astăzi* vei ficu mine în rai” (Luca, 23, 43).

Chiar atunci cînd vorbește despre *fericirea viitoare* care trebuie dorită, Iisus spune creștinilor să se bucure de pe *acum* (Matei, 5, 12; Luca, 6, 23) deoarece siguranța celor ce vor veni e atît de mare incît dă dreptul celor vrednici, să se bucure și să fie fericîți încă de pe *acum*.

Așa dar fericirea pe care o dorește creștinul chiar dacă e viitoare, trebuie să-și aibe începutul *acum*, *azi* și *aici*, așa incît și dacă potențial e cetățeanul altei lumi, este totuși și cetățeanul *lumii de aici*, față de care își are îndatoriri bine precizate. Obligația lui este nu de a evada din viață și din cotidian, ci de a se integra lor, chezășuindu-și astfel prin „fapte” dreptul la cetățenia vieții de dincolo.

*) În legătură cu „piinea cea de toate zilele” un creștin japonez notează: „... Religia nu poate neglija complet problema pîinii. Adesea Iisus minca cu ucenicii Lui. Făcea din ospăț un rit religios și adaugă problema pîinii la Rugăciunea Dumnezească. Trebuie să avem clar această atitudine a Domnului”. (Tovahiko Kagawa, *Religiunea lui Iisus*, trad. Nicodem Ioniță, 1936, p. 41).

PREDICATORI ȘI AUDITORI, ÎN TRECURT ȘI AZI.

Publicind în numărul trecut al buletinului nostru o predică a sf. Grigorie din Nazianz la Nașterea Domnului, citiva lectori ne-au întrebat dacă ea a fost rostită chiar în forma aceasta înaintea credincioșilor și dacă ascultătorii erau capabili să urmărească argumentările subtile ale marelui ierarh. Cititorii vizati n-au așteptat răspunsul până cînd au și criticat pe credincioșii de azi care — spun ei — sînt mai prejos decît cei din veacurile IV—V, de vreme ce atunci erau atît de preocupați de problemele teologice, încît le dezbăteau pînă și în piețele publice.

Nu ne este necunoscut acest fapt. Știm că în prăvălie, pe ulițe, în băi, pretutindenea se discuta atunci despre misterele creștine. „Dacă ceri să-ți schimbe o drahmă, zice sf. Grigorie al Nisei — ți se răspunde că Tatăl se deosebește de Fiul, pentru că El nu-i născut. Dacă întrebî de piine, ți se răspunde că Tatăl e mai mare decît Fiul. Dacă vrei să afli de e gata baia, în loc să ți se răspundă la întrebare, trebuie să te mulțumești cu încredințarea ce ți să dă, că Fiul a rezultat din nimica“ (Despre dumnezeirea Fiului și a Sfintului Duh, ap. F. Farrar, Viața și operele sf. Părinți și învățători ai Bisericii, t. II, trad. Episcop Nicodem, Mănăstirea Neamț, 1934, p. 150).

Insemnează aceasta că, atunci, în veacurile IV—V, creștinii erau superiori celor din vremea noastră? N-avem dreptul și nici nu putem diminua slava „veacurilor de aur“; la fel însă nu putem și nu avem dreptul să disprețuim creștinii noștri de azi. Faptul că în trecut problemele teologice erau atît de mult dezbătute, pînă la vulgarizare, nu constituie un indiciu al superiorității lor. Nivelul doctrinar al acestor „nechemați dogmațiști“ cum spune același sfînt episcop al Nisei, este aspru ironizat chiar de Grigorie de Nazianz.

Iată ce povestește fer. Ieronim în epistola sa către Nepotian (trad. E. I. Popescu-Zimnicea, Două epistole ale lui Hieronymus, Buc. 1933, p. 299) „Într-o zi, întrebîndu-l pe Grigorie din Nazianz — care mi-a fost dascăl — ce vrea să sune evanghelistul Luca prin cuvintele „*sabato deuteroproto*“ el îmi răspunse rîzînd: „Am să-ți explic aceasta la biserică. În timp ce toată lumea mă va aclama, vei afla fără să vrei ceea ce nu ști. Numai tu singur vei tăcea și numai tu vei fi socotit de toți ceilalți drept ignorant. Căci nimic nu e mai ușor decît să păcălești prin ușurința frazei tale, mulțimea incultă, care te ascultă și care cu cit pricepe mai puțin din ceea ce aude, cu atît te admiră mai mult“.

Rezultă de aici că majoritatea guralivilor auditori ai savantelor cuvîntări gregoriene nu pot fi socotiți superiori credincioșilor noștri de azi. Dimpotrivă, în mediile asemănătoare celor în care și-a desfășurat sf. Grigorie Teologul activitatea sa omiletică, prediciile sînt ascultate azi cu mult mai multă înțelegere. Numai că rareori aceste predici se apropie de nivelul celor ale marelui Teolog.

Așa dar, nu creștinii auditori trebuiesc criticați, ci predicatorii trebuie să se străduiască a-și îmbunătăți cuvîntările.

INVAȚAMINTE DE PESTE VEACURI

În vremea noastră se pune mult temeii pe cercetările arheologice care oțără lumini nebănuite în ceea ce privește trecutul omenirii. Multe taine au fost dezlegate în urma descoperirii unei inscripții, unei gropi funerare, unei clădiri... Curiozitatea științifică este astfel satisfăcută. Dar nu odată aceste cercetări ne oțără și minunate învățăminte pentru viață. Cînd afli spre pildă că pe multe coifuri descoperite recent în U. R. S. S. se află formula „Doamne ajută” (cf. Em. Vasilescu, *Importanța descoperirilor arheologice din Uniunea Sovietică pentru studiul istoriei religiilor*, în rev. *Studii Teologice*, nr. 7-8/1955, p. 528), nu se poate să nu dorești să ai credința acelora care le-au purtat și să te străduiești să ți-o însușești dacă cumva ești șovăielnic.

Ori inscripția de pe o veche monedă grecească: „Inexplicabilului din noi și de deasupra noastră”, despre care vorbește scriitorul progresist Franz Werfel (Musa-Dagh, trad. A. Clain, București, Forum, f. a. p. 31)! Luînd cunoștință de această inscripție oare nu ești îndemnat la meditație, oare nu ești îndemnat să fi asemenea acelora care pînă și pe monede scriau atît de profunde cuvinte!

Sau un alt exemplu: pe zidul unui castel al cavalerilor ospitalieri înălțat în Siria după anul 1110, s-a găsit următoarea inscripție: „Sit tibi copia, sit sapiencia, formaque detur, inquinat omnia sola superbia si comi(tetur) — Să posezi avuție, să ai înțelepciune, să fi frumos, dar ferește-te de mindria care le nimicește pe toate”. (ap. P. Deschamps *Les chateaux des croisés en Syrie*, în rev. *L'Illustration*, nr. 4479 din 5 ianuarie 1929, pp. 10, 15). Iată un sfat care ne-ar fi de neprețuit folos multora dintre noi.

Anticii ne-au lăsat o sumedenie de astfel de inscripții pline de înțelepciune, pe care cunoscîndu-le și urmîndu-le indicațiile, am profita din toate punctele de vedere. Un studiu recent (C. P. Finlayson, *Edinburgh University Library's Greek Motto*, în: *Tome commemoratif du millenaire de la Bibliotheque Patriarcale d'Alexandrie, Alexandria, 1953*, p. 100) încerca să lămuirească sensul vechii inscripții: „Diploun orosin oi mathontes grámmata = oamenii învățați vād dublu”. Bine ar fi să fim și noi învățați pentru a dobîndi puterea înțelegerii, a priceperii tuturor problemelor! Pentru aceasta e necesar însă studiul, osteneala întru cele ale învățaturii.

Cercetînd rămășițele arheologice cu ochii deschiși, cu vederea indoită, cum zice inscripția acum citată, am putea afla multe lucruri care să fie de folos, nouă în primul rînd și apoi credincioșilor noștri.

O CARTE CE AR MERTIA SA FIE REIMPRIMATA

În ultima vreme, pornind de la combaterea unor practici greșite, publicistica noastră bisericească a dezbătut pe larg pro-

blema spovedaniei. Practici greșite se mai întîlnesc însă pe ici pe colo și în afara cazurilor vizate, ca urmare a unei insuficiente inițieri a preoților în „tehnica” mărturisirii. Înlăturarea acestei lipse se impune cu necesitate. Unul din mijloacele care ar duce aici ar fi și punerea la îndemina sfinților slujitori a unei cărți care să le indice, cu amănunte, modul de a proceda în „scaunul” spovedaniei. O astfel de carte există de fapt în românește. E vorba de așa numita „Carte foarte folositoare de suflet” aparținînd lui Nicodim Aghioritul, întocmită pe la 1794. Prima traducere s-a făcut din neogreacă, de către monahii Grigorie și Gherontie, la București în 1799. Pînă în 1928 au apărut 10 ediții, ceea ce arată largă circulație a exomologhitarului lui Nicodim (cf. Petre Vintilescu, *Spovedanie și duhovnicie*, Buc. 1939, pp. 5—9; Șt. Berechet, *Biserica ctitoră a vechii legislații*, în rev. B. O. R. nr. 6/1945, pp. 227—8).

„Cartea foarte folositoare de suflet” întrece prin cuprinsul ei alte publicații existente în românește (*Învățături pentru ispovedanie* ale mitropolitului Grigorie, Buc. 1764; *Prăvălioară de taina ispovedaniei*, Buc. 1781; *Prăvălioară*, Iași, 1784; *Scurtă învățătură a părinților duhovnicești*, Viena, 1787; ori traducerea lui Samuil Clain „*Îndreptarea păcătosului...*” din 1780 — reimprimată de Iacob Radu, la Oradea în 1930 — după scrierea „*Instructio poenitentis*” a lui Paul Segneri († 1694). Ea ar putea fi și astăzi de mare folos. E ceea ce ne face să credem că reimprimarea ei ar constitui un bun lucru.

Evident exomologhitarul lui Nicodim nu e lipsit de unele slăbiciuni, cu atât mai mult tălmăcirea românească. Punîndu-l de acord cu necesitățile duhovnicești ale credincioșilor de azi și revizuiind traducerea, acolo unde e necesar, poate sluji cu mult folos preoților noștri duhovnici.

PENTRU STIMULAREA INSUȘIRILOR ARTISTICE ALE PREOȚILOR

Intr-un foarte instructiv articol publicat de revista *Biserica Ortodoxă Română* sub titlul „Cultura preotului de astăzi” (nr. 7/1955, pp. 642—6) părintele profesor Emilian Vasilescu cere preoților să-și valorifice cunoștințele și calitățile literale, să practice — cu posibilitățile pe care le au — artele: „S-au văzut preoți și ierarhi creștini care, ca sf. Grigorie din Nazianz sau sf. Paulin de Nola, au îndrăgit pînă într-atît poezia, încît din sufletul lor îmbătat de frumos au început să izvorască gînduri înalte, înveșmîntate în haina măestrită a versului. Tot asemenea, nu sînt chiar atît de rari preoții și monahii care au zugrăvit pe pinză, pe lemn, pe sticlă sau pe zidurile bisericilor chipurile sfinților și scene biblice de toată frumusețea. Dar mai ales muzica — această artă care te transpune în sferile cerești — cît de frumos împodobește ea pe un slujitor al altarului cînd este cultivată cu îngrijire, cu stăruință și cu toată dragostea necesară! Un preot care iubește literatura și arta, un preot care a-

junge chiar să creeze literatură și artă, este o podoabă a Bisericii și o binefacere pentru sufletul a mii de credincioși, care știu să prețuiască darurile deosebite ale păstorilor lor, mai ales cind acestea sint puse în slujba lui Dumnezeu: Adevărul, Binele și Frumosul absolut“.

Cuvintele acestea pline de adevăr, trebuie să dea de gîndit, mai ales acelor care au primit talantul artei, de la Creatorul a toate. Avem și astăzi preoți care posedă reale calități artistice, dar pe care prea puțin și le exercită, și încă mai puțin le valorifică. Talantul însă nu trebuiește îngropat ci înmulțit, fructificat, spre binele obștii. Spunînd aceasta, gîndul ne zboară la exemplul unora dintre dascălii noștri de Teologie care ne-au învățat cum trebuie să imbinăm preocupările teologice și pastorale, cu cele legate de anumite indeletniciri artistice. Și exemplul lor merită să fie luat în considerare. Nu amintim aici nimic de părintele Gala Galaction, nici chiar de părintele I. Agirbiceanu a căror creație literară a devenit bunul întregului popor, ci ne oprim la aceia a căror pildă nu descurajează pe începători prin distanța prea mare ce ar exista între ei și modelul pus înainte. Astfel nu e mult de cînd părintele profesor P. Rezuș publică în revista *Flacăra versuri* („Cîntec de ieri“, nr. 26 din 27 iunie 1948, p. 7) ori *proză* (nuvela „Heleşteul“, nr. 47 din 21 noiembrie 1948, p. 7); au trecut ani de cînd venerabilul nostru dogmaist Vasile Loichița tipărea versuri pline de duioșie și delicatețe în publicațiile vremii (ex. *Junimea literară*, nr. 3, 4-5, 7-5 din 1908, pp. 53, 72, 105; nr. 1 și 9 din 1909, pp. 15, 170). Alții au realizat lucrări de valoare în muzică, pictură... Ar fi rău oare dacă s-ar ridica și dintre noi astfel de minutori ai condeiului?

Noi dorim ca îndrumările părintelui profesor Em. Vasilescu și exemplele mai vechi ori recente, să trezească în preoții noștri zelul de a se pune cu sîrg pe lucru și să scoată lumina de sub obroc. Am fi bucuroși să oferim paginile revistei noastre creațiilor lor, care stingace chiar la început, vor putea progresa pînă la a deveni de o incontestabilă valoare.

„PROTOPOP SAU PROTOIEREU“ ?

Mulți confrăți nu sint decisi în a alege între forma *protopop* și *protoiereu*, ori dacă se decid pentru una din ele n-au siguranța că au ales-o pe cea mai corectă.

De fapt corecte sint amîndouă. Cea mai încetățenită formă este însă aceea de *protopop*, în toate regiunile țării. Pe o carte cuprinzînd Faptele Apostolilor aflătoare în biblioteca Episcopiei Rimnicului un „protopop“ a scris următoarele în amintirea episcopului „chiriu chiru Climentu“: „... pentru pomenirea Pre(a Sfîinției Sale) să-i fie în veaci, pentru că i-amu slujitu 10 ani în protopopie (mi-a dat această carte)“. Exemple asemănătoare s-ar putea aduce nesfîrșite.

În Biserica noastră s-a folosit deci, peste tot, cuvîntul *protopop* ori *protopopiat*, nu *protoiereu* și nici *protoierie*. Forma *protoiereu* s-a introdus deodată cu legea clerului din 1893, fără vreo justificare temeinică și fără să corespundă unei necesități. Credincioșii au continuat să zică *protopop* și *protopopesc*, nefolosind *protoiereu*, sau cu atît mai mult *protoieresc* ori *protoierat* (cum am găsit în corespondența unui preot) ceea ce atinge neplăcut urechea.

Faptul că în cancelariile bisericești *protoiereu* începe să prindă rădăcini nu constituie un motiv de a-l folosi fără alegere. (Arhim. I. Scriban, *Protopop sau protoiereu?*, în rev. B. O. R. nr. 8/1926, p. 493—4) Nu putem renunța la un cuvînt folosit de toți credincioșii de dragul etimologismului (preot se zice în grecește *ierevs*), tot așa după cum nu ar avea rost să zicem *monastire* cînd toată lumea spune *minăstire*.

Știri și fapte din cuprinsul Mitropoliei Banatului

Arhiepiscopia Timișorii și Caransebeșului

VIZITAȚII CANONICE ȘI SFÎNȚIRI DE BISERICI

Continuind programul de vizitații canonice și de sfințire a bisericilor netirnosite de arhieru, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile a poposit în duminica din 25 septembrie 1955 la Virciorova, protopopiatul Caransebeș. Locașul de închinare de aici a fost în întregime renovat, adăugindu-i-se toate obiectele de cult și podoabele care îi lipseau. Preotul locului Zamfir Boldea ajutat de consilierii săi și de obștea credincioșilor, care au manifestat un zel deosebit pentru sfânta biserică, au făcut din casa lor de rugăciune un loc cu adevărat vrednic pentru sălășluirea întru-însul a Hristosului euharistic.

După oficierea serviciului sfințirii, Înalt Prea Sfinția Sa asistat de P. C. Preoți Teodor Roșca-Caransebeș, Ioan Cocirlă-Zervești, Zamfir Boldea-Virciorova, diaconii Ioan Botău și Ioan Bugariu, a săvârșit sf. liturghie, în cadrul căreia a predicat credincioșilor veniți să asiste la solemnul act, despre Biserică și despre datoria creștinilor de a viețui potrivit învățaturii Mântuitorului și urmînd exemplul sfinților.

În cadrul sf. liturghii, a fost hirotonit întru presbiter, pe seama parohiei Coșteiul de Sus, diaconul I. Bugariu.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, Înaltul nostru Hhriarh a vizitat parohia Saravale, protopopiatul Sinicolaul Mare, administrată de preotul Tiberiu Farca. El a fost întîmpinat de mulțimea credincioșilor, care l-au condus în procesiune pînă la biserică. Tirnosirea bisericii a fost urmată de slujirea sf. liturghii, la care Înalt Prea Sfinția Sa a adresat celor prezenți un cald cuvînt de învățătură. Răspunsurile liturgice au fost date de corul din Saravale condus de N. Șchiopu și de cel din parohia învecinată Igriș, dirijat de D. Galu.

La 30 octombrie a fost sfințită biserica din Milova a cărei reparare este în bună parte rezultatul muncii personale a decedatului preot de pie memorie Dimitrie Ganea. Actualul paroh, preotul Vasile Groza, deși înaintat în vîrstă, a continuat cu în-suflețire munca începută, ducînd-o la bun sfîrșit, prilejuind totodată credincioșilor din Milova momente înălțătoare în preajma Înaltului Chiriarh. La serviciul divin a cîntat corul bărbătesc din Conop, dirijat de cîntărețul I. Popovici.

În predica adresată cu acest prilej credincioșilor adunați

la biserică, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit le-a dat prețioase învățături, sfătuindu-i să urmeze exemplul sfinților a căror moaște s-au așezat în prestolul locașului de rugăciuni.

La 6 noiembrie Înalt Prea Sfinția Sa, întovărit de P. On. Dr. Marcu Bănescu, consilier administrativ, și de C. Diacon Ioan Botău, s-a îndreptat spre parohia Valea Bistra, protopopiatul Caransebeșului, pregătită prin grija preotului Ioan Chioaru și a credincioșilor comunei să primească, în vestminte de sărbătoare, consacrarea arhierească. La sf. liturghie ce s-a oficiat după actul tirnosirii, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile a rostit o predică în care — plecând de la afirmația parohului că Valea Bistra e o parohie mică și puțin înzestrată — a arătat că vrednicia creștină se măsoară după tăria credinței iar nu după considerente de ordin exterior.

Vizita pe care Părintele duhovnicesc al eparhiei, a făcut-o la Valea Bistra a constituit pentru credincioșii de aici un înălțător prilej de improspătare a energiilor lor spirituale, puse în slujba lui Dumnezeu și a deaproapelui.

POMENIREA ARHIEREULUI FILARET MUSTA

În toamna trecută, împlinindu-se 25 de ani de la moartea învățatului și de toți președintelui arhiereu Filaret Musta, fost vicar al episcopiei Caransebeșului, a fost oficiat la 13 noiembrie 1955 în catedrala din Caransebeș, un parastas de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile înconjurat de un sobor de preoți. Înaltul nostru Chiriarh a evocat cu acest prilej figura luminoasă a decedatului întru Domnul, model de sîrguință, corectitudine, uitare de sine și patriotism. Modul desăvîrșit în care arhiereul Filaret a imbinat credința sa religioasă cu dragostea de patrie, trebuie să însuflețească pe toți preoții și credincioșii, determinându-i să nu precupețească nimic atunci cînd e vorba de slujirea lui Dumnezeu și a poporului.

Pioasa pomenire din catedrala Caransebeșului reprezintă o binemeritată cinstire postumă adusă uneia din cele mai proeminente figuri ale Bisericii noastre.

UN GRUP DE OASPEȚI SOVIETICI A VIZITAT CATEDRALA MITROPOLITANĂ

Cu prilejul Lunii Prieteniei Romino-Sovietice din anul trecut, a sosit în țară o delegație sovietică în frunte cu P. I. Kudreavtev, prim locțiitor al ministerului Justiției al U. R. S. S. Din delegație a făcut parte și A. M. Lazarev, ministrul Culturii al R. S. S. Moldovenești. Vizitînd orașul Timișoara, în ziua de 14 octombrie împreună cu un grup de oaspeți, acesta a cercetat și Catedrala mitropolitană. El s-a interesat îndeaproape de arhitectura, pictura, sculptura, cum și de istoricul bisericii. Administratorul Catedralei, preotul T. Mărgineanțu, a dat toate răspunsurile solicitate, arătînd că isprăvirea zidirii și împodobirii Catedralei s-a făcut cu sprijinul regimului de democrație populară.

O MARTURIE VIE A COLABORARII DINTRE
CULTELE RELIGIOASE

În luna noiembrie, Dr. Mozes Rosen, șef rabinul Cultului mozaic din R. P. R. a vizitat orașul Timișoara. Cu acest prilej Comunitatea Evreilor a dat o recepție la care au luat parte conducători și reprezentanți ai tuturor cultelor din regiunea Timișoara, în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vasile.

La recepție au fost rostite cuvântări din care a reeșit cu evidență hotărârea tuturor de a lupta, umăr la umăr, pentru pace și de a sprijini acțiunile menite a oferi poporului din ce în ce mai multă bunăstare, progres și fericire.

Tuturor le-a răspuns Eminența Sa Dr. M. Rosen care într-o cuvântare profundă și însuflețită și-a exprimat convingerea că între oamenii religiei, indiferent de deosebirile existente, pot și trebuie să se stabilească strinse legături de frățietate și colaborare, pe baza multelor asemănări de doctrină, obligații și năzuințe. Religiiile monoteiste sint înrudite nu numai în ceea ce privește credința și unicul, marele și același Dumnezeu, ci și în dorul lor fierbinte de a contribui la instăpînirea păcii pe întregul pământ, pacea rezidind la temelia a însăși concepției teologice a fiecărei religii.

Oratorul a arătat apoi în ce fel astăzi, omenirea întreagă dornică de pace, luptă pentru alungarea primejdiei războiului. Chiar și în țările în care anumite cercuri se străduiesc să întretină atmosfera în favoarea războiului, masele populare se declară tot mai cu hotărîre pentru pace. Înțelepciunea talmudică, spus Eminența Sa, cuprinde o zicere plină de adevăr: „... odioasă, războaiele le purtau mulțimile, iar la încheierea păcii, doar cîțiva conducători împărțeau între ei prada; astăzi, popoarele luptă toate pentru pace, ațîțătorii la război rămînînd singuri să-și dea cap în cap și să culeagă roadele funeste ale uneltirilor lor“. Aceste cuvinte sint mai actuale ca oricînd.

La sfîrșit, constatînd strînsa colaborare care există între cultele religioase din regiunea Timișoara, vorbitorul a arătat necesitatea continuării acestei colaborări, care se integrează minunat în dorința din ce în ce mai puternică de conviețuire pașnică a tuturor statelor, popoarelor și sistemelor.

Sosirea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile înainte de încheierea recepției, căci a fost reținut în altă parte de îndatoriri duhovnicești neprevăzute, a fost primită cu nestăpînită bucurie. Luînd cuvîntul, Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit despre conc lucrarea dintre deservanții altarelor și credincioșii lor în lupta pentru pace și bunăstare, ca rezultat al spiritului nou adus în patria noastră de marea 23 August.

Prezența conducătorului Cultului mozaic la Timișoara a constituit un bun prilej de exprimare a deplinei frățietăți care există între preoți, pastori, rabini, predicatori și credincioși lor, frățietate sinceră și profundă menită a aduce o contribuție de seamă la cauza păcii și consolidării patriei noastre.

DE LA ȘCOALA DE CINTĂREȚI BISERICEȘTI CARANSEBEȘ

La Școala de cîntăreți bisericești din Caransebeș, deschiderea anului școlar s-a făcut într-un local frumos, curat, luminos, potrivit înzestrat cu mobilierul necesar cancelariilor, clasei de curs și dormitoarelor. De asemenea și capela școlii a fost înfrumusețată cu mai multe și frumoase icoane sfînte.

În ziua de 9 octombrie 1955, după sf. liturghie, s-a oficiat în biserica catedrală din Caransebeș serviciul „Chemării Duhului Sfînt” la care au luat parte profesorii, funcționarii, elevii școlii precum și părinții ai elevilor. După aceasta, reînțorși cu toții la școală, s-a săvîrșit în capelă sfîntirea apei mici. După sfîntirea localului școlii, Prot. Dr. Iacob Crețiu, consilier arhiepiscopesc, în numele Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile, a adresa asistenței un cuvînt, în care a arătat importanța acestei instituții de învățămînt religios pentru viața Bisericii din Banat. În încheiere s-a îndreptat către elevii școlii cu cuvinte părințești, indemnîndu-i la învățătură și ascultare, și urîndu-le spor la muncă.

În continuare s-a rostit cuvîntul de deschidere oficială a anului școlar 1955—56.

Solemnitatea a luat sfîrșit cu un program artistic religios format din cîntece și recitări, executat de elevii școlii.

Din viața și activitatea Școlii. Ținînd seama de rostul pe care îl au școlile de cîntăreți bisericești și avînd în vedere scopul lor, și anume instruirea și creșterea de slujitori ai Bisericii, tîri în credință și convinși de sfințenia misiunii lor, se dă deosebită atenție educației religioase morale și instruirii în cele bisericești. Fiecare zi se sfîrșește cu rugăciune. În fiecare dimineață la orele 6.30 se săvîrșește în capela școlii Utrenia de către preoții profesori și funcționari, cu rîndul, săptămînal, la care iau parte toți elevii. Strana este ținută și condusă de elevi într-o ordine fixată pe săptămîină. După Utrenie se face o meditație în legătură cu cuprinsul pericopei evanghelice sau apostolul zilei. În toate simbetele elevii școlii merg la biserica din localitate și participă la Vecernie. La fel în toate duminicile, la Utrenie, sf. Liturghie și Vecernia de după masă. La aceste servicii divine elevii sînt însoțiți de preoții școlii, care fac parte din soborul liturgisitor.

Activitatea extrașcolară. În afară de activitatea școlară de învățămînt, elevii școlii după indicațiile și sub supravegherea pedagogului au recoltat rodul muncii lor din decursul anului în curs din grădina școlii, întreținînd și parcul Arhiepiscopiei și al școlii.

În ziua de 19 octombrie 1955 elevii școlii au vizitat Expziția Agricolă Raională. Cu acest prilej elevii au putut admira

frumoasele exemplare de fructe și legume expuse, rodul muncii agricole din raionul Caransebeș și au primit de la un vestit apicultor din localitate foarte interesante lămuriri din tainele vieții albinelor. La sfârșitul vizitei elevii au semnat în cartea expoziției arătând impresiile frumoase cîștigate cu acest prilej și consemnând și aprecieri la adresa expoziției agricole atât de instructive.

Activitatea cercului literar. înființat la 18 noiembrie 1953, cercul literar a dezvoltat și dezvoltă o bogată și rodnică activitate. Toți elevii școlii sînt membri ai cercului literar. Cercul este condus de către un comitet în frunte cu un președinte ajutat de un secretar, casier, de responsabili culturali și cu folclor, de responsabili cu ziarul de perete și responsabili cu A.R.L.U.S. Membrii comitetului de conducere sînt aleși dintre elevi. Cercul literar își desfășoară activitatea sub supravegherea și îndrumarea profesorului de limba română, profesorului de cîntare și a duhovnicilor școlii. În cursul celor doi ani de la înființare, cercul a obținut frumoase realizări, dovedindu-se un foarte eficient mijloc de instruire și educare. Pentru activitatea cercului s-au prevăzut săptămînal în programul școlii două ore și anume vînzarea de la 15—17. În aceste ore la interval de două-trei săptămîni cercul aranjează șezători literare în care se produc elevii cu conferințe însoțite de programe artistice-culturale. Astfel elevii școlii au ascultat expuneri despre viața și opera marilor clasici romîni, ca: Mihail Eminescu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Delavrancea, I. L. Caragiale și alții, precum și despre viața și opera scriitorilor contemporani. Expunerile sînt rostite de către elevii anilor superiori; fiecare dintre ele sînt încadrate într-un program de cîntece, lecturi și recitări din opera scriitorilor amintiți. Aceste programe culturale și artistice se pregătesc sub supravegherea și cu îndrumarea profesorilor colaboratori.

În cadrul acestui cerc literar s-au ținut, se țin și se vor ține toate manifestările școlare la diferite ocazii, serbări naționale, comemorări, etc.

La 4 noiembrie 1955, cercul literar și-a reluat activitatea. În adunarea generală convocată s-a ales noul comitet de conducere al cercului. În prezența profesorului de limba română pîr. Cornel Olariu și a duhovnicilor pîr. prot. Adrian Cilievici și Gh. Cornean, noul comitet și-a trasat sarcinile pentru acest an școlar.

Între frumoasele realizări ale cercului se numără înființarea și funcționarea unei biblioteci formată din cărți și reviste folosite de elevii școlii. Biblioteca cuprinde cca 400 cărți și reviste dintre care multe donații de ale profesorilor și elevilor.

Pr. Prof. Adrian Cilievici

VEȘTI DIN CUPRINSUL PROTOPOPIATELOR

Părintele Constantin Biciușcă din Orșova ne informează că în parohiile protopopiatului Orșovei — așa precum s-a mai arătat deja în paginile revistei noastre — se duce o susținută muncă de îngrijire a bunurilor bisericesti. Așa spre pildă în Crușovăț la indemnul parohului s-a reparat exteriorul bisericii iar în filia Cuptoare s-a reparat casa parohială. Și bisericii din Cornea i s-au făcut reparații care s-au evaluat la suma de 5200 lei. În parohia Valeabolvașnița s-a împrejmuit cimitirul cu gard de scinduri în valoare de 6000 lei. De asemenea la Orșova s-au executat însemnate reparații la biserică și imobilele parohiei. Această acțiune a fost susținută cu însuflețire de către episcopii Gh. Săverineanu, Oct. Belin, P. Rădac și de consilierii Ioan Calinovici.

Toate aceste realizări sînt în bună măsură meritul preoților parohi Ștefan Grigorie, Nicolae Văleanu, Nicolae Sinevici și Const. Biciușcă, care au știut să-și antreneze credincioșii și să ducă la bun sfîrșit o acțiune merituosă.

Din protopopiatul Sinicolaul Mare, părintele Victor L. Tăslăuanu ne aduce vestea că parohia Periam și-a amenajat cu sprijinul sflatului popular local, un cimitir care a fost imediat împrejmuit cu gard de scinduri în lungime de 280 m. Totodată s-a pietruit drumul pînă la cimitir, pe o porțiune de 60 m. În parohia Cénad a fost reparată una din cele două biserici. I s-au amenajat acoperișul, cornișele, jghiaburile, s-a tencuit și vărui exteriorul. Dintre credincioșii care s-au distins în sprijinirea acestei acțiuni menționăm pe Virgil Popovici, Mihai Soceriu, Gh. V. Soceriu, Catița Blaj, Traian Munteanu și alții. Lucrările de reparare nu au împiedecat pe credincioși să facă alte donații în scopul împodobirii bisericii. Astfel într-un singur an s-au primit 4 prapori, 9 stihare, acoperăminte de lînă și alte obiecte. Și în parohia Valcani s-au făcut reparații în valoare de 25.000 lei. Astfel a fost reparat acoperișul și turnul bisericii, s-au tencuit și vărui pereții, s-au confecționat două cruci mari de metal și patru obloane de lemn tare. Sfințirea crucii de pe clopotniță s-a săvîrșit cu deosebit fast în duminica din 6 noiembrie 1955.

Conferința de orientare a preoților protopopiatului Oravița ținută la 6 octombrie 1955 — comunică părintele Horia Sdiz din Ticvaniu Mare — a evocat printre altele, împlinirea a 7 ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române. În acest sens P. On. Prot. Valeriu Nicola din Oravița Romină a rostit o scurtă cuvîntare în care, în numele preoților reveniți, a mărturisit atașamentul și loialitatea lor neîmurmurată față de sfînta maică Biserică. După cum a spus el, „actul reîntregirii din 1948 a șters acea ură nefirească care despărțea fiii aceluiași neam și acea nedreptate strigătoare la cer săvîrșită în 1700 împotriva poporului român. Din nou pacea, armonia și buna înțelegere s-au sălășluit între frați“. În încheiere P. On. Părinte V. Nicola și-a

arătat recunoștința pentru dragostea și înțelegerea cu care ei și ceilalți frați au fost primiți în sinul Bisericii Ortodoxe. „Iubirii, armonioasei colaborări și ajutorului frățesc, a spus el în încheiere, nu i se poate răspunde decît tot cu iubire, conlucrare și într-ajutorare“.

Mult zel au manifestat și credincioșii din Obreja, protopopiatul Caransebeșului, pentru împodobirea sfintei lor biserici. Insuflețiți cu vorba și cu exemplul personal de către preotul paroh Martin Rădoi, mai mulți membri ai consiliului parohial și credincioși au făcut diferite donații. Astfel au fost dăruite: un rînd de odăjdii luminate, o evanghelie argintată, un policantru mic, trei prapori mari și unul mic, două covoare țesute cu decor, o față de masă, un stihar și patru prosoape, precum și alte obiecte sau cărți de ritual. Dintre binefăcători amintim pe Mihai Cristea, Dinuț Heller, Pelaghia Heller, Melania Rădoi, etc.

La Teregova, protopopiatul Caransebeșului, s-a reparat integral zidul care împrejmuiește biserica, așezîndu-i-se deasupra și o placă de beton. În această acțiune au adus un aport vrednic de menționat enoriașii Dumitru Hogeș, Petru Berzescu, Petru Bica, Ioan Ianosiga, Teodor Roșeți, Traian Hogeș și Petru Stoichescu. Cu prilejul hramului bisericii apoi, credinciosul Ilie Stoichescu a donat întru pomenirea părinților săi Ilie și Ioana, trei perdele mari brodate, pentru cele trei uși ale sf. altar.

NOUA BISERICA DIN SÂLCIVA

Prin strădania preotului Alexandru Gruia și datorită jertfelniciei parohienilor, la Sâlciva Nouă, protopopiatul Timișoara, a fost terminată zidirea bisericii și a gardului de cărămidă împrejur. Înaintesfințirea s-a oficiat la 2 octombrie 1955 de către delegatul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile, P. On. Părinte Corneliu Vuia, protopopul raionului, după care s-a săvîrșit sf. liturghie de către protopop și P. C. Preoți Nicolae Popa-Buzad, Oct. Albani-Nadăș, Simion Turcu-Bencecul de Jos, Romulus Radu-Ciacova, Alex. Gruia-Herneacova și Sâlciva, și diaconul Ioan Botău.

RENOVAREA CAPELEI DIN PAROHIA TIMIȘOARA-PLOPI

Capela parohiei din Timișoara-Plopi a fost de curînd integral renovată, la stăruința preotului Arcadie Andru și cu sprijinul Consiliului Arhiepiscopesc. A fost acoperită cu tablă și s-a așezat un mic turn, a fost vopsită iar zidurile întărite. Împrejur s-a construit un gard.

Credincioșii parohiei au contribuit la terminarea acestor lucrări, atît bănește cit și cu muncă benevolă. Merită să fie menționat în special aportul adus de enoriașul Alexandru Gruescu care a muncit multe zile, cu insuflețire, pricepere și abnegație, pentru casa Domnului.

PENTRU SPRIJINIREA MUNCILOR AGRICOLE

Sub prezidiul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Vasile s-a ținut în ziua de 19 octombrie 1955 o consfătuire a conducătorilor cultelor religioase din regiunea Timișoara, cu scopul de a se găsi mijloacele cele mai potrivite și eficace prin care slujitorii altarelor și credincioșii lor să sprijinească executarea în condiții optime a lucrărilor agricole.

După prezentarea unui referat adecvat, au urmat discuții în cadrul cărora au luat cuvântul protopopul ortodox Dr. Iosif Ieremia din Reșița, protopopul romano-catolic Georg Wetzel din Timișoara, preotul I. Gaier de la Vicariatul ortodox sirb, protopopul reformat Leo Peuker din Timișoara, pastorul baptist Gh. Chicin din Caransebeș, pastorul penticostal C. Micu din Oravița, pastorul adventist de ziua 7-a I. Rădulescu din Timișoara și protopopul romano-catolic Andrei Szalay din Caransebeș. Pe lângă angajamentele care și le-a luat fiecare dintre vorbitori, în numele lor și a celor pe care-i reprezintă, s-a stabilit ca munca de sprijinire a campaniei agricole să se ducă nu aparte de fiecare cult ci împreună cu toate cultele, intensificându-și astfel în continuare conlucrarea frățească.

Atmosfera de colaborare desăvârșită în care s-au desfășurat lucrările consfătuirii, reprezintă o cheazășie a bunelor rezultate care sînt de așteptat de pe urma unei acțiuni în care vor sta alături, umăr la umăr, toți credincioșii și păstorii lor, indiferent de concepțiile religioase pe care le împărtășesc.

La propunerea preotului romano-catolic Czík, participanții la consfătuire au adoptat textul unei telegrame adresate conducătorilor statului, cu următorul cuprins: „Incadrindu-se în efortul comun de ridicare continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii și de întărire a Patriei, deservenții cultelor religioase din regiunea Timișoara făgăduiesc să sprijine cu avînt muncile agricole, manifestindu-și încăodată loialitatea și patriotismul lor“.

CONCERT RELIGIOS LA CATEDRALA
MITROPOLITANA

La 23 octombrie 1955 în Catedrala mitropolitană a avut loc un reușit concert religios la care și-au dat concursul „Corul catedral“ dirijat de prof. Dr. N. Ursu, „Corul Mitropoliei“ dirijat de prof. S. Golumba și corala „Speranța“ dirijată de C. Maghețiu. Din program au făcut parte bucăți aparținînd compozitorilor G. Cucu, N. Lungu, C. Porumbescu, A. Bena, N. Ursu, T. Dragodan, I. G. Comănești, I. Voinov, I. Paschil și I. Arhanghelschi.

Printre auditori s-a remarcat prezența multor credincioși veniți în acest scop la Timișoara din parohiile eparhiei. Dorința lor de a sprijini biserica, merită să fie subliniate. De aici decurge și obligația pentru conducătorii corurilor bisericești de

a-și alege cu mai multă grijă repertoriul, iar pentru coriști de a se strădui să dea o interpretare corespunzătoare frumoaselor melodii pe care le execută.

DECESE

În ziua de 8 octombrie au plecat dintre noi la cele eterne, preoții pensionari Ștefan Otonoga și Petru Ciongradi. Cel dintîi a servit pînă în anul 1942 la parohia Iam, protopopiatul Oravița, iar celălalt la fel pînă în 1942 la parohia Groșii Noi, protopopiatul Lipova. Preotul Șt. Otonoga a fost înmormintat în Cimitirul din Timișoara III, iar preotul P. Ciongradi în aceeași zi în cimitirul din Lipova.

Episcopia Aradului

CUM SE MUNCEȘTE ÎNTR-O PAROHIE

O nouă și merituoasă lucrare s-a realizat în parohia din cartierul Arad-Micălaca Veche: îngrădirea cimitirului parohial în suprafață totală de 40.526 m. p. (peste 4 ha. teren).

Gardul s-a executat în regie proprie, din sîrmă neagră, desîmpletită, pe o lungime totală de 800 m. și este fixat pe stilpi de beton armat, de 2,50 m. lungime.

Peste înălțimea plasei de gard care atinge 120 cm., s-au tras încă două șnururi de sîrmă ghimpată, încît înălțimea totală a gardului este de 180 cm.

Valoarea reală a acestei lucrări se ridică la 60—65.000 lei și grăiește despre marile eforturi fizice și morale întîi din partea celor doi preoți vrednici ai parohiei: Pavel Dabu, cond. of. parohial și Gheorghe Căvășdan. Dar mai grăiește în același timp și despre caldul atașament jertfelnic al credincioșilor acestei parohii față de nevoile bisericii lor.

Recepționarea acestei lucrări deosebite prin proporțiile ei s-a făcut în ziua de 11 noiembrie 1955, de către P. C. Prot. Alexandru Buldai însoțit de organul tehnic al Episcopiei, arhitectul Tritthaler Francisc.

Dar parohia aceasta — despre care pînă acum nu s-a înserat vreo știre deosebită în buletinul nostru — mai are în trecutul ei apropiat și alte realizări frumoase. Astfel în anul 1950 și 1951 s-a inițiat — tot sub conducerea duhovnicească a actualilor ei preoți — renovarea completă, atît la exterior cît și în interior, a frumoasei ei biserici, construită în 1843—45.

Dar și în latura pur pastorală, cei doi preoți muncesc cu deosebit sîrg.

În fine pentru a concretiza duhul ortodox care animă pe preoții acestei parohii se mai pot aminti și următoarele: au fost cei dintîi care au răspuns la îndatoririle și apelurile ce s-au

făcut în eparhie, fie pentru ajutorarea sf. minăstiri Hodoș-Bodrog, fie a minăstirii de maici „Sfintul Simion” din Arad-Gai, ca și a altor parohii.

În special credincioșii parohiei „Arad Calea 6 Vinători” nu pot uita fapta părintelui Pavel Dabu, care în timp de trei săptămâni a procurat 2364 cărămizi vechi, care apoi au fost transportate cu căruțele credincioșilor micălăceni, pentru a fi cuprinse în zidurile noului lor locaș de închinare, în anul 1953.

Am amintit aci doar citeva fapte creștinești și realizări de seamă, care vorbesc prin ele înșile despre concepția pe care o au cei doi preoți ai parohiei Arad-Micălaca Veche asupra misiunii lor de păstori de suflete și preoți ai Mintuitorului nostru Iisus Hristos.

Meritul celor înfăptuite aparține însă, nu putem să n-o spunem, în mare măsură și credincioșilor parohiei Micălaca Veche, care au prestat din proprie pornire nenumărate ore de muncă. Fără sprijinul, înțelegerea și însuflețirea lor exemplară n-am fi avut desigur prilejul acestei mențiuni.

DONAȚII PENTRU BISERICA ALE CREDINCIOȘILOR DIN PAROHIA ARADUL NOU

În cursul anului 1955 mai mulți enoriași din Aradul Nou au făcut însemnate danii pentru sf. biserică. Amintim dintre aceștia pe N. Negruți, T. Dan, Șt. Popovici, P. Pretorian, Eva Buhov, M. Brindaș, Ana Muntean, Iosana Vodă, Hionia Nicolau, L. Secui, Veronica Vasii, Axente Carol, Radu Marin ș. a. Axente Carol, spre pildă, a renovat pe spese proprii turnurile bisericii, a vopsit porțile și gardul de fier și a făcut o alee de ciment de la stradă până la intrarea în biserică. Iar Radu Marin a împodobit iconostasul cu peste 70 de becuri mari și mici, suportînd totodată cheltuiala necesităților de instalația lor.

DECES

După o lungă și grea suferință, în ziua de 12 noiembrie 1955 a decedat preoteasa Floarea Popa născ. Oșorhean, soția preotului Nestor Popa din Vărșand, protopopiatul Criș. A fost prohodită de preoții A. Tocaci din Vărșand, T. Handra de la Crișana și Gh. Bărbuțiu din Pil, care a rostit și o frumoasă cuvîntare.

Știri din țară și de peste hotare

SARBĂTORIREA ANIVERSARII A 70 DE ANI DE LA PROCLAMAREA AUTOCEFALIEI BISERICII ORTO- DOXE ROMINE

Biserica Ortodoxă Română a sărbătorit în toamna anului trecut împlinirea a 70 de ani de la proclamarea autocefaliei sale. Cu acest prilej au venit spre a participa la festivitățile ce au avut loc la București, delegații ale Bisericilor surori. Din partea Patriarhiei Ecumenice au sosit I. P. Sf. Arhiepiscop Athenagoras al Thyatiarelor și P. Sf. Episcop Iacob al Meletinei. Patriarhia rusă a fost reprezentată prin I. P. Sf. Mitropolit Grigorie al Leningradului, P. Sf. Episcop Paladie al Voliniei și C. Necaev, docent al Academiei Teologice din Moscova. Delegația Patriarhiei bulgare a fost formată din Prea Fericitul Patriarh Kiril, I. P. Sf. Mitropolit Sofronie al Tirnovei, I. P. Cuv. Arhimandrit Iosif Dicov și P. C. Diacon Vasile Veleanov. Biserica Ortodoxă Greacă a fost reprezentată de I. P. Sf. Mitropolit Hrisostom de Filippi, I. P. Sf. Mitropolit Iacob de Attica și I. P. Cuv. Arhimandrit Pantelimon Karanikolas. Au mai luat parte alți oaspeți străini, precum și membrii Sfintului Sinod al Bisericii noastre, preoți, călugări, credincioși...

Duminecă 9 octombrie o procesiune impunătoare a condus pe înalții Chiriarhi de la Patriarhie pînă la biserica Sf. Spiridon Nou, unde s-a oficiat sf. liturghie.

După slujba religioasă, Prea Fericitul Patriarh Justinian a rostit o cuvîntare în care a subliniat importanța proclamării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Romine precum și a legăturilor prietenești dintre toate Bisericile ortodoxe din lume, contribuție de seamă la apărarea păcii.

A luat apoi cuvîntul academician prof. P. Constantinescu Iași, ministrul Cultelor, care a adus salutul Guvernului Republicii Populare Romine cu prilejul acestei sărbătoriri.

Au rostit apoi scurte cuvîntări omagiale din partea Bisericilor pe care le reprezentau, I. P. Sf. Arhiepiscop Athenagoras al Thyatiarelor, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, I. P. Sf. Mitropolit Grigorie al Leningradului, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Ruse și Prea Fericitul Patriarh Kiril al Bulgariei.

După amiază, la Palatul Patriarhal, a avut loc o ședință solemnă a Adunării Naționale Bisericești, consacrată aceluiași eveniment. Au luat parte membrii Sfintului Sinod, membrii ai

Adunării printre care acad. dr. N. Gh. Lupu, acad. prof. dr. V. Râșcanu și alții, cum de asemenea și toate delegațiile străine. Acad. prof. P. Constantinescu-Iași, ministrul Cultelor, a dat citire Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale de convocare a Adunării Naționale Bisericești.

A rostit apoi o cuvîntare Prea Fericitul Patriarh Justinian, după care participanții la ședința solemnă au adresat telegrame președintelui Prezidiului Marii Adunări Naționale dr. Petru Groza, președintelui Consiliului de Miniștri al R. P. R. Chivu Stoica, precum și Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R. P. R., în care au exprimat atașamentul clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Romine la politica de pace și bună stare a poporului român pe care o duce cu consecvență guvernul Republicii Populare Romine, manifestîndu-și hotărîrea de a lupta și pe mai departe cu fermitate pentru apărarea cauzei nobile a păcii.

Luni dimineață, tot cu prilejul acestei sărbătoriri, a avut loc în Palatul Patriarhal ședința solemnă a Sinodului Bisericii Ortodoxe Romine.

În cinstea delegațiilor Bisericii ortodoxe din străinătate, ministrul Cultelor acad. prof. P. Constantinescu-Iași a dat în seara de 23 octombrie o recepție în sala Clubului funcționarilor din București. Pe lângă oaspeți au participat membrii Sfințitului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine, M. Roșianu, președintele Institutului Român pentru Relațiile Culturale cu Străinătatea, I. Bărbulescu, director general în Ministerul Cultelor, Cristea Pantazi, secretar al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii, mitropoliții și episcopii Bisericii Ortodoxe Romine, vicari și consilieri patriarhali, funcționari superiori din Ministerul Cultelor, reprezentanți ai presei.

Au luat parte V. I. Barahnin, prim secretar al Ambasadei Uniunii Sovietice la București și A. P. Gheorghiev, secretar al Ambasadei R. P. Bulgaria la București.

Ministrul Cultelor acad. prof. P. Constantinescu-Iași a salutat delegațiile străine prezente relevînd strînsele legături care există între Bisericele ortodoxe din lume. Manifestările religioase care au avut loc în aceste zile în România cu prilejul celei de a 70-a aniversări a proclămării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Romine — a spus vorbitorul — au contribuit la adîncirea acestor legături frățești care se încadrează în largă mișcare pentru promovarea înțelegerii și păcii între popoare.

Prea Fericitul Părinte Kiril, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare luînd cuvîntul a arătat că în timpul petrecut în România a putut constata cu mare satisfacție că între Biserică și Stat există cele mai bune raporturi. Biserica Ortodoxă Română sprijină lupta poporului român pentru consolidarea noii ordini sociale instaurate în România, pentru pace și colaborare internațională.

I. P. Sf. Arhiepiscop Athenagoras reprezentantul Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol a subliniat în cuvîntul său strînsa solidaritate care unește Bisericile ortodoxe. Faptul că Bisericile ortodoxe ai căror reprezentanți s-au întîlnit acum în România — a spus vorbitorul — au fost alături de creștinii din Constantinopol în greaua încercare prin care ei au trecut în ultimul timp a constituit o mîngiere pentru Patriarhul și Biserica Ecumenică. Vorbind despre tradiționalele legături de prietenie care au existat de-a lungul veacurilor între Biserica Ortodoxă Rusă și celelalte Biserici ortodoxe, I. P. Sf. Mitropolit Grigorie al Leningradului a spus: „Noi toți uniți trebuie să contribuim la întărirea legăturilor dintre popoarele noastre“.

I. P. Sf. Mitropolit Hrisostom de Filippi, reprezentant al Bisericii Ortodoxe Grecești, a exprimat sentimentul său de a-dîncă bucurie de a se găsi în mijlocul poporului român, împreună cu ceilalți reprezentanți ai Bisericilor ortodoxe surori. Acest eveniment — a spus vorbitorul — se datorează guvernului român și Patriarhului Bisericii Ortodoxe Romine. Cînd ne vom întoarce în țara noastră, vom fi buni vestitori ai colaborării strînse care există în România între Guvern și Biserică. Nu pot să nu-mi aduc aminte — a spus în încheiere vorbitorul — că prima mișcare de eliberare a poporului grec a pornit din această țară.

Recepția s-a desfășurat într-o atmosferă de caldă prietenie.

PROCLAMAREA CANONIZARII UNOR SFINȚI IERARHI ȘI MARTURISITORI AI DREPTEI CREDINȚE

În ziua de 21 octombrie — zi în care se implineau șapte ani de la întregirea Bisericii Ortodoxe Romine — s-a făcut la Alba Iulia proclamarea canonizării sfinților mărturisitori și mucenici ardeleni Sava și Iorest, Visarion, Sofronie și Oprea Miclăuș, în cadrul unui impresionant serviciu religios.

Conform rînduiei canonizării, serviciile divine au început încă din seara de 19 octombrie, fiind oficiate de un sobor de preoți în frunte cu Prea Sfințitul Veniamin Nistor, Policarp Morușca, Teodor Scorobeț și Emilian Antal.

Sf. liturghie din 21 octombrie a fost oficiată în Catedrala Reîntregirii de un sobor arhieresc alcătuit din toți chiriarhii ardeleni și bănațeni, în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Vasile, Mitropolitul Banatului. În cadrul sf. liturghii, la momentul potrivit, s-a citit de către I. P. Sf. Mitropolit Vasile actul-document de canonizare, apoi în fața icoanelor noilor sfinți rugăciunea solemnă de invocare a ajutorului lor. La priceasnă, P. C. Părinte N. Mladin, profesor la Institutul Teologic din Sibiu, a cuvîntat despre „Sfinții mărturisitori și mucenici din Ardeal ca luptători pentru apărarea dreptei credințe“, stăruind asupra virtuților lor de căpetenie: tăria în credință, duhul jertfirii de sine, curăția vieții și altele care țin de nimbul sfințeniei.

La sfârșit P. Sf. Episcop Nicolae Colan al Clujului a rostit cuvîntarea festivă pentru aniversarea a șapte ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romine, după care s-a oficiat Polihroniul.

În ziua următoare la liturghie, icoanele sfinților au fost așezate la loc de cinste în Catedrala Reîntregirii, inaugurîndu-se astfel cultul noilor sfinți. Prăznuirea lor se face astfel: la 24 aprilie sfinții ierarhi Iorest și Sava Brancovici, mitropoliții Ardealului, iar la 21 octombrie cuvioșii mărturisitori Visarion, Sofronie și Oprea.

Urîndu-se același ceremonial, în duminica din 23 octombrie, de față fiind membrii Sfîntului Sinod în frunte cu Preafericitul Patriarh Justinian, cum și delegați ai Patriarhiei Ecumenice și ai celorlalte Biserici ortodoxe autocefale, s-a săvîrșit la minăstirea Cernica proclamarea canonizării sfîntului ierarh Calinic, a cărui prăznuire se face la 11 aprilie. Prezența a 29 ierarhi ai întregii Ortodoxii împrejurul aceluiași sfînt potir și prosternarea lor înaintea moaștelor fericitului Calinic, au constituit momente impresionante, în care duhul ecumenismului s-a simțit prezent în toată strălucirea lui.

Creștinii Bisericii Ortodoxe Romine au fost vestiți despre acestea prin citirea la slujbele oficiate în locașurile de cult ale tuturor parohiilor, a Tomosului de canonizare. Tot atunci o Enciclică anunța oficierea între 14 și 17 octombrie la Iași, Curtea de Argeș, R. Vilcii, Craiova și București, a sfîntelor slujbe pentru începerea cinstirii sf. cuvioase Paraschiva, sf. mc. Filofteia, sf. Grigorie Decapolitul, sf. Ioan Valahul, Cuv. Nicodim cel Sfîntit și sf. Dimitrie Basarabov, în întreaga noastră Biserică.

MINISTRUL CULTELOR DIN R. P. R. A VIZITAT UNIUNEA SOVIETICĂ

La invitația președintelui Comitetului pentru afacerile Bisericii Ortodoxe Ruse de pe lîngă Consiliul de Miniștri al U. R. S. S., G. G. Karpov, ministrul Cultelor acad. prof. Petre Constantinescu-Iași împreună cu D. Dogaru director în același minister, au făcut o călătorie în Uniunea Sovietică. Ei au vizitat Moscova, Leningrad și alte localități, interesîndu-se de activitatea cultelor religioase și de instituțiile bisericești.

AL IV-LEA CONGRES AL ASOCIAȚIEI ROMINE PENTRU LEGATURI DE PRIETENIE CU UNIUNEA SOVIETICĂ (ARLUS)

Între 8—9 octombrie 1955 s-a ținut la București, al IV-lea Congres al A. R. L. U. S.-ului. Au participat 450 de delegați din toate regiunile țării și 250 de invitați. De asemenea au fost prezente delegații ale asociațiilor de prietenie cu Uniunea Sovietică din Austria, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, Finlanda,

Polonia și Ungaria. Darea de seamă asupra activității asociației și raportul cu privire la proiectul noului statut, au fost urmate de ample discuții din care a reeșit dragostea fierbinte a poporului nostru față de marea Uniune Sovietică, recunoștința pentru ajutorul multilateral ce ni-l acordă, hotărîrea de a adînci în continuare relațiile de indestructibilă prietenie.

La sfîrșit a fost ales noul Consiliu General A. R. L. U. S. Printre cei aleși au fost și conducătorii cultelor religioase din R. P. R.: Prea Fericitul Patriarh Justinian, Tr. Jovanelli vicarul Arhiepiscopiei rom. cat. din București, Alex. Kiss episcopul Bisericii unitariene, Pr. Müller episcopul Bisericii evanghelice luterane, Mozes Rosen șef-rabin al cultului mozaic și I. Vársarhelyi episcopul Bisericii reformate.

CONSTATARILE UNUI REPREZENTANT AL PATRIARHIEI ECUMENICE

Vizitîndu-ne țara cu prilejul aniversării Autocefaliei Bisericii noastre, P. Sf. Episcop Iacob de Malta, reprezentant al Bisericii Ecumenice din Constantinopol, membru în Consiliul Mondial al Bisericilor, s-a interesat de situația cultelor religioase, în special a celui ortodox, cum și de alte probleme înrudite. Înainte de a ne părăsi a făcut următoarea declarație pe marginea celor constatate:

„Părăsind frumoasa dvs. țară, iau cu mine cele mai frumoase impresii. Nu mi-am închipuit niciodată că voi întîlni aici lucruri atît de frumoase și în mare parte cu totul neașteptate.

În primul rînd impresiile mele se referă la activitatea și viața Bisericii Ortodoxe Romîne. Referîndu-mă la viața Bisericii, înțeleg în primul rînd libertatea desăvîrșită de care se bucură cultele religioase în această țară, precum și sprijinul pe care guvernul R. P. R. îl acordă desfășurării vieții religioase.

În ce privește activitatea Bisericii mă refer în primul rînd la organizarea învățămîntului teologic. Spunînd aceasta mă gîndesc la institutele de învățămînt superior din București și Sibiu, la seminariile teologice și la școlile monahale. De asemenea, reconstruirea bisericilor și a minăstirilor stă în atenția Bisericii Ortodoxe Romîne și se realizează sub îndrumarea creatoare a Patriarhiei din București, bucurîndu-se de sprijinul nobil al statului.

M-a impresionat în același timp activitatea Patriarhiei ortodoxe în domeniul producției. Mă gîndesc cînd spun aceasta la frumoasele ateliere de artizanat — covoare, țesături și diferite obiecte de cult, a căror activitate este încurajată moral și material de către stat. Cu multă bucurie am fost informat că produsele atelierelor minăstirești sînt destinate comerțului de stat și îndeosebi comerțului exterior, fiind, cea mai mare parte din ele, adevărate opere de artă.

Impresiile mele cu caracter bisericesc sînt completate de impresiile pe care le-am dobîndit referitor la Prea Fericitul Pa-

triarh Justinian. Cu acest ierarh pe drept cuvânt se mîndrește Biserica Ortodoxă Romînă și în general întreaga Biserică ortodoxă.

Sînt convins — a declarat în continuare P. Sf. Episcop Iacob de Malta — că sărbătorile organizate de Biserica Ortodoxă Romînă care au strîns reprezentanți ai diferitelor Biserici ortodoxe — inaugurează o nouă epocă în relațiile dintre Bisericile ortodoxe. Desigur, Bisericile ortodoxe au avut legături strînse din vremuri străvechi. În vremea din urmă însă, datorită situației generale din întreaga lume, relațiile dintre Bisericile ortodoxe au slăbit oarecum. Acum însă a sosit vremea ca legăturile acestea să constituie o realitate nouă, care va trebui să joace un rol considerabil, contribuind la slăbirea încordărilor internaționale și la instaurarea păcii universale. Stringerea raporturilor prietenești între Bisericile ortodoxe va influența desigur și raporturile dintre state și popoarele ortodoxe și încetul cu încetul acest fapt va putea exercita o influență și asupra situației internaționale. Aceasta este nădejdea mea personală.

Părăsind țara dvs. plec cu deosebită recunoștință față de Prea Fericitul Patriarh Justinian, apoi față de Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romine și în general față de poporul romîn. De asemenea țin să transmit mulțumirile mele guvernului R. P. R., care ne-a făcut o primire de necrezut. Dl. Dr. Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale și dl. academician prof. Petre Constantinescu-Iași, ministrul Cultelor, ne-au îndatorat nespus de mult cu amabilitatea pe care ne-au arătat-o în tot timpul șederii noastre în România“.

DECLARAȚIILE UNOR OASPEȚI STRAINI CARE NE-AU VIZITAT ȚARA

Tot mai mulți sînt oaspeții străini care ne vizitează țara. Printre ei sînt uneori și clerici, ca spre pildă preoții dr. W. Bryn Thomas și T. Alban Davies, sosiți din Anglia spre sfîrșitul lunii septembrie. Înainte de a se reîntoarce în patrie, aceștia au declarat, printre altele, unui corespondent al Agenției romine de presă Agerpres următoarele: „... Am văzut cum în România credincioșii sînt liberi să se roage și să-și practice ritualurile religioase conform credinței lor. O impresie deosebită, pe care o vom păstra mult timp, ne-a făcut vizita la Patriarhia din București și primirea călduroasă făcută de Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romine, Justinian...“

În luna octombrie, printre cei care ne-au vizitat, au fost și Roswell Garst, fermier din statul Yowa (S. U. A.), conducătorul firmei americane „Garst and Thomas Hybrid Corn Company“ din Yowa și dr. Geza Schutz, economist și fermier din statul Minnesota. La întrebările unor ziariști ei au răspuns arătînd impresiile pe care le-au cules în timpul vizitei lor. La întrebarea dacă în urma acestei vizite în patria noastră au ajuns

la concluzii în contradicție cu ceea ce au știut înainte despre România, G. Schutz a spus: „Am fost impresionați de anumite aspecte din viața dvs. și de anumite lucruri despre care știam altceva înainte de a veni aici. Noi am crezut înainte de a veni în România că dacă cineva vrea să meargă să se roage într-o biserică, el nu poate face acest lucru din cauză că bisericile sunt închise. Oriunde m-am dus am insistat să vizitez o biserică sau bisericile care se găseau în apropiere. Am constatat că ele nu au fost deschise pentru că noi veneam acolo — căci acolo unde ne-am dus nici nu putea să se știe că urmează să venim — ci peste tot am găsit oameni care au venit, după obiceiul lor, să se roage așa cum doreau. Am fost foarte mulțumiți și plăcut impresionați de acest fapt“.

IN LEGATURA CU PROBLEMA CIPRULUI

Ziarele din Atena au publicat acum citva timp în urmă un comunicat al Arhiepiscopiei ortodoxe grecești în care se arată că în timpul progromurilor antigrecești de la Istanbul din 6 septembrie trecut, au fost distruse sau incendiate 75% din numărul bisericilor ortodoxe grecești.

Manifestându-și solidaritatea cu credincioșii eleni și cu Patriarhia Ecumenică, membrii Sfintului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au dat publicității o declarație cu următorul cuprins:

„Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit în sesiune de lucru la 26 septembrie a. c. a luat cunoștință cu adîncă mîhnire de gravele turburări care au avut loc în Constantinopol, la 6 septembrie 1955.

„Insultarea și rănirea unor ierarhi și clerici ortodocși, jefuirea incendiarea și distrugerea unor sfinte locașuri ortodoxe, prădarea și pustiirea locuințelor și a bunurilor credincioșilor nevinovați au umplut de durere inimile noastre.

„Legăturile străvechi dintre Biserica noastră și Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, amintirea faptului că printre bisericile devastate și distruse unele au fost inezstrate sau cîtorite de evlavia strămoșilor noștri sporesc și mai mult întristarea noastră.

„Biserica Ortodoxă Română este pe deantregul alături de Biserica mamă Ecumenică și de poporul dreptcredincios grec, în încercările grele prin care au trecut.

„Avînd convingerea neșrămutată că „fața Domnului este împotriva celor ce fac nelegiuiri“ (1 Petru III, 12), în numele tuturor slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe din Republica Populară Română asigurăm și cu acest prilej Patriarhia Ecumenică de toată dragostea noastră și rugăm pe Bunul Dumnezeu să ocrotească ierarhii, clerul și credincioșii ei, pentru ca împreună să putem mărturisi și păstra sfînta noastră credință ortodoxă“.

O MARIURIE AUTORIZATA DESPRE REGIMUL CULTELOR IN UNIUNEA SOVIETICA

In luna noiembrie a anului trecut, o delegație sovietică avînd in frunte pe N. A. Bulganin, președintele Consiliului de Miniștri al U. R. S. S. și N. S. Hrușciov, membru in Prezidiul Sovietului Suprem al U. R. S. S. și prim secretar al C. C. al P. C. U. S., a făcut o vizită prietenească in India. Cu acest prilej N. A. Bulganin și N. S. Hrușciov au vizitat și parlamentul indian, unde au rostit cite o cuvîntare. In discursul său, N. S. Hrușciov a spus printre altele:

„... Problema ideilor, a convingerilor, este o chestiune personală a fiecărui om. In U. R. S. S. lucrează in comun și in bună înțelegere pentru binele poporului și comuniștii și oamenii fără partid și ateii și credincioșii. Libertatea cultului este recunoscută tuturor cetățenilor. Libertatea de conștiință și credință religioasă nu numai că este proclamată, ci și strict asigurată de către stat, ca un drept constituțional al cetățenilor U. R. S. S. Printre cetățenii sovietici există și creștini și musulmani și budiști și baptiști și oameni de alte religii...”

Se știe că in nr. 315/13248 din 11 noiembrie 1954 al ziarului „Pravda” a fost publicată o hotărîre a C. C. al P. C. U. S., semnată de N. S. Hrușciov, privitoare la problema religioasă, in care se arăta că libertatea de opinii este recunoscută și garantată de regimul sovietic și legislația sa. Noua declarație a lui N. S. Hrușciov nu face decît să reafirme un principiu a cărui aplicare n-a fost niciodată neglijată in U. R. S. S.

Propaganda potrivnică Uniunii Sovietice care ani de-a rîndul a răspîndit minciuni și calomnii, trebuie să dea inapoi in fața realității care o desminte cu atîta putere.

SOBORUL NAȚIONAL AL BISERICII ARMENE

Intre 27 și 30 septembrie s-a ținut la Ecimiadzin (R. S. S. Armeană) soborul național al Bisericii armene, convocat in legătură cu alegerea catolicosului tuturor armenilor. Au fost de față delegați, oaspeți și pelerini veniți din toate colțurile lumii, ca spre pildă: P. Sf. Episcop Vasken Balgian din R. P. Romîni, I. P. Sf. Arhiepiscop Mambrê Calfaian din America de nord, I. P. Sf. Arhiepiscop Mambre Sirunian din Egipt, I. P. Sf. Arhiepiscop Vartan Gasparian, P. Sf. Episcop Dereinik Păladian, reprezentant al catolicosatului Ciliciei. Din partea Patriarhiei din Ierusalim au luat parte la lucrările soborului I. P. Arhimandriți Aikasuni Abranian, Airie Aslanian, Parkev Vrtanșian și Korun Manvelian. De asemenea, Serovbe Manukian conducătorul eparhiei din Europa a Bisericii armene, I. P. C. Arhimandrit Snork Calustian conducătorul eparhiei din California, Psak Tumanian păstorul comunității armene din Londra, precum și I. P. C. Arhimandriți Amaian Intoian, Babken Varjapetian și Isaak Kazarian.

Dintre oaspeții laici amintim pe Sarkis Kurkcian (Londra), Grant Nasibian (Egipt), Akop Topelian (Alexandria), Sarkis Aidalian (Beirut), Aram Sareian (California), Aigram Samsarian (S. U. A.) și alții.

În ziua de 30 septembrie, în continuarea lucrărilor, membrii soborului au procedat la alegerea catolicosului, conducătorul spiritual suprem al tuturor armenilor. Potrivit rînduielilor, alegerea a avut loc în catedrală cu ușile închise, după ce toți delegații au depus jurămintul. P. Sf. Episcop Vasken Balgian, conducătorul eparhiei armenegregoriene din R. P. R., a fost ales prin vot secret cu majoritate covârșitoare de voturi, catolicos al Bisericii armenegregoriene.

CONDUCĂTORI BAPTIȘTI INVITAȚI LA MOSCOVA

După cum informează buletinul „Indrumătorul creștin baptist” (nr. 5—7/1955, p. 20), Iakob Jidcov, președintele Consiliului Unional din U. R. S. S. al Creștinilor evanghelici baptiști și secretarul general A. V. Karel, au invitat în cursul anului trecut pe trei dintre conducătorii baptiști din S. U. A. să viziteze Moscova și alte orașe sovietice. Aștia sînt: Președintele Convenției Baptiste de Sud, membru al Comitetului executiv al Alianței Baptiste Mondiale, precum și Președintele Convenției Naționale Baptiste din S. U. A. —o organizație a negrilor.

CONFERINȚA CONSILIULUI NAȚIONAL AL BISERICILOR DIN S. U. A.

La Pittsburg a avut loc, nu de mult, o conferință a Consiliului național al Bisericilor din S. U. A. Printre cei care au luat cuvîntul la conferință a fost și dr. Eugene Carlson Blake, președintele consiliului, care a cerut să se organizeze un schimb de delegații culturale între S. U. A. și U. R. S. S., aceasta constituind un pas spre „o pace dreaptă și durabilă”.

INTRUNIREA MILITANȚILOR CATOLICI DIN ȚARILE EUROPENE

La Varșovia capitala R. P. Polone, s-au desfășurat spre sfîrșitul anului trecut, lucrările întrunirii internaționale a militanților catolici din țările europene, organizată cu prilejul celei de a 10-a aniversări a mișcării progresiste a catolicilor din R. P. Polonă. Au participat militanți catolici din Anglia, Austria, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, Franța, Olanda, R. D. Germană, Elveția, precum și din R. D. Vietnam. La întrunire a fost prezent și O. Nuschke, președintele Uniunii creștin-democrate și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R. D. Germane.

DESERVENȚII CULTELOR RELIGIOASE DIN LUMEA CAPITALULUI LUPTA TOT MAI HOTARIT PENTRU PACE

Tot mai mult sint preoții din țările capitaliste care se alătură mișcării mondiale pentru pace.

Cind in toamna trecută reprezentanți de seamă ai opiniei publice americane au dat publicității o scrisoare deschisă adresată președintelui Eisenhower, prin care i se cerea „să găsească mijloace pentru întărirea *spiritului Genevei*“, ea a fost semnată și de conducători ai cultelor religioase, ca spre pildă: Clarence Pickett, unul din conducătorii organizației de quakeri „Comitetul prietenilor americani in slujba societății“, Henry Heat Kren, preot al bisericii metodiste centrale din Detroit, Sandry F. Ray, preot al bisericii baptiste din Brooklyn (New-York), și alții.

Organizindu-se in luna octombrie prima adunare a prietenilor păcii din Grecia, la care s-a hotărît să se depună toate eforturile pentru ca Grecia să fie scoasă de sub influența cercurilor interesate in purtarea „războiului rece“, a participat la ea, alături de fruntași ai vieții publice elene, și I. P. Sf. Ioachim, mitropolitul orașului Cozani.

Vechii militanți pentru pace din rindul clerului, își continuă strădaniile pacifiste. Amintim, spre pildă, că aflindu-se intr-o vizită la Margate (Anglia), pastorul Niemöller, președintele Bisericii evanghelice din Hessen, a declarat in cadrul unui miting că remilitarizarea Germaniei occidentale va duce la instaurarea unui regim totalitar, „Sintem martorii reinvierii șovinismului și militarismului“, a subliniat Niemöller.

Semnalul de alarmă dat de pastorul german e pe deplin justificat, căci însăși unii clerici s-au lăsat influențați de spiritul militarist care, zice Niemöller, există in Germania occidentală. Nu de mult ziarul „Sud-West Rundschau“ care apare la Freiburg relatea următoarele :

„S-a intimplat in Vestfalia in apropierea de Dülmen. Un șofer, membru al casei tineretului din Altenberg, a fost nevoit să-și oprească camionul pentru că 2 mașini îi stăteau in cale. Dintr-odată i s-a părut că visează ziua in amiaza mare. Lingă șanț, se afla un grup de 80 de tineri aliniați. In rinduri de cite 3 stăteau in poziție de drepti. In fața acestei unități inlemnite stătea un personaj cu cizme, pantaloni și veston, toate de culoare neagră, invirtind in mină o cravașă albă. Omul dădea lecții de disciplină. Intregul grup emana acea atmosferă de cazar-mă prusacă. După ce a terminat a început să urle : La dreapta !mprejur ! Inainte marș !

„Omul nostru și-a pus uluit următoarele intrebări : Cine or fi aceștia ? Un nou tineret hitlerist ? Trupe secrete S. S. ? Tineret aparținind S. R.-P.-ului ? Șoferii automobilelor, care priveau și ei, i-au spus adevărul. Această unitate curioasă era o

filială a Uniunii tineretului catolic german. Lucrul cel mai curios însă, omul cu cravaşa era un prelat catolic şi în acelaşi timp profesorul de religie al tinerilor respectivi“.

Spre deosebire de acest cleric însă, majoritatea preoţilor din ţările apusene se declară partizani ai păcii, luptînd pentru înlăturarea primejdiei războiului.

FARISEII ŞI ARMELE „ATEISTE“

Potrivit relatărilor presei libaneze şi siriene, într-o emisiune destinată ţărilor Orientului apropiat, posturile de radio engleze au sfătuit Egiptul să nu cumpere arme din ţările lagărului democrat pe motivul că sînt arme „ateiste“.

Comentînd această ştire, ziarul sirian „Barada“ scrie: „Din ştire reiese că armele puterilor occidentale, cu ajutorul cărora au fost exterminaţi şi continuă să fie exterminaţi fără milă zeci şi sute de mii de arabi şi de alţi musulmani sînt „arme sfinte“, iar armele prin care se apără arabii şi musulmanii sînt „ateiste“. Ce stupiditate! adaugă ziarul.

Referindu-se la aceeaşi problemă, ziarul „Al Faha“ scrie la rîndul său că „armele în sine nu pot fi nici „sfinte“ nici „ateiste“ însă ele pot deveni „sfinte“ cînd sînt folosite în lupta pentru independenţă, libertate şi suveranitate...“

Recomandări bibliografice

UN NOU VOLUM DIN „APOSTOLATUL SOCIAL“

În anul trecut a apărut al cincilea volum din „Apostolatul Social“, sub titlul: „Pentru pacea a toată lumea“, (București 1955, 370 pp.) cuprinzând cuvântări, pastorale, mesagii, etc.... ale Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Volumul cuprinde o serie de capitole intitulate sugestiv astfel: 1. Prinosul dragostei de Patrie; 2. În numele Domnului Păcii; 3. Uniți în rugăciune și muncă; 4. Pe temelia pusă de Hristos; 5. Slujitori ai vieții, ai binelui și ai luminii. Toate sînt străbătute de ideea că nimeni nu poate pune altă temelie vieții creștine de fiecare zi, decît aceea care este pusă de Hristos. Această temelie trebuie să fundamenteze activitatea doctrinală, morală, cultică și socială a Bisericii. Într-un stil clar pînă la clasicism, frumos și bogat în profunzimi, Prea Fericitul autor, rezolvă în spiritul celui mai autentic creștinism, problemele complexe care stau în fața Bisericii, a preoților și a credincioșilor din vremea noastră. Ortodoxia curată, pietatea luminată, duhul irenic, cultul muncii, dragostea de patrie, lupta pentru pace..., iată cîteva din problemele mari care își găsesc o largă dezvoltare în paginile cărții.

Nu vom găsi teoretizări obositoare și sterile; învățătura e legată mereu de viață, spre a-i sluji acesteia. Și pentru că viața e în continuu progres, noul înlocuind vechiul, învățătura trebuie să se potrivească acesteia, însoțind-o, ajutînd-o. Sînt însă unii care rămîn anchilozăți, incremeniți, neînțelegînd mersul firesc al lucrurilor. Pe aceștia Prea Fericitul Patriarh Justinian îi ia parcă de mină, le arată drumul înainte, vorbindu-le deschis și întărindu-și cuvîntul cu pilde și indemnuri.

„Iată pentru ce oricare problemă actuală l-ar interesa pe vreun creștin sau pe vreun slujitor al Bisericii, el va găsi pentru ea un cuvînt drept și lămurit în cuprinsul acestei cărți de mare preț pe care a dat-o acum la iveală cîrmuitorul nostru duhovnicesc din scaunul de Întîistătător al Bisericii Romine“.

PROFESIUNEA DE CREDINȚA A UNUI PREOT SRIITOR

Părintele Gala Galaction (Grigorie Pisculescu) a adunat într-un volum intitulat „Oameni și gînduri din veacul meu“ (Buc., E. S. P. L. A. 1955, 323, pp. 4,55 lei) o serie de articole publicate în presă începînd cu anul 1900 și pînă azi. („Cu-

vintul înainte" e semnat de Teodor Virgolici). Cele mai multe se referă la scriitori și probleme sociale. Sint însă și articole autobiografice extrem de interesante pentru conturarea profilului de preot și artist al autorului. (Mărturie literară, Trandafirii, Galeria dascălilor mei, Inceputuri, La liceul sf. Sava, Examenelor de altădată, etc...). Ele constituie o adevărată profesiune de credință și în același timp o spovedanie care nu odată impresionează.

„Am voit pururea — spune părintele Gala — să aduc la altarul Domnului tot ce am putut să culeg din grădina mea, chiar dacă n-am nimerit totdeauna florile cele mai cuvincioase" (pp. 27—8. Conștiința vie că trebuie să urmeze unei „chemări mai presus de împotrivire", deosebit fiind de către Tatăl ceresc din pitecele maicii sale (p. 29) l-a făcut să urmeze altă cale decit aceea pe care i-ar fi dictat-o elementarul simț practic.

Convingerile creștine și dragostea de om i-au dat putința să se apropie cu înțelegere și compasiune de mulțimile în trecut nedreptățile, să îmbrățișeze revendicările celor oprimați și să sprijine, uneori de la distanță e adevărat, dar totuși cu mult avînt, pe aceia care doreau să sfrm lanțurile robiei și să temeliască o lume nouă. Așa s-a intilnit activitatea lui preoțească și scriitoricească cu lupta proletariatului din țara noastră. Articolul „La mormintul lui Frimu" (pp. 34—37) lămurește poziția autorului față de frământările sociale. Această poziție, spre cinstea lui și spre deosebire de a altor contemporani, a fost superioară și confirmă întru totul principiilor evanghelice.

Lectura cărții „Oameni și ginduri din veacul meu" constituie un real sprijin pentru activitatea preoților învățîndu-i să fie creștini nu după „literă" ci în „duh", să pună mai presus de interesele lor iubirea semenilor, să lupte pentru dreptate, pace și progres, să urască războiul, să nu rămînă la periferia vieții și a frământărilor ei... În fiecare pagină o cărții regăsim întreg chipul de apostol al preotului Gala Galaction, pe care imitîndu-l putem fi siguri că nu ne rătăcim de la drumul cel drept.

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA GINDIRII CHINEZE

În literatura noastră există prea puține studii serioase care să ne informeze corect asupra gîndirii chineze. Cartea mai veche a lui Mihail Negru: „Aspecte și fragmente din civilizația și gîndirea chineză", (Buc. 1917, 308 pp.), capitolul respectiv din „Istoria orientului antic", a lui V. I. Avdiev, tradusă în romînește (București, Editura de Stat, 1951, pp. 350—374), traducerea broșurii lui V. Lvov: „China leagăn al științei" (Buc., Editura de Stat pentru Literatura Științifică și Didactică, 1951, 86 pp.) ori diferite articole apărute în ziare și reviste, nu pot fi considerate ele singure suficiente.

Informații suplimentare ne oferă acad. G. Călinescu în interesantul volum, nu de mult apărut: „Am fost în China nouă"

(Buc. E. S. P. L. A., 1955, 180 pp., 2,60 lei) care cuprinde mai mult decît simple impresii de drum, indicații sumare dar profunde asupra culturii chineze, fără a întrelăsa și capitolul religiei (pp. 112—128). Sînt valoroase referințele bibliografice pe care le oferă aproape la fiecare pagină.

Mai interesantă ca valoare documentară este însă desigur recenzia pe care Ian Hin-Sun o face lucrării lui Ian Iun-go : „Istoria ideologiei antice chineze“ (în l. chineză, Pekin, 1954, 390 pp.), apărută în traducere în Analele Romîno-Sovietice, Seria filozofie, nr. 3 (17), iulie-septembrie 1955, pp. 94—107.

Aceste lucrări recente ne informează printre altele și cu privire la religia vechilor chinezi, cum și despre situația cultelor religioase în noua Chină populară.

DESPRE RELIGIA INZILOR

Implinirea a 2500 de ani de la nașterea lui Buda, comemorată în întreaga Asie, a ocazionat studii cu privire la religia inzilor, folositoare evident culturii preoților și credincioșilor. Astfel Amil de Silva-Vigier a publicat în revista „In apărarea păcii“ (nr. 50/1955, pp. 37—41) un articol sub titlul „Moștenirea lui Buda“, în care dă un scurt rezumat al vieții lui Buda Sak-yamuni.

Plecînd de la traducerea rusă a cărții „Filozofia antică indiană“ de Statsichandra Chatterji și Dharendra mohan Data (Moscova, Editura pentru literatură străină, 1954), N. F. Gorișîn ne oferă într-o recenzie amplă rezultatele la care au ajuns cercetătorii contemporani în ceea ce privește filozofia și concepțiile religioase ale indienilor. (Analele Romîno-Sovietice, Seria filozofie, nr. 3/1955, pp. 108—123). Multe păreri eronate împărtășite pînă nu de mult sînt corectate, după cum de asemenea sînt oferite informații inedite, obținute pe baza unor cercetări serioase și îndelungate, sprijinite de o bună metodă științifică, asupra monumentelor literare ale Indiei de cîndioară.

SEMNIFICAȚIA UNUI TABLOU CELEBRU

Dintre multele „madone“ ale lui Rafael, cea mai renumită este, precum se știe, „Madona sixtină“. Acestui valoros tablou îi închină M. Alpatov un documentat studiu apărut în revista sovietică Iskusstvo nr. 3, 1954, sub titlul „Madona sixtină a lui Rafael“ (tradus în romînește în publicația Academiei R. P. R. „Probleme de artă plastică. Traduceri și referate din publicațiile sovietice“, Buc. 1955, pp. 65—90).

După cum afirmă autorul, „Madona sixtină“ este chipul cel mai înălțător și mai profund poetic de madonă din arta Renașterii, după cum „Fecioara din Vladimir“ este chipul cel mai înălțător, cel mai uman și mai veridic din arta medievală“ (p. 82). Semnificația chipului Preacuratei, a privirilor ei, a felului cum ține Pruncul în brațe, a veșmîntului ei, a poziției picioarelor, a înfățișării lui Iisus, a papei Sixt al II-lea, al sf. Barbara

și a celor doi prunci care-i stau la picioare, a draperiei care mărginește compoziția, a norilor, a culorilor, etc.... semnificația tuturor acestora e studiată minuțios de M. Alpatov care în citeva zeci de pagini ne dă un model de analiză a unei picturi.

Cercetătorii sovietici, și M. Alpatov este unul dintre ei, aduc serioase contribuții în descoperirea valorii operelor de artă, spre deosebire de știința burgheză care a ajuns la impas. Un exemplu evident ne oferă interpretarea „Madonei sixtine“ care în apus n-a mai constituit demult obiectul vreunui studiu serios. Teoria burgheză contemporană a artei nu mai manifestă interes față de acest tablou și nici pictorii nu mai sint preocupați de el, iar criticii au încetat să-l mai înțeleagă și să-l mai aprecieze. Unii au mers chiar până la a nega lui Rafael paternitatea picturii. Că alta e situația în știința sovietică ne-o dovedește însăși prezentul studiu al lui M. Alpatov, pe care îl recomandăm atenției cititorilor buletinului nostru.

POȘTA REDACȚIEI

„Părintele Serafin“ a trimis redacției două predici: „pentru anul nou bisericesc“ și „pentru creșterea copiilor“. Regretăm faptul de a nu le fi putut publica în acest număr, timpul depășind posibilitatea folosirii celei dintii, iar cea de-a doua necesitând unele precizări. Rugăm însă pe părintele „Serafin“ să ne mai trimită material; pentru cazul că ar fi predici legate de anumite sărbători ori praznice, să potrivească așa ca să ajungă la redacție mai din vreme spre a avea posibilitatea să le inserăm în cuprinsul numărului care se pregătește totdeauna cu cîteva săptămîni înainte de data la care urmează să apară.

Dorim să facem însă și o remarcă: predica „pentru anul nou bisericesc“ (1 septembrie) vorbește de gîndurile și năzuințele cu care încep creștinii un nou an: dorința de pace, hotărîrea de a contribui la progresul societății în care trăiesc, făgăduința de a părăsi calea păcatelor și a umbla numai în drumul virtuții... Nu știm însă de ce autorul a așezat la începutul predicii textul: „Pe cei răi rău îi va pierde“ (Mt. 21, 41), care nu are legătură cu ceea ce dezvoltă tratarea, și nici cu încheierea.

Textul trebuie să fie un rezumat în cîteva cuvinte al întregii predici. El trebuie să fie perfect „ad hoc“, la obiect. (cf. R. P. Rambaud, *Traite moderne de predication*, Lyon-Paris, 1941, p. 210). În definitiv însă, el poate și lipsi.

Dacă pînă Serafin dorea să înceapă cu un text, acesta trebuia legat organic de ceea ce urma după el.

Afară de aceasta textul utilizat indică nu un sfat, un îndemn, o învățătură pozitivă, ci reprezintă o amenințare. Predicile apocaliptice în care a excelat Savonarola foloseau în mod curent astfel de texte. Noi însă nu avem motive temeinice să le punem la începutul cuvîntărilor noastre. Credinciosului e mai potrivit să-i deștepți dorirea spre binefacerile viețuirii întru virtute, decît să-l ameninți cu „pierzania“. Amenințarea poate interveni doar în momentul cînd toate metodele de îndreptare au fost epuizate.

Și pentru că e vorba de text, am mai preciza — fără să ne referim la predicile acum discutate — că e puțin supărător obiceiul unora de a-l cita atunci cînd se află pe amvon cu toate amănuntele legate de autor, capitol, verset... Nu e mai cu efect dacă s-ar spune: „zice Domnul“, „ne învață apostolul“, integrarea lui în predică făcîndu-se cam astfel: „Fericiți cei blînzi“, a spus Domnul nostru. Despre această blîndețe atît de mult recomandată de Învățătorul, vă voi vorbi astăzi, frații mei... ? (Rambaud, loc. cit.)

Prot. Marin Sfetcu-Chișineu Criș a scris o predică pe tema postului, care s-a și publicat în prezentul număr. Îl îndemnăm să continue să scrie. În același timp însă îl rugăm ca în note subliniare să indice izvorul unor citate (autor, carte, loc și an de apariție, pagina) deoarece dorim ca materialul ce-l oferim prin intermediul revistei C. Preoți, să fie atât informativ, cât și documentar. Totodată e bine să ne obișnuim, în scris, cu o metodă riguros științifică.

În ceea ce privește predica despre post, am fi dorit să se dea indicații practice despre felul în care pot posti creștinii azi. Poate se va îndemna cineva la aceasta, trimițându-ne spre publicare un articol întregitor. În orice caz, după cuvintele Sfintei Scripturi, „nu ce intră în gură spurcă pe om, dar ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om” (Mat. XV, 11). Și apoi, se știe că în vremea noastră creștinii nu mai țin posturile cu rigurozitatea de altădată. Cu ce va fi suplinită nerespectarea postului culinar? De sigur cu postul duhovnicesc, dar în ce fel?

În orice caz problema postului prezintă multe aspecte, care ar merita o analiză atentă și competentă.

Ierom. Epifanie Garștea-Pojejena de jos a scris pe tema, e adevărat nu tocmai clar formulată, „Credincioșii și proprietatea individuală sau colectivă” un interesant articol în care arată că învățătura evanghelică este potrivnică tendinței celor care acumulează pentru folosul lor propriu cit mai multe bunuri, în detrimentul semenilor exploatați. E plină de adevăr observația că Sfânta Carte a Vechiului și a Noului Legământ insistă asupra folosirii obștești a bunurilor materiale; limba ebraică, în care e scris Vechiul Testament, nu posedă în vocabularul ei verbul „a avea”, arătându-se parcă prin aceasta că noțiunea a avea ceva în proprietate, este și trebuie să rămână cu totul străină credincioșilor.

Tema aceasta merită să fie dezvoltată și susținută cu informații culese din operele clasice creștine, și nu doar cu pasaje dintr-o operă neindicată a lui Tolstoi care e numit „unul din ucenicii cei mai consecvenți pe care i-a avut Iisus în această privință”. Categorisirea aceasta pe care părintele Garștea o face genialului scriitor rus este discutabilă. Afară de aceasta, citatul folosit se referă la o stare socială din Rusia țaristă care prin faptul că a fost transformată radical atât în U. R. S. S. cât și în Patria noastră poate să reprezinte dor o valoare documentară, mai puțin însă să explice credincioșilor, care au pornit alături de intragul popor pe drumul construirii unei vieți noi valabilitatea și necesitatea posedării bunurilor în comun.

Încercarea părintelui Garștea de a aborda problema menționată este meritorie și dacă va fi continuată și extinsă se va transforma într-un studiu de reală valoare. Literatura patristică ca și scrierile teologilor ruși vor putea oferi autorului indicații fundamentale.

Actualitatea în imagini

Fiind la Moscova, premierul indian J. Nehru a vizitat și Kremlinul unde, printre altele, a admirat marea clopotului-țar.

Clopotul-țar din muzeul Kremlinului.

Vizitînd U.R.S.S. o delegație parlamentară franceză a trecut și prin orașul Mțhet, străvechea capitală a Gruziei. - Aici, starețul minăstirii «Sveti-Ţhovei» le-a vorbit despre istoricul acesteia

I. P. Sf. Arhiepiscop Makarios din Cipru, care s-a alăturat luptei populare anticolonialiste.

Preotul din Viena
«in Viena»
Quo

Către

PAROHIAL ORTODOX ROMIN

citatur totu se
prin faptul că a Onor,
cit și în Patria no
mentară, mai puțin
alături de întregul p
valabilitatea și necesi

Incercarea părinte
ționată este meritorie
transforma într-un stud
ca și scrierile teologilor
fundamentale.

Oficiu parohial ort. rom.

ERLIȘTE

raionul Oravița

p. u.

Regiunea

ARHIALE ORT. ROM. „DIECEZANA” ARAD

